

Inc-107

5824

**Pastorale beati
Gregorij pape**

George M. Peck
Ballou's Book

— 200 —
HISTORICAL
DEPARTMENT
NEW-YORK

Annotationes librorum Pastoralis cure

Capitulorū libri Pastoralis cure beati Gregorij pape: p qua tuor ptes distincti: breuis ordi- nataq; Annotatio.

Annotatio capitulorū pme pt̄.

Imperiti ne venire ad Pastorale magi- steriū audeāt: Cap. i.
He locū regim̄inis subeāt qui viuēdo nō perficiūt q̄ meditādo didicerūt: Cap. ij.
De pondere regim̄inis ⁊ q̄ aduersa que- q; despicienda sunt prospera vero formis danda: Cap. iij.
Qd̄ occupatio regim̄inis soliditatē men- tis dissipet: Cap. iiii.
De illis qui in tēplo ceteris pdesse pnt: s; quietē ppriā sectādo dimittūt Cap. v.
Qd̄ vere humilis diuinis non reluctetur iudicis: Cap. vi.
Qd̄ officiū pdicatiois ab aliquib; lauda- biliter petatur ad qd̄ alij coacti pertrahū- tur: Cap. vii.
De his qui pcesse cōcupiscūt ⁊ ad vsum sui libidinis instrumētū apostolici sermo- nis arripiunt: Cap. viij.
Qd̄ mēs pcesse volentiū ficta sibi bono- rū operū pmissiōe blandiāt: Cap. ix.
Qualiter quisq; ad regimen venire des- beat: Cap. x.
Qualē se regēs debeat exhibere ⁊ sine vi- tio corporis esse: Cap. xi.

Annotatio capitulorū sc̄de pt̄.

De qualitatib; digni pastoris collectim enumeratis: Cap. i.
Qd̄ rector Pastoralis semp debeat esse cogitatione mundus: Cap. ij.
Qd̄ rector semp debeat esse operatione precipuus. Cap. iij.
Qd̄ rector debeat esse discretus in silen- tio ⁊ utilis in verbo: Cap. iiii.
Qd̄ rector debeat esse singulis cōpassiōe pximus ⁊ pre cunctis contēplatione sus-

spensus: Cap. v.
Qd̄ rector debeat esse hñ agentib; p bus militatē socius ⁊ ptra delinquentiū vitia p zelū iusticie erectus: Cap. vi.
Qd̄ rector sit interiorū curā exteriorū ocs- cupatione nō minuēs: exteriorū prouidēs- tiā interiorū sollicitudine non relinquēs: Cap. vii.

Que rectori debeat esse discretio correcti- onis dissimulationis feruoris ⁊ mansuetu- dinis: Cap. viij.
Qd̄ scire solícite rector debeat quia ple- riq; vitia vtutes se esse mentiūt: Cap. ix.
Quāta debeat esse diuersitas artis predi- cationis: Cap. x.
Qd̄ sacri precepta eloquij cum timore ⁊ amore sint quotidie meditāda. Cap. xi.

Annotatio capitulorū tertie pt̄.

Qd̄ nō vna eadēq; exhortatio cūctis cō- gruat cū collecta enumeratione diuersita- te quō aliter aliterq; admonendi singuli veniunt: Cap. i.
Qd̄ diuersi admonitionis modi de singu- lis sunt ponēdi ⁊ de differēti malo admo- nendi viros atq; mulieres. Cap. i.
De diuerso mō admonendi iuuenes atq; senes: Cap. ij.
De diuerso modo admonēdi inopes atq; locupletes: Cap. iij.
De diuerso modo admonēdi letos atq; tristes: Cap. iiii.
De diuerso modo admonēdi subditos at- q; prelatos: Cap. v.
De diuerso modo admonendi seruos atq; dominos: Cap. vi.
De diuerso modo admonendi sapientes atq; hebetes: Cap. vii.
De diuerso modo admonendi impudens- tes atq; verecundos: Cap. viij.
De diuerso modo admonendi prother- uos pusillanimos: Cap. ix.
De diuerso modo admonendi impatien- tes atq; patientes. Cap. x.

Annotationes librorum Pastoralis cure

De diuerso modo admonēdi beniuolos: atq; inuidos. Cap. xj.

De diuerso modo admonēdi simplices atq; impuros. Cap. xij.

De diuerso modo admonēdi incolumes atq; egros. Cap. xij.

De diuerso modo admonēdi eos q̄ flagella metuūt: ⁊ p̄pterea innocēter viuūt: atq; eos qui sic in iniquitate indurauerūt: ut nec per flagella corrigant̄. Cap. xiiij.

De diuerso modo admonēdi nimis tacitos atq; multiloquio vacātes. Cap. xv.

De diuerso modo admonēdi pigros atq; precipites. Cap. xvj.

De diuerso modo admonēdi mansuetos atq; iracundos. Cap. xvij.

De diuerso modo admonēdi humiles atq; elatos. Cap. xviiij.

De diuerso modo admonēdi pertinaces: atq; incōstantes. Cap. xix.

De diuerso modo admonēdi gule deditos: atq; abstinentes. Cap. xx.

De diuerso modo admonēdi illos q̄ sua misericorditer tribuūt: atq; illos qui aliena rapere contendūt. Cap. xxj.

De diuerso modo admonēdi eos q̄ nec aliena appetūt: nec sua largiunt̄: atq; eos qui ⁊ ea que habēt: tribuūt: ⁊ tamen aliena rapere nō desistunt. Cap. xxij.

De diuerso modo admonēdi discordes atq; pacatos. Cap. xxiiij.

De diuerso modo admonēdi seminantes discordiā atq; pacificos. Cap. xxiiij.

De diuerso modo admonēdi eos q̄ sacre legis verba nō recte intelligūt atq; eos qui hec nō humiliter loquūtur. Cap. xxv.

De diuerso modo admonēdi illos q̄ cum predicare valeāt p̄ nimia humilitate formidant: atq; illos quos a predicatiōe imperfectos: vel etas p̄hibet: attamē precipitatio impellit. Cap. xxvj.

De diuerso modo admonēdi eos q̄ in hoc q̄d t̄p̄aliter appetūt p̄sperant̄: atq; eos q̄ ea que mūdi sunt cōcupiscūt: sed tamē ad uersitatis labore fatigant̄. Cap. xxvij.

De diuerso modo admonēdi coniugij obligatos: atq; a coniugij nexibus libe-

ros. Capitulū. xxviiij.

De diuerso modo admonēdi cōmixtionis carnis exptos: atq; ignaros. Cap. xxix.

De diuerso modo admonēdi eos qui peccata operū deplorant: atq; eos qui cogitationū. Cap. xxx.

De diuerso modo admonēdi eos qui commissa plangūt: atq; illos qui deserūt: nec tamen plāgūt. Cap. xxxj.

De diuerso modo admonēdi eos q̄ illicita que faciūt laudāt: atq; eos q̄ accusant praua nec tamen deuitāt. Cap. xxxij.

De diuerso modo admonēdi eos q̄ repentina cōcupiscentia superant̄: atq; eos q̄ in culpa ex cōsilio ligant̄. Cap. xxxiiij.

De diuerso modo admonēdi illos q̄ licet minima crebro t̄n̄ illicite faciūt: atq; illos q̄ se a paruis custodiūt: sed aliq̄n in grauibus demergunt̄. Cap. xxxiiij.

De diuerso modo admonēdi eos qui nec inchoant: atq; eos qui inchoata minime consumant. Cap. xxxv.

De diuerso modo admonēdi eos q̄ mala occulte agūt: ⁊ bonā publice atq; eos qui bona que faciūt abscondūt: et tamen quibusdā factis publice mala de se opinari permittūt. Cap. xxxvj.

De exhortatiōe multis adhibēda ut sic siculorum virtutes adiuuēt q̄ntis p̄ hanc p̄ria virtutib; vicia nō excreſcāt. Cap. xxxvij.

De exhortatiōe que vni adhibēda est aut his q̄ p̄rijs passiōib; laborāt: Cap. xxxviiij.

Q̄d aliq̄n leuioza vicia relinquēda sunt ut grauiora subtrahant̄. Cap. xxxix.

Q̄d in firmis mentibus oīno nō debeant arda predicari. Cap. xl.

De ope p̄dicatoris ⁊ voce. Cap. xli.

Quarte partis vnicū capitulū pastore recte docentē: admonens ut frequēter ad se redeat: infirmitatē suā quāta valet p̄sideratiōe ad memoriā mētis reuocādo ne de acceptis virtutibus intumescat.

Explicit annotatio capitulorum.

Beati Gregorij pape: in librū
Pastoralis cure ad Johannem
Rauennatis vrbis Episcopum
Prologus feliciter incipit.

Pastoralis cure me pondera
fugere delitescendo voluis-
se: benigna frater charissime
atq; humilima intētionē de
prehendis. Que ne quibus-
dam leuia esse videant: presentis libri sti-
lo exprimo de eorū grauedie omne qđ pē-
so. vt ⁊ hec: qui vacat: incaute nō expetat
⁊ qui incaute expetit: adeptum se esse p-
timeat. Quadripartita vero disputatioe
liber iste distinguit vt ad lectoris sui ani-
mum ordinatis allegationibus quasi qui-
busdā passibus gradatur. Hā cum rerū
necessitas exposcit: pensanduz valde est.
ad culmen quicq; regiminis qualiter ve-
niat: atq; ad hoc rite perueniēs. qualiter
vuiat. ⁊ bene viuens: qualiter doceat. et
recte docens: infirmitatem suam quoti-
die: quanta consideratione cognoscat:
ne aut humilitas accessum fugiat: aut per-
uentioni vita contradicat: aut vitam doc-
trina destituat: aut doctrinā presumptio
extollat. Prius ergo appetitum temper-
timor: post autem magisteriū: qđ queren-
te suscipitur: vita cōmendet: ac deinde ne-
cesse est vt pastoris bonū. qđ viuendo oñ-
ditur: etiam loquēdo propagetur. Ad ex-
tremū vero superest: vt pfecta queq; ope-
ra: cōsideratio prop:ie infirmitatis depre-
mat. ne hec ante occulti arbitris oculos
tumoz elationis extinguat. Sed qz sunt
pleriq; mihi imperito similes qui dū me-
tiri se nesciunt: que nō didicerunt: docere
p̄cupiscūt. qui p̄odus magisterij tāto leui-
us estimāt: q̄to viz magnitudinis illi⁹ ig-
norāt: ab ipso libri hui⁹ rephendant exor-
dio: vt qz indocti ac precipites doctrine
arcē tenere appetūt: a p̄cipitatiōis sue au-
sib⁹ in ipsa locutionis nostre ianua repel-
lantur.

Explicit prologus.
Beati Gregorij pape liber Pa-
storalis cure quatuor partibus
distinctus: Feliciter incipit.

Prima pars: ostendēs quali-
ter ad magisteriū Pastorale di-
gnus quisq; venire: atq; hoc in-
dignus qualiter debeat perti-
mescere.

Imperiti ne venire ad Pasto-
rale magisterium audeant.

Capitulum. .I.

Nulla ars doceri presumit
nisi pri⁹ intēta meditatio-
ne discat. Ab impitis er-
go pastorale magisterium
qua temeritate suscipit.
qñ ars ē artū regimē aīas
ruz. Quis at cogitationū vulnera oculis
tiora esse nesciat vulnerib⁹ viscerū. Et tñ
sepe hi q̄ nequa q̄ spūalia p̄cepta p̄gnoue-
rūt: cordis se medicos p̄fiteri nō metuūt:
dūq; pigmetoz viz nesciūt: videri medici
carnis nō erubescūt. S; qz auctore deo ad
religiōis reuerentiā oīne iaz p̄ntis seculi
culmē inclināt: sunt nōnulli q̄ intra sanc-
tā ecclesiā p̄speciē regiminis gloriā affec-
tāt honoris. videri doctozes appetūt. trā-
scēdere ceteros p̄cupiscūt. atq; attestante
veritate primas salutatiōes in foro. prios
in cenis recubit⁹. primas in cōuentib⁹ ca-
thedras querūt. Qui susceptū cure pasto-
ralis officiū mīstrare digne tāto mag⁹ ne-
queūt: q̄to ad hūilitat⁹ magisteriū ex sola
elatiōe puenerūt. Ipsa q̄ppe in magiste-
rio lingua pfundit: qñ aliud discit. ⁊ aliū
doceat. Cōtra qđ dñs p̄ p̄phetā querit: oī-
cēs. Ipsi regnauerūt ⁊ nō ex me. p̄cipes
extiterūt ⁊ nō p̄gnoui. Ex se nāq; ⁊ nō ex
arbitrio sumi rectoris regnāt: qui nullis
fulti virtutib⁹: nequa q̄ vocati: sed sua cu-

pidine accēsi: culmē regiminis rapiūt po-
tius: quā assequunt. Quos tñ intern⁹ iu-
dex: et puebit et nescit: qz quos pmittēdo
tollerat. pfecto p iudiciū reprobatiōis ig-
norat. Eñ ad se quibusdā et post miracula
venientibus dicit. Recedite a me oparij
iniquitatis. nescio q̄ estis. Pastorū impe-
ritia voce veritatis increpat: cū p pphē-
tā dicit. Ipsi pastores ignorauerūt intelli-
gentiā. Quos rursum dñs detestatur: di-
cēs: et tenētes legē: nescierūt me. Et nesci-
ri ergo se ab eis veritas querit: et nescire
se principatū nescientiū ptestat: qz pfecto
hī qui ea que sūt dñi nesciūt: a dño ne-
sciunt Paulo attestāte qui ait. Si q̄s at
ignorat: ignorabit. Que nimirū pastorū
sepe imperitia meritis cōgruit subiectoz:
qui quīs lumē sciētie sua culpa exigente
nō habeāt: districto tñ iudicio agit: vt per
eorū ignorantia: hī etiā qui sequunt: offē-
dāt. Hinc nāqz in euāgelio p̄ semetipsam
veritas dicit. Si cecus ceco ducatur pre-
beat: ambo in foueā cadunt. Hinc psalmi-
sta nō optātis animo: sed pphētātis mi-
nisterio denūciat: dicēs. Obscurent oculi
eorū ne videāt. et dorsum eorū semp incur-
ua. Oculi quippe sunt q̄ in ipsa honoris
sumi facie positi: puidendi itineris officii
susceperunt. Quib⁹ hī nimirū qui subse-
quunt inherēt. dorsa nominant. Obscu-
ratis ergo oculis dorsū inflectunt: qz cuz
lumē sciētie perdunt: qui p̄eunt: pfecto
ad portāda peccatorū onera curuant qui
sequuntur.

Ne locū regiminis subeant qui
uiuēdo nō perficiunt que medi-
tando didicerūt. Cap. II.

E sunt nōnulli q̄ solerti cura
spūalia p̄cepta p̄scrutant: sed q̄
intelligēdo penetrāt: uiuēdo
cōculcāt. repēte docēt que nō
ope sed meditatione didicerūt. et qd̄ ver-
bis predicāt: morib⁹ impugnat. Eñ fit
vt cum pastor per abrupta graditur. ad p̄-
cipitium grex sequatur. Hinc nāqz domi-

nus per prophetā contra contēptibilē pa-
storum scientiā querit: dicens. Cum ipsi
limpidissimā aquā biberitis: reliquā pe-
dibus vestris turbabitis et oues mee: que
cōculcata pedibus vestris fuerant: pasce-
bāt et q̄ pedes vestri turbauerant: hec bi-
bebāt. Aquā quippe limpidissimā pasto-
res bibūt: cū fluenta veritatis recte intele-
ligētes hauriūt. Sed eandē aquam pedi-
bus turbare est sancte meditatiōis studia
male viuēdo corrūpere. Aquā scz eorum
turbatā pedibus oues bibunt: cum subie-
cti quicqz nō sectantur verba que audiūt:
sed sola q̄ cōspiciūt exēpla prauitatis imi-
tantur. Qui cū dicta sūt qz p̄ opa puer-
tunt. quasi corruptis fontib⁹ in potib⁹ ly-
tū sumūt. Hinc quoqz scriptū est in pphē-
ta de sacerdotib⁹. Causa ruine populi sa-
cerdotes mali. Hinc rursum dñs de sacer-
dotib⁹ p̄ prophetā dicit. Facti sūt domus
israel in offendiculū iniquitatis. Nemo
quippe ampli⁹ in ecclesia nocet: quā qui
puerse agēs: nomē vel ordinē sanctitatis
habet. Delinquentē nāqz hunc redargue-
re null⁹ presumit: et in exemplū culpa ve-
hemēter extēditur. qñ p̄ reuerentia ordi-
nis peccator honorat. Indignū autē quis-
qz tanti reat⁹. pōdera fugerēt. si veritatis
sententiā sollicita cordis aure: intentione
pensarēt que ait. q̄ scādalisauerit vnū de
pusillis istis. qui in me credūt: expedit ei
vt suspēdat mola asinaria in collo ei⁹. et
demergat in profundū maris. Per molā
quippe asinariā secularis vite circuit⁹ ac
labor exprimit. et per pfundum maris ex-
trema dānatio designatur. Qui ergo ad
sanctitatis speciē deduct⁹ vel verbo cete-
ros destruit vel exēplo: melius p̄fecto fus-
erat vt hūc ad mortē sub exteriori habitu.
terrena acta p̄stringerēt: quā sacra officia
in culpa ceteris imitabilem demonstrarēt:
quia nimirum si solus caderet vtcūqz hūc
tollerabilior inferni pena cruciaret.

De pondere regiminis. et qd̄
aduersa queqz despiciēda sūt p̄-
spera vero formidāda. Cap. III.

Vide ha.

hōf id hūc affir.

202

Ec itaq; breuiter dixim⁹ vt q̄
 tū sit pōdus regiminis mōstre-
 mus. ne temerare sacra regimi-
 nati si quis his impar ē: audeat
 et per concupiscentiā culminis ducatu sus-
 ciipiat perditionis. Hinc enī pte Jacob⁹
 prohibet: dicēs. Nolite plures magistri
 fieri fratres mei. Hinc ipse dei hominūq;
 mediatoz regnū p̄cipere vitauit in terris
 qui supernozū quoq; spiritū sententiam
 sensumq; transcendēs: ante secula regnat
 in celis. Scriptū quippe est Iesus cū cog-
 nouisset quia vēturi essent: vt caperēt euz
 et facerent eū regem: fugit iterū in montē
 ipse solus. Quis enī principari hominib;
 bus tā sine culpa potuisset: quaz is q̄ hos
 nimirū regeret: quos ipse creauerat. Sed
 quia iccirco in carne apparuit vt non so-
 lum nos p̄ passionē redimeret verū etiam
 per cōuersationē doceret: exemplum se se
 quētibus prebēs: rex fieri noluit. ad cru-
 cis vero patibulū sponte peruenit. oblatā
 gloriā culminis fugit. penaz obprobriose
 mortis appetit vt membra eius. videlicet
 discerēt fauores mūdi fugere: terrores mi-
 nime timere: pueritate aduersa diligere:
 p̄sp̄era formidando declinare: quia et illa
 sepe per timores cor coinquinant: et illa p̄
 dolore purgant. In istis se anim⁹ erigit:
 in illis autē: etiā si quādo exerit se ster-
 nit. in istis se se homo obliuiscit i illis ve-
 ro ad sui memoriā nolēs etiā coactusq; re-
 uocat. in istis sepe et ante acta bona depe-
 reunt. in illis autē longi quoq; temporis
 admissa tergunt. Hāc plerūq; aduersitatis
 magisterio sub disciplina cor primū. Quod
 si ad regiminis culmē eruperit in elatiōe:
 p̄tinus vsu glorie p̄mutatur. Sic Saul
 qui indignū se prius considerās: fugerat:
 mox vt regni gubernacula percepit: intui-
 mit. Honorari nāq; corā populo cupiēs
 dum reprehendī publice noluit. ipsum q̄
 eum in regē vnixerat occidit. Sic dauid.
 auctoris iudicio p̄pene in cunctis actibus
 placens: mox vt pressure pondere caruit
 in tumorem vulneris erupit. Factusq; est
 in morte Arie crudeliter rigidus: quia in

appetitu femine eneruiter est fluxus. Et
 qui malis ante nouerat pie parcere. in bo-
 norum quoq; nece post vidit sine obstas-
 culo retractionis anhelare. Prius quip-
 pe ferire deprehensum persecutorē noluit
 et post cum dāno desudantis exercitus eti-
 am deuotū militem extinxit. quē profecto
 ab electozum numero culpa longius ras-
 peret. nisi hunc ad veniam flagella reuoc-
 cassent.

Quod plerumq; occupatio re-
 giminis soliditatem mentis dis-
 sipet. Cap. III.

Epe suscepta cura regiminis cor
 per diuersa diuerberat et impar
 quisq; inuenitur ad singula: dū
 confusa mēte diuiditur ad mul-
 ta. Unde quidā sapiens p̄uide prohibet
 dicens. Fili ne in multis sint actus tui: qz
 videlicet nequaquā plene in vniuscuius-
 q; operis ratione colligitur: dum mens p̄
 diuersa partitur. Cumq; foras per insolē-
 tem curam trahitur. a timoris intimi soli-
 ditate vacuatur. Fit in exteriorū dispositi-
 one sollicita. et sui solummodo ignara scit
 multa cogitare se nesciens. Hāc cuz plus
 q̄ necesse est. se exterioribus implicat q̄si
 occupata in itinere obliuiscitur quo tēde-
 bat. ita vt a studio sue inquisitionis alie-
 na: ne ipsa quidē que patitur dāna consi-
 deret. et p̄ quāta delinquat: ignoret. Hec
 q; enī peccare se Ezechias credidit cū ve-
 nientibus ad se alienigenis cellas aroma-
 tum ostēdit: sed in dānatione secuturē p̄-
 lis. ex eo irā iudicis pertulit: quod se face-
 re licenter estimauit. Sepe dum multa
 suppetunt. dumq; agi possunt que subie-
 cti: quia ad acta sunt q̄ mirentur: in cogi-
 tatione se animus eleuat: sed plene in se
 iram iudicis puocat. quāuis per iniqua
 opera foras non erumpat. Intus quippe
 est qui iudicat. intus quod iudicatur.
 Cū ergo in corde delinquimus. latet ho-
 mines qd apud nos agim⁹: s; tñ ip̄o iudi-
 ce teste peccamus. Hecq; enī rex Babil-

lonie tunc reus de elatione extitit cum ad elationis verba peruenit. Quippe qui ore prophetico et ante eum ad elationem tacuit: sententiam reprobationis audiuit. Culpam namque perpetrare superbe iam ante detulerat: qui omnipotentem deum: quem se offendisse reperit: cunctis subsequenter predicauit. Sed post hec successu sue potestatis elatus est dum magna se fecisse gauderet: cunctis prius in cogitatione se pretulit: et post adhuc tumidus dixit: Nonne hec est Babylon magna: quam ego edificavi in domum regni: et in robore fortitudinis mee: et in gloria decoris mei? Que videlicet vox illius ire vindictam aperte pertulit: quam occulta elatio accendit. Nam districtus iudex prius inuisibiliter vidit: quod post publice ferendo reprehendit. Nam et in irrationale hunc animal vertit: ab humana societate sepauit: agri bestijs mutata mente coniunxit: ut districto videlicet iustorum iudicio homo quoque esse perderet: que magnum se ultra homines estimasset. Hec itaque proferentes non potestatem reprehendimus: sed ab appetitu illius cordis infirmitatem munimus: ne imperfecti quique culmen arripere regiminis audeant: et qui in planis stantes titubant: in precipiti pedem ponant.

De illis qui exemplo ceteris prodesse possunt: sed quietem propriam sectando dimittunt. Cap. V.

Nam sunt nonnulli qui eximia virtutum dona percipiunt: et per exercitacione ceterorum magnis muneribus exaltantur. Qui studio castitatis mundi abstinentie robore validi: doctrine dapibus referti: patientie loganimitate humiles: auctoritatis fortitudine erecti: pietatis gratia benigni: iusticie seueritate districti sunt. Qui nimirum culmen regiminis si vocati: suscipere rennuunt: ipsa sibi plerumque dona adimunt: que non pro se tantummodo: sed etiam pro alijs acceperunt. Quibus sua et non aliorum lucra cogitant: ipsis se que propria uata habere appetunt: bonis priuant. Hinc namque ad discipulos veritas dicit: Non potest ciuitas abscondi supra montem posita: ne

que accendant lucernam: et ponunt eam sub modio: sed supra candelabrum ut luceat omnibus qui in domo sunt. Hinc Petro ait: Symon iohannis amas me? Qui cum se amare pertinens respondisset: audiuit. Si diligis me: pasce oues meas. Si ergo dilectionis est testimonium cura pastoris: quisquis virtutibus pollens: gregem dei rennuunt pasceri: pastorem summum quincum non amare. Hinc Paulus dicit: Si Christus pro omnibus mortuus est: ergo omnes mortui sunt: et pro omnibus mortuus est: superest: ut qui viuunt: iam non sibi viuunt: sed ei qui pro ipsis mortuus est: et resurrexit. Hinc Moyses ait: Uxorem fratris sine filiis defuncti: superstes frater accipiat: atque ad nomen fratris filios gignat. Quam si accipere forte renuerit: huic in faciem mulier expuat: unumque ei pedem propinquum discalciet: eiusque habitaculi domus discalcietur uocetur. Frater quippe defunctus ille est: qui post resurrectionis gloriam apperens dixit: Ite nunciate fratribus meis. Qui quasi sine filiis obiit: quia adhuc electorum suorum numerum non impleuit. Huius scilicet uxorem frater superstes sortiri precipitur: quia dignum profecto est ut cura sancte ecclesie ei qui hanc bene regere profualet imponatur: cui nocenti in faciem mulier expuat: quia quisquis ex muneribus: que percepit prodesse alijs non curat: bonis que ei sancte ecclesia exprobrans: ei quasi in faciem salinam iactat. Cui ex uno pede calciamentum tollit: ut discalcietur domus eius uocetur. Scriptum quippe est. Calciati pedes in preparacione euangelij pacis. Si ergo ut nostram: sic curam proximi gerimus: utrumque pedem per calciamentum munimus. Qui uero suam cogitacionem utilitatem proximorum negligit: quasi unius pedis calciamentum cum dedecore amittit. Sic itaque nonnulli: qui magnis: ut diximus: muneribus ditati: dum solius contemplantionis studiis inardescunt: parere utilitati in proximorum predicacione refugiunt: secretum quietis diligunt: secessum speculationis petunt. De quo si districte iudicentur: ex tantis proculdubio rei sunt: quantis uenientes ad publicum prodesse potuerunt. Quia enim mentes qui proximis profuturus enitesceret: utilitati ceterorum se

cretū pponit suū: qñ ipse sūmi patris vnū
genitus vt multis pdesset: de sinu patris
egressus est ad publicū nostrū.

¶ Vere humilis diuinis nō
reluctet iudicijs: **Cap. VI.**

E sunt nōnulli qui ex sola hu-
militate refugiūt: ne eis quib⁹
se impares estimāt: preferant.

Quoz pfecto humilitas: si ce-
teris virtutib⁹ cingit: tūc ante oculos ve-
ra est cū ad respuendū hoc qd vtiliter sub-
ire precipit: pertinax nō est. Necq̄ em̄ ve-
re est humilis: q̄ superni nutus arbitriū:
vt pcesse debeat: intelligit: et tñ pcesse
p̄temnit. Sed diuinis dispositiōibus sub-
ditus: atq; a vicio obstinatiōis alien⁹: cū
sibi regiminis culmen imperat: si iam do-
nis p̄uētus est: quibus ⁊ alijs p̄sit: ⁊ ex
corde debet fugere: ⁊ inuitus obedire.

¶ officiū predicatōis ab ali-
quibus laudabiliter petat: ad
quod alij coacti pertrahunt.

Capitulum. VII.

¶ Quis nonnunq̄ predicatōis
officiū: ⁊ nōnulli laudabiliter
appetit: ⁊ ad hoc nōnulli lau-
dabiliter coacti p̄trahunt: qd
liquide noscim⁹: si duoz p̄phetarū facta
pensamus: quoz vnus vt ad predicandū
mitti debuisset: spōte se p̄buit: quo tñ al-
ter pergere cū pauore recusauit. Esaias
quippe dño querētī, quē mitteret: vltro se
obtulit dicēs: Ecce ego: mitte me: Hierē-
mias aut mittit: ⁊ tñ ne mitti debeat: hu-
militer reluctat dicens: **A** a dñe deus:
ecce nescio loqui: qz puer ego sum. En ab
vtrisq; exterius diuersa vox p̄dit: sed nō
a diuerso fonte dilectiōis emanauit. Duo
quippe sūt p̄cepta charitatis dei v3 amor
⁊ p̄ximī. Per actiuā igit̄ vitā p̄desse p̄-
ximis cupiēs Esaias officiū predicatōis
appetit: per cōtemplatiuā vero Hieremias
amori p̄ditoris sedule inherere deside-
rās: ne mitti debeat ad predicandū p̄tra-
dicit. **¶** ergo laudabiliter alter appeti-

it: hoc laudabiliter alter expauit. **I**ste ne
tacite cōtemplatiōis lucra loquēdo perde-
ret. Ille ne dāna studiosi opis tacēdo sen-
tiret. Sed hoc in vtrisq; subtiliter est in-
tuendū: qz ⁊ is qui recusauit: plane nō re-
stitit: ⁊ is qui mitti voluit: ante se per al-
taris calculū purgatū vidit: ne aut nō pur-
gatus adire quisq; sacra misteria audat:
aut quē superna gratia eligit: sub humi-
litate specie superbe cōtradicat. **¶** Quia
igit̄ valde difficile est: purgatū se quēlibz
posse cognoscere: predicatōis officiū tuti-
us declinat. **N**ec tamē declinari: vt dixi-
mus: debet pertinaciter: cū ad suscipiē-
dū hoc supna volūtas agnoscit. **¶** Moy-
ses vtrūq; miro ope expleuit: qui p̄cesse
tate multitudini: ⁊ noluit: ⁊ obediuit **S**u-
perbus em̄ fortasse esset: si ducatū plebis
innumere sine trepidatiōe susciperet. **E**t
rursum supbus existeret: si auctoris impe-
rio obedire recusaret. **¶** Vtrobisq; ergo hu-
millis: vtrobisq; subiectus: sed p̄esse popu-
lis semetipm̄ metiendo noluit: ⁊ tamē de
imperātis viribus presumēdo consensit.
¶ Hinc ergo: hīc q̄q; precipites colligāt: cū
quāta culpa ex appetitu p̄prio ceteris p̄-
ferri nō metuūt: si sancti viri plebium du-
catū suscipere: deo etiā iubente timuerūt.
¶ Moyses suadente dño trepidat: ⁊ infir-
mus quisq;: vt honoris dñi percipiat: an-
belat: ⁊ qui ad casum valde vrget ex pro-
p̄ris: humerū libenter opprimendū pon-
deribus submittit alienis: que egit: ferre
nō valet ⁊ auget quod portet.

¶ De his qui p̄cesse p̄cupiscūt
et ad vsum sui libidinis instru-
mentū apostolici sermonis arri-
piunt: **Capitulum. VIII.**

¶ Verūq; vero qui p̄cesse cōcu-
piscūt ad vsum sue libidinis in-
strumentū aplici sermonis arri-
piūt: qui ait: **S**i quis ep̄atū de-
siderat: bonū opus desiderat. **¶** Qui tamē
laudās desiderū: in pauore vertit. **¶** Prin-
cipio qd laudat: cū repente subiūgit. **¶** Opus
tetur autē ep̄m̄ irreprehensibile esse. **¶** Quisq;

virtutū necessaria subsequēter enumerat: que sit irreprehensibilitas ipsa manifestat. Et fauet ergo desiderio: et terret ex precepto. Ac si aperte dicat: Laudo quod queritis: sed prius discite quod queratis: ne dum vosmetipsos metiri negligitis: tanto fedius vestra reprehensibilitas appareat: quanto et a cunctis conspici in honoris arce festinat. Magnus enim regendi artifex fauoribus impellit: terroribus retrahit: ut auditores suos: et descripto irreprehensibilitatis culmine restringat a supbia: et officium laudando quod querit componat ad vitam. Quāuis notandum quod illo in tempore dicit: quod quisquis plebibus perat: primum ad martyrii tormenta ducebat. Tūc ergo laudabile fuit episcopus querere quā per hūc dubiū nō erat ad supplicia grauiora peruenire. An ipse quoque episcopus officium boni operis expressione diffinit: cū dicit: Si quis episcopatum deserat: bonum opus desiderat. Ipse ergo sibi testis est quod episcopatum nō appetit: qui nō per hūc boni operis ministerium: sed honoris gloriā querit. Sacrum quippe officium non solum nō diligit: sed oīno nescit: qui ad culmen regiminis anhelans: in occulta meditatione ceterorum subiectōe pascit: laude propria letat: ad honorem cor eleuat: rerū affluentium abundantia exultat. Mūdi ergo lucrū querit sub eius honoris specie: quo mūdi destrui lucra debuerūt. Cūque mens humilitatis culmen arripere ad elationē cogitat: quod foris appetit: intus immutat.

Qui mens preesse volentiū ficta sibi bonorum operū pmissione blandiat. **Cap. IX.**

Ed plerūque hi qui subire magisterium pastorale cupiūt: nonnulla quæ bona opera aīo pponūt. Et quibus hoc elationis intentione appetāt: opaturos tū se magna pertractāt. Fitque ut aliud intus intentio subprimat: aliud tractatis aīo superficies cogitationis ostendat. Nā sepe de se mens ipsa sibi mentit: et fingit se de bono opere amare quod nō amat: de mūdi autē gloria nō amare quod

amat. Qui principari appetēs sit ad hoc pauca: cū querit: audax: cū peruenit. Tendēs enim: ne nō pueniat trepidat. Sed repēte perueniēs: iure sibi hoc debitū: ad quod peruenit: putat. Cūque percepti principatus officio perfrui seculariter ceperit libēter obliuiscit quicquid religiose cogitauit. An necesse est ut cū cogitatio extra usum dicit: p̄tinus mentis oculus ad operā tractata reuocet: ac penset quod subiectus egerit: et repente cognoscit si placet bona agere: que p̄posuerat: possit: quod nequaquam valet in culmine humilitatē discere: qui in imis positus nō desistit superbiere. Nescit laudem: cū suppetit: fugere: quod ad hūc didicit cū deesset anhelare. Nequaquam vincere auariciā potest: quā ad multorum sustentationē redditus: cui sufficere propria: nec soli potuerūt. Ex ante acta ergo se vita vnusquisque inueniat ne in appetitu se culmīs imago cogitationis illudat: quod uis plerūque in occupatiōe regiminis: ipse quoque boni operis usus perdit: qui intransigillitate tenebat: quod quieto mari recte nauē et imperitus dirigit: turbatis autē tempestatis fluctibus: etiā peritus se naua confundit. Quid nāque est potestas culmīs: nisi tempestas maris? In qua cogitationū pcellis semp nauis cordis quatit: huc illuc incessanter impellit: ut per repētinos excessus oris et operis quasi per obuiatā saxa frangat. Inter hec itaque quod sequēdū est: et quod tenendū est: nisi ut virtutibus pollēs: coactus ad regimē veniat. virtutibus vacuus: nec coactus accedat. Ille si oīno renitit: caueat ne acceptam pecuniā in sudariū ligās: de eius occultatiōe iudicet. Pecuniā quippe in sudario ligare est: p̄cepta dona sub ocio lenti corporis abscondere. At cōtra iste cū regimē appetit: attendat: ne per exemplū prauī operis phariseorum more: ad ingressū regni tendētibus ob̄staculū fiat: quod iuxta magistri vocē: nec ipsi intrāt: nec alios intrare permittūt. Cui cōsiderandū quoque est: quod cū cām populi electus p̄sul suscipit: quasi ad egrū medicus accedit. Si ergo in ei⁹ ope ad huc passio

nes viuūt: qua p̄sumptiōe percussū mede
ri p̄perat: qui in facie vulnus portat.

**Qualis quisq; ad regimē ve
nire debeat: Capitulum. X.**

Ille igit̄ modis omnibus debet
ad exemplū viuēdi pertrahi: q̄
in cūctis carnis passionib; mo
riens: iā spiritaliter viuūt: q̄ p̄
spera mūdi postponit: qui nulla aduersa
pertimescit: qui sola interna desiderat: cu
ius intentiōi bene cōgruens: nec oīno cor
pus per imbecillitatē: nec valde per cōtu
meliā repugnat spūs: qui ad aliena cupiē
da nō ducit: sed p̄pria largiter qui per pie
tatis viscera citius ad ignoscendū flectit:
sed nūq; plus quā decz ignoscēs: ab arce
rectitudis inclināt: q̄ nlla illicita p̄perat
sz perpetrata ab alijs: vt p̄pria deplozat:
q̄ ex affectu cordis aliene infirmitati p̄pati
tur: sicq; in bonis p̄ximī sicut in suis p̄fe
ctibus letat. Qui ita se imitabilē ceteris
in cūctis: que agit: insinuat: vt inter eos
nō habeat: qd̄ saltē de trāfactis erubescat
Qui sic studet viuere: vt p̄ximoz qz corz
da arentia doctrine valeat fluētis irrigare
qui oratiōis vsu r̄ exprimēto iam didicit:
qd̄ obtinere a dño que poposcerit: possit.
Qui per effectus vocē iā quasi specialiter
dicit. Adhuc loquēte te dicā: ecce adsum.
Si em̄ fortasse q̄s veniat: vt p̄ se ad inter
cedendū: nos apud potentē quempiā vix
qui sibi iratus: nobis vero est incognitus
ducat: p̄tinus respōdemus. Ad interce
dendū venire nō possumus: qz familiarit
tatis eius noticiā non habemus. Si ergo
homo apud hominē de quo mīme presu
mit fieri intercessor erubescit: qua mente
apud dñi intercessiōis locū p̄ populo arri
pit: qui familiarē se eius gr̄e esse per vite
meritū nescit: aut ab eo quō alijs veniam
postulat: qui vtrū sibi sit placat; ignorat.
Qua in re est adhuc aliud solliciti; formi
dandū: ne qui placare posse irā credidit hāc
īpe ex p̄prio reatu mereat. Cuncti em̄ li
quido nouimus: qz cū is: qui displicet: ad
intercedendū mittit: irati anim; ad dete
riora puocat: qui ergo adhuc desiderijs

terrenis astringit: caueat ne districti in se
irā iudicis grauius accēdens: dū loco des
lectat glorie: fiat subditis auctor ruine.
Solerter ergo se quisq; metiat: ne locū re
giminis assumere audeat: si qd̄ in se viriū
damnabiliter regnat: ne is quē crimē de
p̄ruat propriū: intercessor fieri appetat p̄
culpīs aliorum.

**Qualē se regens debeat ex
hibere: r̄ sine vicio corpis esse.**

Capitulum. XI.

Hinc etem̄ supna voce ad Moy
sen dicit: Loquere ad Aaron
Homo de semine tuo per fami
lias: q̄ habuerit maculā nō ofe
feret panes deo suo: nec accedet ad mīste
riū eius. Ubi r̄ repente subiungit. Si ce
cus fuerit: si claudus: si vel paruo vel grā
di: r̄ torto naso: si fracto pede: si manu: si
gibus: si lippus: si albuginem habēs in
oculo: si iugē scabiē: si impetiginē: in cor
pore vel ponderosus. Cecus quippe est q̄
supne lumen cōtemplatiōis ignorat: qui
p̄ntis vite tenebris pressus: dū venturaz
lucē nequaq; diligēdo cōspicit: quo egres
sum opis porrigat nescit. Hinc etem̄ pro
phetate Anna dicit. Pedes sanctorz suo
rū seruabit: r̄ impij in tenebris cōticescēt
Claudus vero est: qui quidē quo perge
re debeat aspicit: sed per infirmitatē men
tis vite viāz perfecte nō valet tenere quā
videt: qz ad virtutis statū: dū fluxa p̄suetu
do nō erigit: q̄ desiderij innitit: illuc gres
sus opis efficaciter nō sequit̄. Hinc etem̄
Paulus dicit. Remissas man; r̄ dissolu
ta genua erigite: r̄ gress; rectos facite pe
dibus vris: vt nō claudicās erret: magis
aūt sanet. Paruo aūt naso est: q̄ ad tenē
dā mensurā discretiōis idone; nō est: na
so quippe odores fetozesq; discernimus.
Recte ergo per nasū discretio exprimit̄: p̄
quā virtutes eligim;: delicta reprobam;
vñ r̄ in laude spōse dicit: Nasus tu; sicut
turris q̄ est in libano: qz nimis sc̄a ecclia
q̄ ex causis singulis tētamenta p̄deat: p̄ di
scretionē spicit: r̄ v̄tura vicioz bella ex
alto deprehendit. Sed sunt nonnulli: qui

dum se estimari hebetes nolūt: sepe se in quibusdā inq̄sitionib⁹ pl⁹ q̄ necesse ē ex-
 ercentes. ex nimia subtilitate fallunt. An-
 de hic quoq; subdit. vel grandi vel torto-
 naso. Nasus etenim grādis ⁊ tort⁹ est. dis-
 cretionis subtilitas imoderata. que dum
 pl⁹ q̄ decz excreuerit actiōis sue rectitudi-
 nē ipsa cōfundit. Fracto autem pede vel
 manu est. qui viā dei p̄gere oīno non va-
 let. atq; a bonis actib⁹ fundit⁹ exors va-
 cat quaten⁹ hoc nō vt claudus saltē cum
 infirmitate teneat. sed ab his omnimodo
 alien⁹ existat. Sibbus vero est quē terre-
 ne sollicitudinis pōdus deprimit. ne vnq̄
 ad supna respiciat: sed solis his: que infi-
 mis calcant: intēdat q̄ ⁊ si quando aliqd
 ex bono patrie celestis audierit. ad hoc ni-
 mirū puerse cōsuetudinis pōdere grauas-
 tus: cordis faciē nō attollit qz cogitatio-
 nis statū erigere nō valet. quem terrene
 vsus sollicitudinis curuū tenet. Ex horū
 quippe specie psalmista dicit. Incuruat⁹
 sum: ⁊ hūiliat⁹ sum vsq; quaq; . Quoruz
 culpā quoq; p̄ semetip̄am veritas repro-
 bās ait. Semē autē qd̄ in spinis cecidit.
 Hi sūt q̄ audierūt verbū ⁊ a sollicitudinib⁹
 bus ⁊ diuitijs ⁊ voluptatib⁹ vite euntes
 suffocant. ⁊ nō referūt fructū. Lipp⁹ ve-
 ro est. cui⁹ quidē ingenū ad cognitionez
 veritatis emicat. sed tñ hoc carnalia opa
 obscurāt. In lippis q̄ppe oculis pupille
 sane sunt. s; hūore defluente infirmātes.
 palpebre grossescūt. quarū qz infusiōe cre-
 bro oculis atterit. etiā acies pupille vitia-
 tur. Et sunt nōnulli quoz sensuū carnalis
 vite opatio sauiat q̄ videre recta subtilitē
 p̄ ingenū poterāt: s; vsu prauozū actuz
 calligāt. Lipp⁹ itaq; ē. cui⁹ sensuz natu-
 ra exacuit. s; p̄uersatiōis prauitas p̄fūdēt
 Cui bñ p̄ angelū dī Collirio inūge oculos
 tuos vt videas. Collirio q̄ppe oculos
 inungim⁹ vt videam⁹. cū ad p̄gnoscentiā
 veri luminis claritatē intellect⁹ nostri acie
 medicamine bone opationis adiuuam⁹.
 Albuginē vero h; i oculo q̄ veritatis lu-
 cē videre nō sinit qz arrogātia sapiētie sē-
 sum iusticie cecat. Pupilla nāq; oculi ni-

gra videt. albuginē tollerās nihil videt.
 qz vicz sensus hūane cogitationis. si stul-
 tum. si se peccatorēq; intelligit. p̄templationē
 intume claritatis apprehēdit. Et at
 candorē sibi iusticie seu sapiētie tribuit a
 luce se supne p̄templationis excludit. ⁊ eo
 claritatē vel luminis nequaq; penetrat. q̄
 se apud se p̄ arrogantiā exaltat. sicut de q̄
 busdā dicit. Dicētes enī se esse sapientes
 stulti facti sunt. Jugē vero habet scabies
 cui carnis petulātia sine cessatione domi-
 nat. In scabie etenim feruor viscerū ad cus-
 tem trahitur p̄ quā recte luxuria designas-
 tur. qz si cordis tētatio vsq; ad opationez
 p̄siliit: nimirū feruor intim⁹ vsq; ad cutis
 scabiē prorūpit. Et foras iā corpus sauitis
 at: qz dū in cogitatiōe voluptas nō reprē-
 mitur. etiā in actiōe dñatur. quasi enī cus-
 tis pruriginē Paul⁹ curabat abstergere:
 cū dicebat. Tētatio vos nō apprehendat
 nisi humana. Ac si aperte diceret. Huma-
 num quidē est in corde tētationē perpeti
 demoniacū vero est. tētationis certamine
 ⁊ in operatione superari. Impetiginem
 quoq; habet in corpore. si quis auaricia
 vastatur in mente. Que si in paruis non
 cōpescitur. nimirū sine mensura dilatat.
 Impetigo quippe sine dolore corpus oc-
 cupat: ⁊ absq; occupati tedio excrescens:
 mēbrozū decorē sedat: quia ⁊ auaricia cas-
 pti animū dum quasi delectat exulcerat.
 vnde adipiscēda queq; cogitationi obicit
 ⁊ ad inimicitias accendit: ⁊ dolorē in vul-
 nere non facit quia estuanti animo ex cul-
 pa habundantiaz promittit. Sed decor
 mēbrozū perditur: quia aliarum quoq;
 virtutū per hanc pulchritudo deprauat.
 ⁊ quasi totum corpus exasperat: quia per
 vniuersa vitia animam subplātat. Pau-
 lo attestante qui ait: radix omnium malo-
 rum est cupiditas. Ponderosus vero
 est: qui turpitudinem nō exercet opere: s;
 tamen ab hac cogitatione continua. sine
 moderatione grauatur in mente. Qui
 nequaq; quidem vsq; ad opus nephari-
 uz rapitur: sed eius animus voluptate lu-
 xurie sine vilo repugnatiōis stimulo dele-

etatur. Uicium quippe est ponderis: cum humor viscerum ad virilia labit: que profecto cum molestia dedecoris intumescunt. Ponderosus ergo est: qui totis cogitationibus ad lasciuam defluens pondus turpitudinis gestat in corde. Et quamuis prava non exerceat opere ab his tamen non euellitur mente: nec ad usum boni operis in aperto valet assurgere: quia grauat hunc in abditis pondus turpe. Quisquis ergo quolibet horum vicio subiicit: panes domino offerre prohibet: ne profecto diluere aliena delicta non valeat is quem adhuc propria devastant.

Explicit prima pars.

Incipit secunda pars: docens qualiter viuere debeat in officio pastoralis: is qui ad illud digne peruenit.

De qualitatibus digni pastoris collectim enumeratis:

Capitulum I.

Uia l... ancis ad pastora
le m... erium dignus: quali
q te... it: atque hoc indign
q... pertimescat ostendi
n... c is qui ad illud di
gne peruenit... qualiter viuere debe
at demostremus. Tantum debet actionem
populi actio transcendere presulis: quantum
distare solet a grege vita pastoris. Opportet
namque ut metiri se sollicitudine studeat quanta te
nende rectitudinis necessitudine constrin
git: sub cuius estimatione populus grex voc
cat. Sic ergo necesse est cogitatione mun
dus: actio precipuus: discretus in silen
tio: utilis in verbo: singulari compassione p
ximus: precibus cunctis contemplatione suspen
sus: bene agentibus per humilitatem soci
us: contra delinquentium vicia per zelum iusti
cie erectus: internorum curam in exteriorum oc
cupatione non minuens: exteriorum prou
dentiam in internorum sollicitudine non relin
quens. Sed hec que breuiter enumeran

do perstrinximus: paulo latius replicando
differamus.

¶ ¶ rector pastoralis semper
debeat esse cogitatione mundus:

Capitulum II.

Rector semper cogitatione sit mun
dus: quatenus nulla hunc im
mundicia polluat: qui hoc suscipit
officij: ut in alienis quoque
cordibus pollutiois maculas tergat: quia
necesse est ut esse munda studeat manus:
que diluere sordes curat alienas: ne tas
cta queque deterius inquinet: si sordida in
sequens lutum tenet. Hinc namque per pro
phetam dicitur: Mundamini qui fertis vasa
domini. Domini etenim vasa ferunt: qui proxi
morum animas ad interna sacraria perducen
das in sue conuersationis fide suscipiunt.
Apud semetipos ergo quantum debeant
mundari conspiciant: qui ad eternitatis tem
plum vasa viuentia in sinu proprie sponsionis
portant. Hinc namque diuina voce precipit:
ut in aaron pectore rationale iudicij victis
ligantibus imprimat: quatenus sacerdo
tale cor nequaquam cogitationes fluxe possi
deant: sed ratio sola constringat. Nec indi
cretum quid vel inutile cogitet: qui ad exem
plum alij constitutus ex grauitate vite sem
per debet ostendere: quantum in pectore ra
tionem portet. In quo etiam rationali vigilan
ter adiungit: ut duodecim patriarcharum
nomina describant. Ascriptos etenim pas
tres semper in pectore ferre est: antiquorum
vitam sine intermissione cogitare. Itaque tunc
sacerdos irreprehensibiliter gradit: cum
exempla patrum precedentium indefinenter in
tuet: cum sanctorum vestigia sine concessione
considerat: et cogitationes illicitas deprimat
ne extra ordinis limitem operis pedem ten
dat. Quod bene etiam rationale iudicij
vocat: quia debet rector subtili semper ex
amine bona malaque discernere: et que vel
quibus: quando vel qualiter congruant: stu
diose cogitare: nihilque proprium querere: sed
sua comoda propinquo bona deputare.
Unde illic scriptum est. Pones autem in ras

mod. a par. 4to
dicit mang. 4to
- cap. 4to

Secunde partis libri Pastoralis cure

tionale iudicij doctrinam et veritatē: que erūt in pectore aaron quādo ingrediē corā domino: et gestabit iudiciū filioꝝ israel in pectore suo: in conspectu dñi semper. Sacerdotē quippe iudiciū filioꝝ israel in pectore corā domini cōspectu gestare est subiectoꝝ causam ꝑ sola interni iudicis intentione discutere: ut nihil se ei humanitatis admisceat: in hoc quō diuina propositus vice dispensat: nec cor rectoris studia priuatus dolor exasperet. Cūq; contra aliena vicia emulatoꝝ ostendit: que sua sunt exequat: ne tranquillitatē iudicij aut latens inuidia maculet: aut preceps ira perturbet: sed dum cōsideratē terroꝝ eius: qui super omnia presidet: videlicet iudicis intimi: nō sine magno regantē timore subiecti. Qui nimirū timor duꝝ mentē rectoris humiliat purgat: ne hāc aut presumptio spiritus leuet: aut carnis delectatio inquinet: aut per terrenarū rerū cupidinē importunitas pollute cogitationis obscuret. Qui tamen nō pulsare rectoris animū nequeunt: sed festinare necesse est: ut repugnantione vincant: ne viciū quod per suggestione temptat: mollitie delectationis subigat: cūq; hec ab animo tarde repellit mucrone consensus occidat.

Qui rector semp debeat esse operatione ꝑcipuus. *Cap. III.*

It rector operatione ꝑcipuus vite viaꝝ subditis viuendo denunciet: ut grex: qui pastoris vocem moꝝesq; sequit: per exempla melius q̄ per verba gradiat. Qui em loci sui necessitate erigit summa dicere. Hoc eadem necessitate compellit summa mōstrare. Illa nāq; vox libentius auditorū cor penetrat: quā dicentis vita cōmendat: quia quō loquēdo imperat: ostendendo adiuvat: ut fiat. Hinc etiam per ꝑphetā dī. Sup montē excelsū ascēdet: tu qui euāgelizas syon: ut videlicet qui celestī predicatione vtiē ima iam terrenoz operū deserens: in rerū culmine stare videat: tantoꝝ facilius subditos ad melioꝝ

ra pertrahat: quāto per vite meritū de iis pernis clamat. Hinc diuina lege armū sacerdos in sacrificiū et dextrū accipit et separātū: ut nō solū sit eius operatio vtilis: sed etiā singularis: nec inter malos tantūmodo: que recta sunt: faciat: sed bene quoq; operātes subditos: sicut honore ordiis superat: ita etiā moꝝum virtute transcēdat. Qui in esu quoq; pectusculū cū armo tribuit: ut quō de sacrificio precipit sumere: hoc de semetipō auctoꝝ discat immolare ut non solū pectore que recta sunt cogitet sed spectatoꝝ suos ad sublimia armo operis inuitet. Nulla ꝑsentis vite appetat: nulla pertimescat: blādimēta mūdi respectu intimi terroꝝ despiciat: terroꝝ autē cōsiderato interne dulcedinis blādimēto ꝑtemnat. Unde superne quoq; vocis ꝑperio: in utroꝝ humero sacerdos reuelamine sup humeralis astringit: ut cōtra aduersa ac ꝑspera virtutū semp ornamēto muniat: quatenꝫ iuxta ꝑauli vocem per arma iusticie a dextris sinistrisq; gradiēs: cū ad sola que āteriora sūt nitit: in nullo delectationis infime latere flectat. Non hūc ꝑspera eleuet: nec aduersa perturbēt. Non blāda vsq; ad voluptatē demulceant: nō aspera ad desperationē premāt: ut dū nullis passionibus intentionē mentis humiliat quāta in utroꝝ humero sup humeralis pulchritudine terga ostēdat. Quō recte etiā super humerale ex auro: hiacincto: purpura: distincto: cocco: et tortabisso fieri precipit: ut quāta sacerdos clarescere virtutū diuersitate debeat demōstret. In sacerdotis quippe habitu ante oīa aurū fulget: ut in eo intellectus sapientie ꝑcipaliter emicet. Cui hiacinctꝫ qui aereo colore resplendet: adiungit: ut per omne q̄ intelligendo penetrat: nō ad fauores infimos: sed ad amorem celestiu surgat: ne dū suis incautus laudibꝫ capit ipō etiā veritatis intellectu vacuet. Auro quoq; atq; hiacincto purpura permisceat ut videlicet sacerdotale cor cū summa que predicat: sperat. In semetipō etiā suggestiones vicioꝝ reprimat: eisq; velut ex re

glia potestate cōtradicat: quatenus nobilitatē semp intīme regeneratiōis aspiciat: et celestis regni sibi habitaculū morib⁹ defendat: de hac quippe nobilitate spiritus per Petrū dicit: Vos autē genus electū: regale sacerdotiū De hac quippe potestate qua vicia subiicim⁹: Johānis voce roboramur: qui ait: Quotq̄ autē receperūt eū: dedit eis potestātē filios dei fieri. Hāc dignitatē fortitudinis: psalmista p̄siderat dicens: Mibi autē nimis honorificati sunt amici tui deus: nimis cōfortatus est principatus eorū: qz nimirū sanctorū mens p̄cipaliter in summis erigit: etiā cū exterius perpeti abiecta cernunt. Guro autē hincincto ac purpure bistinctus coccus adiungit: vt ante intīmi iudicis oculos oīa virtutū bona ex charitate decozent: et cūcta que coraz hoībus rutilāt: hec in cōspectu occulti arbitri: flāma intīmi amoris accēdat. Qui scz charitas que dñi simul ac p̄ximū diligit: quasi ex duplici tinctura fulgescit. Qui igit sic ad auctoris speciem anhelat: vt p̄ximorū curā negligat: vel sic p̄ximorū curā exequit: vt a diuino amore torpescat: qz vnū horū quodlibet negligit insup humeralis ornamēto habere coctū bistinctū nescit. Sed cū mēs ad precepta charitatis tendit: restat p̄culdubio vt per abstinentiā caro maceret: vnde et bistincta cocco tortabissus adiungit. De terra etem bissus intenti specie orit. Et qd perbissum nisi candēs decoze mūdicie corporalis castitas designat. Qui videlicet certa pulchritudini sup humeralis innectit: qz tūc castimonia ad perfectū mūdicie candorē ducit: cū per abstinentiā caro fatigat. Cūqz inter virtutes ceteras etiā afflicte carnis meritū p̄ficit: quasi in diuersa sup humeralis specie byssus torta cādescit.

Rector debeat esse discret⁹ in silentio: et utilis in verbo:

Capitulum. IIII.

It rector discretus in silentio: utilis in verbo: ne aut tacenda p̄ferat: aut p̄ferenda reticescat.

Itam sicut incauta locutio in errorem pertrahit: ita in discretū silentiū hos qui erudi potērāt: in errore derelinquit. Sepe nāqz rectores improuidi humanā amittere gratiā formidātes loqui libere recta p̄tinescūt: et iuxta veritatis vocē nequaquam gregis custodie pastoz studio: sed mercenariorū vice deseruiūt: qz veniente lupō fugiūt: dum se sub silentio abscondūt. Hinc nāqz eos per p̄phetā dñs increpat: dicens: Canes muti nō valentes latrare. Hinc rursū querit dicens: Nō ascendistis ex aduerso: neqz opposuistis vos murū p̄ domo israel: vt staretis in p̄lio in die dñi. Ex aduerso quippe ascēdere est: p̄ defensione gregis voce libera hui⁹ mūdici potestibus p̄traire. Et in die dñi in p̄lio stare est p̄cauis decertatibus ex iusticie amore resistere. Pastori em̄ recta timuisse dicere qd est aliud q̄ tacēdo terga p̄buisse. Qui nimirū si p̄ grege se obijcit: mūx p̄ domo israel hostib⁹ opponit. Hinc rursū delinquenti populo dicit: P̄phete tui viderūt tibi falsa et stulta: nec aperiebāt iniquitatē tuā: vt te ad penitentiā prouocārēt. P̄phete quippe in sacro eloq̄o nō nunq̄ doctores vocant. Qui dū fugitiua p̄sentia esse iudicāt: que sunt ventura manifestāt. Quos diuinus sermo falsa videre redarguit: qz dū corripere culpas metunt: incassum delinquentibus p̄missa securitate blandiunt. Qui iniquitatē peccantiū nequaquam aperiūt: q̄ ab increpatiōis voce cōticescūt. Clavis quippe apertiois est sermo correptiois: qz increpādo culpā detegit: q̄ sepe nescit ip̄e etiā qui perpetravit. Hinc Paulus ait: Et potens sit et exhortari in doctrina sana: et eos qui p̄trādēt redarguere. Hic per Malachiā dicit: Labia sacerdotis custodiūt scientiā: et legem requirēt ex ore eius: qz angelus dñi exercitū est. Hinc per Esaiā dñs admonet dicens: Clama ne cesses: sicut tuba exalta vocē tuam. P̄reconis quippe officium suscipit: quisquis ad sacerdotiū accedit: vt ante aduentū iudicis qui terribiliter sequit: et ip̄e scilicet clamādo gradiat.

} sacerdos ergo si predicationis est nescius: q̄
 } clamoris vocē daturus est prece mutus.
 } Hinc est em̄ q̄ super pastores primos in
 } linguaruz specie spiritus sanctus incedit:
 } quia nimirū quos replerit de se protin-
 } nus loquentes facit. Hinc moysi precipi-
 } tur vt tabernaculū sacerdos ingrediēs tin-
 } tinnabulis ambiatur. vt videlicet voces
 } predicationis habeat ne superni aspector-
 } ris iudiciū ex silentio ostendat. Scriptus
 } quippe est. Audiatur sonitus quādo ingre-
 } ditur ⁊ egreditur sanctuariū in conspectu
 } domini ⁊ nō moriatur. Sacerdos namq̄
 } ingrediēs vel egrediens moritur: sed de
 } eo sonitus nō auditur: quia iras contra se
 } occulti iudicis erigit. si sine predicationis
 } sonitu incedit. Apte autem tintinnabula
 } vestimētis illius describunt inserta. Ves-
 } timēta etenī sacerdotis quid aliud q̄ re-
 } cta opera debemus accipere. propheta at
 } testante qui ait. Sacerdotes tui induan-
 } tur iusticia. Vestimentis itaq̄ illi⁹ tintin-
 } nabula inherēt vt vite viā euz lingue so-
 } nitu ipsa quoq̄ opera sacerdotis clamēt.
 } Sed cum rector se ad loquendū preparat
 } sub quāto cautele studio loquatur atten-
 } dat. ne si inordinate ad loquendū rapitur
 } erroris vulnere audientū corda feriant.
 } Et cum fortasse sapiens videri desiderat
 } vnitatis cōpagem insipienter abscidat.
 } Hinc nāq̄ veritas dicit. Habete sal in vo-
 } bis: ⁊ pacē habete inter vos. Per sal q̄p-
 } pe. verbi sapientia designatur. Qui igit̄
 } loqui sapiēter nititur. magnopere meru-
 } at. ne eius eloquio audientū vnitas con-
 } fundatur. Hinc Paul⁹ ait. Non plus sa-
 } pere quā oportet sapere: sed sapere ad so-
 } brietatē. Hinc i sacerdotis veste iuxta di-
 } uinā vocem tintinnabulis malapunica cō-
 } iungunt. Quid enī per malapunica nisi
 } fidei vnitas designat. Nam sicut in malo
 } punico vna exterius cortice. multa interi⁹
 } granis vniunt. sic innumeros sancte eccle-
 } sie populos vnitas fidei contigit quos in-
 } tus diuersitas meritorū tenet. Ne igit̄ re-
 } ctor incautus ad loquendū proruat. hoc
 } q̄ iam premisim⁹. per semetipsaz discipu-

} lis veritas clamat. Habete sal in vobis ⁊
 } pacē habete inter vos. ac si figurate p̄ ha-
 } bitum sacerdotis dicat Malapunica tin-
 } tinnabulis iungite: vt per omne q̄ dicitis
 } prouida mente vnitatē fidei cauta obser-
 } uatione teneatis. Prouidendū quoq̄ ē
 } sollicita intētione rectorib⁹. vt ab eis nō
 } solū praua nullo modo: sed ne recta qui dē
 } ni mie ⁊ inordinate pferant: quia sepe di-
 } ctozū virtus perdit. cū apud corda audie-
 } tium loquacitas incauta importunitate le-
 } uigatur: ⁊ auctozē suū hec eadē loquaci-
 } tas inquinat. que seruire auditoribus ad
 } vsum pfectus ignorat. vnde bene p̄ moy-
 } sen dicitur. Vir qui fluxū seminis patitur
 } imundus erit. In mēte quippe audientū
 } semen secuturē cogitationis ē. audite: qua-
 } litas locutionis qz dū per aurē sermo con-
 } cipitur cogitatio in mēte generat. Unde
 } ⁊ ab hui⁹ mundi sapientibus predicator
 } egregius semi verbi⁹ est vocat⁹. Qui er-
 } go fluxū seminis sustinet imundus asserit
 } quia multiloquio subdit⁹. ex eo se inquis-
 } nat q̄ si ordinate puerat prolē recte co-
 } gitationis edere in audientū corde potus-
 } isset. Dūq̄ incautus per loquacitatē dis-
 } fluit. nō ad vsum generis. sed ad imundis-
 } ciaz semē fundit. Unde Paul⁹ quoq̄ cū
 } discipulū de instantia predicationis ad-
 } moneret adiunxit: dicēs. Testificor corā
 } deo ⁊ christo Jesu. qui iudicaturus est vi-
 } uos ⁊ mortuos ⁊ aduentū ipsius ⁊ regnū
 } eius predica verbū ista oportune impor-
 } tune. dicitur⁹ importune premisit oportu-
 } ne. quia scz apud auditoris mentem. ipsa
 } sua vilitate se destruit. si habere importu-
 } nitas oportunitatē nescit.

} Rector debeat esse singu-
 } lis compassiōe proximus et pre-
 } cunctis contemplatione suspen-
 } sus.

Cap. V.

} Et rector singulis in cōpassiōe
 } primus. sit pre cunctis contē-
 } platione suspēsus. ⁊ vt perple-
 } tatis viscera in se infirmitatem
 } ceterozū transferat. ⁊ per speculationis al-

q̄ p̄ p̄ r̄ v̄ h̄

p̄ sal sapia r̄ h̄

p̄ paul⁹

p̄ mala p̄ p̄
p̄ vnitas

titudinē. semetipm quoq; inuisibilia ap-
 petendo transcēdat ne aut alta petēs pri-
 morū infirma despiciat. aut infirmitatib;
 proximorū congruēs. appetere alta dere-
 linquat. Hinc est nāq; qd Paul⁹ in para-
 disum ducit. celiq; secreta tertij rūnatur.
 et tamē ille inuisibiliū contemplatione sus-
 pensam ad cubile carnaliū mētis aciē re-
 uocat: atq; in occultis suis qualiter debe-
 ant cōuersari dispēsat. dicens. Propter
 fornicationes autē vnusquisq; suā vxorez
 habeat: et vnaqueq; suū virū habeat. et vx-
 ori vir debitū reddat. similiter et vxor vi-
 ro. Et paulopost. Nolite fraudari inuicē
 nisi forte ad tēpus vt vacetis orationi: et
 iterū reuertimini in idipsum. Ecce sa; ce-
 lestibus secretis inserit. et tamē p conde-
 scētionis viscera carnaliū cubile pscrutat
 Et quē subleuatus ad inuisibilia erigit:
 hūc miseratus ad secreta infirmantiū ocu-
 lū cordis flectit. Celū contēplatione tran-
 scēdit nec tamē statū carnaliū sollicitudi-
 ne deserit qz cōpage charitatis sūmis si-
 mul et infimis iunctus et in semetipso vir-
 tute spūs ad alta valenter rapitur et pieta-
 te in alijs equanimiter infirmat. Hinc ete-
 eim dicit. Quis infirmat: et ego nō infir-
 mor? Quis scādalizatur. et ego nō vroz?
 Hinc rursus ait. Factus sum iudeis tāq;
 iude⁹. Qd videlicet exhibebat nō amit-
 tendo fidē sed ostendendo pietatē: vt in se
 personā infidelīū transfigurās. ex semet-
 ipso disceret: qualiter alijs misereri debu-
 isset quatenus hoc illis impēderet: qd si-
 biipfi si ita esset impēdi recte voluisset.
 Hinc iterū dicit. Siue mente excedimus
 deo: siue sobri; sumus nobis: qz et semetip-
 sum nouerat contēplando transcēdere. et
 eundē se auditorib;⁹ pdescendo tempore.
 Hinc Jacob dño desup inītente et vncto
 dorsum lapide ascendētes ac descēdentes
 angelos vidit: quia. s. predicatorēs recti
 nō solū sursum sanctuz caput ecclesie vicz
 dñm pteplando appetūt sed deorsuz quo-
 q; ad mēbra illius miserādo descendunt.
 Hinc moyses crebro tabernaculū itrat et
 exit. et qui int⁹ incontēplationē rapit. so-

ris infirmantiū negotijs vrget. Int⁹ dei
 archana cōsiderat. foris onera carnalium
 portat. Qui de rebus quoq; dubijs sem-
 per ad tabernaculū recurrit: corā testamē-
 ti archa dñm cōsulit. exem plū pculdubio
 rectorib;⁹ prebēs vt cū foris ambigunt qd
 disponant ad mentē semp quasi ad taber-
 naculū redeāt: et velut corā testamēta ar-
 cha dñm consulāt: si de his in quib;⁹ dubi-
 tant: apud semetipsos intus sacri eloqui;
 paginas requirāt. Hinc ipsa veritas per
 susceptionē nostre humanitatis ostēsa no-
 bis in monte orationi inheret miracula
 vrbibus exercet. Imitationis videlicet vis-
 bonis rectorib;⁹ sternēs: vt si iam sūma cō-
 templando appetūt: necessitatib;⁹ tamē in-
 firmantiū ppatiēdo misceant: qz tūc ad al-
 ta charitatis mirabiliter surgit: cū ad ima-
 proximorū se misericorditer attrahit. Et
 cū benigne descēdit ad infima: valēter re-
 currit ad sūma. Tales autem sese qui pre-
 sunt exhibeāt: quibus subiecti occulta q;
 q; sua pdere nō erubescāt: vt cum temp-
 tationum fluctus paruuli tolerant ad pas-
 toris mentē quasi ad matris sinum recur-
 rant. Et hoc quod se inquinari pulsantis
 culpe sordibus preuidēt: exhortatiōis ei⁹
 solatio ac lachrimis orationis lauent. vn-
 de et ante fores tēpli ad abluendas ingre-
 dientiū manus: mare eneu: id est laterem
 duodecim boues portāt. Qui quidem fa-
 cie exterius eminet: sed ex posterioribus
 latent. Quid nāq; duodecim bobus nisi
 vniuersus pastorū ordo signatur. de quib;
 paulo differente lex dicit: nō obtura-
 bis os boui trituranti. Quorū quidē nos
 apta opa cernim⁹ s; apud districtū iudicē
 que illos posteri⁹ maneāt in occulta retrī-
 butione nescim⁹. Qui tñ cū pdescētionis
 fide patiam diluēdis primorū cōfessionib;
 bus preant. velut ante fores tēpli laterē
 portāt: vt quisquis intrare eternitatis ias-
 nuā nititur. tēptationes suas mēti pasto-
 ris indicet: et quasi in bouz latere cogitati-
 onis vel operis manus lauet. Et fit plerū-
 q; vt dum rectoris animus aliena temp-
 tamēta condescēdo cognoscit. auditis etis

Secunde partis libri Pastoralis cure

am tētatōnibus ipse pulsetur: qz & hec ea dem per quā populū multitudo diluitur. s qua pculdubio lateris inquinat. Nam dū sordes diluentiū suscipit: quasi sue mūdicie serenitatē perdit. Sed hec nequaquā pastori timēda sunt: qz deo subtiliter cuncta pensare tāto facili⁹ a sua eripitur. qz to misericordi⁹ ex aliena tētatōe fatigat.

Q rector debeat esse bene agē. tibus per humilitatez socius et contra delinquētū vitia per zelū iusticie erectus.

Capitulum. VI.

It rector bene agentibus p humilitatē soci⁹ cōtra delinquentiū vitia p zelū iusticie erectus ut & bonis in nullo se preferat: & cū prauozū culpa exigit: ptātem ptinuis sui prioratus agnoscat: quaten⁹ & honore sub presso equalē se subditis bene viuētib⁹ putet. & erga puerfos iura rectitudinis. nō exercere formidet. Nā sicut in libris moralib⁹ dixisse me memini. Liqueat qd oēs homines natura equales genuit: sed variante meritozū ordine. altos alijs culpa postponit. Ipsa autem diuersitas q̄ accessit ex vitio diuino iudicio dispensat: ut quia omnis homo eque stare nō valet alter regatur ab altero. Unde cuncti que presunt nō in potestatē debent ordinis: s; equalitatē pensare cōditionis. Nec preesse hominib⁹ gaudeāt sed prodesse. Antiqui etenim patres nostri. nō reges hominum: sed pastores pecozū fuisse memorantur. Et cū domin⁹ Moē filijsq; eius diceret. crescite & multiplicamini. & replete terram: ptinuis adiunxit. Et terror vester et tremor sit sup cūcta animātia terre. Quozū videlicet terror ac tremor. quia esse super animātia terre precipitur. pfecto sup homines esse phibeēt. homo quippe animalibus brutis non autē hominib⁹ ceteris natura prelatus est. & iccirco ei dicit: ut ab animalib⁹ & nō ab hominib⁹ times

tur quia cōtra naturā superbire est: ab eqli velle timeri. Et tamen necesse vt rectores a subditis timeant quādo ab eis deū minime timeri deprehēdunt: vt humana saltē formidine peccare metuāt: qui diuina iudicia nō formidāt. Nequaquā nāq; ppositi. ex hoc quesito timore supbiūt: in q̄ nō suā gloriā: sed subditozū iusticiam querūt. In eo enī qd metū sibi a puerse viuētib⁹ exigūt. quasi nō hominib⁹: s; animabus dominant: qz vicz ex qua pte bestiales sunt subditi. ex ea debēt etiā formidari iaceri substrati. Sed plerūq; rector eo ipso quo ceteris preeminet. elatione cogitationis intumescit & dū ad vsum cuncta subiacēt. dū ad votū velociter iussa ppletur dū oēs subditi. si qua bene gesta sunt laudib⁹ efferūt. male autē gestis nulla auctoritate cōtradiciūt: dū plerūq; laudāt et qd reprobare debuerant seduct⁹ ab his q̄ infra suppetūt: sup se anim⁹ tollit & dum foras imenso fauore circūdatur int⁹ veritate vacuat: atq; oblitus sui. inuoces se spargit alienas. talēq; se credit qualem se foris audit. nō qualē intus discernere debuit. Subiectos despicit eosq; equales sibi nature ordine nō agnoscit. & quos forte potestatis excesserit. transcēdisse se etiā vite meritis credit. Cunctis se existimat ampli⁹ sapere quib⁹ se videt amplius posse. In quodā se quippe cōstituit culmine apud semetipsum: & qui equa ceteris nature cōditione cōstringit. exequo respicere ceteros dedignat. Sic q; vsq; ad eius similitudinē ducit. de quo scriptū est omne sublime vidit. Et ipse est rex sup vniuersos filios superbie. Qui singulare culmē appetetis & socialē vitā angelozū despiciens: ait. Nonā sedē meā ad aquilonē et ero similis altissimo. Miro ergo iudicio intus foueam defectionis inuenit dū foris se in culmine potestatis extollit. Apostas te quippe angelo similis efficitur. dū homo hominib⁹ esse similis dedignat. Sic saul post humilitatis meritū: in timorez superbie culmine potestatis excreuit. Per humilitatē quippe prelatus est per super

blam reprobatus domino attestate q̄ ait. Nonne cuz esses paruulus in oculis tuis caput te constitui in tribubus israel Paruulū se in suis prius oculis viderat: s̄ ful tus temporalī potētia iam se paruulus nō videbat. Ceterozū namq̄ compationi se preferens: quia plus cunctis poterat. magnum se pre omnibus estimabat. Miro autem modo cū apud se paruulus apud dominū magnus: cū vero apud se magn⁹ apparuit apud dominū paruulus fuit. Plerūq̄ ergo dum ex subiectozum affluētia animus inflatur: in fluxum supbie ipso potentie fastigio lenocinante corrumpitur. Quā videlicet potentia bene regit qui ⁊ tenere illam nouerit ⁊ impugnare. Bene hanc regit qui scit per illam super culpas erigi. scit cum illa ceteris equalitate componi. Humana etenim mens plerūq̄ extollitur. etiam cum nulla potestate fulcitur quāto magis in altum se erigit. cum se ei etiā potestas adiungitur. Quā tamen potestatē recte dispensat qui sollicite nouerit: ⁊ sumere ex illa q̄ adiuuat. ⁊ expugnare qd̄ temptat: ⁊ equalem secū illa ceteris cernere ⁊ tamen se peccantib⁹ zelo vltionis anteferre. Sed hanc discretionem plenius agnoscim⁹: si pastoris primi exempla cernam⁹. Petrus namq̄ auctore deo sancte ecclesie principatū tenēs s̄ bene agente Cornelio. ⁊ sese ei humiliter prosternente imoderatius venerari recusauit seq̄ illi similem recognouit: dicens Surge ne feceris ⁊ ego ipse homo sum. Sed cum Anante ⁊ Saphire culpā reperit mox quanta potentia super ceteros excreuisset ostendit. Verbo nāq̄ eozum vitam pertulit. quā spūitu perscrutate deprehendit. Et summū se intra ecclesiā contra peccata recoluit: quod honore sibi vehementer impenso coram bene agentib⁹ fratribus nō agnouit. Illic cōmunionē equalitatis meruit sanctitas actionis. hic zel⁹ vltionis vis apperuit potestatis. Paul⁹ bene agētibus fratribus prelatū se esse nesciebat cū diceret. nō qz dominamur fidei nostre: sed adiutores sum⁹ gaudij vestri.

Atq̄ illico adiunxerit: fide enī statis. Ne si id qd̄ pertulerat apiret: dicens. Ideo nō dñamur fidei vestre: qz fide statis. Et q̄ les enī vobis sum⁹ in q̄ vos stare agnoscimus quasi prelatū se fratrib⁹ eē nesciebat cū diceret. facti sum⁹ vt puuli i medio vestrū ⁊ rurū. Hos autē serui vestri p̄ xpm. S̄ cū culpā q̄ corrigi debuisset iuenit illico magistrū se esse recoluit dicens. Quid vultis i virga veniā ad vos. Sum⁹ itaq̄ loco bñ regis cū is q̄ preest vitijs poti⁹ q̄ fratrib⁹ dñatur. S̄ cū delinquentes subditos p̄positi corrigūt re stat. necesse est vt sollicite attendāt. quaten⁹ p̄ discipline debitū culpas quidē iure ptatis feriat: sed p̄ humilitatis custodiā. equales seipsis fratrib⁹ qui corrigunt agnoscāt. Quamuis plerūq̄ etiā dignū ē. vt eosdē quos corrigim⁹ tacita nobis cogitatione preferamus. Illozū nāq̄ p̄ nos vitia discipline vigore ferunt. in his vero q̄ ipsi cōmittim⁹. nisi verbi quidē ab aliq̄ inuectioe laceramur. Tāto ergo apd̄ dñm obligatiores sumus q̄to apud hoies inulte peccam⁹. Disciplina autē nostra subditos diuino iudicio tāto libertiores reddit quāto hic eozum culpas sine vindicta nō deserit. Seruanda itaq̄ ē ⁊ in corde humilitas. ⁊ in ope disciplina atq̄ inter hec sollerter intuendū est ne dū imoderatius custodit virtus humilitatis. soluant iura regiminis ⁊ dū p̄latul quisq̄ plus se quā decet deicit. subditozū vitam stringere sub discipline vinculo non possit. Teneant ergo rectores exterius qd̄ pro aliozumi vtilitate suscipiunt. seruent interi⁹ qd̄ de sua estimatione pertimescunt. Sed tamen quibusdam signis decenter erumpētibus. eos apud se esse humiles etiā subiecti deprehēdant. quatenus ⁊ in auctoritate eozum qd̄ formidēt videant. ⁊ humilitate qd̄ imitentur. agnoscāt. Studeāt igiē sine intermissione q̄ p̄sunt vt eozū potētia q̄to magna exteri⁹ cernit. tāto apd̄ eos interi⁹ deprimat ne cogitationē vincat ne i delectationē sui animuz rapiat: ne iam sub se mens eam regere non possit cui se libidine do-

Secunde partis libri Pastoralis cure

minādi supponit. Ne em̄ presidentiū anti-
 mus ad elationē potestatis sue delectatio-
 ne rapiat: recte per quendā sapientē dicit
Ducē te cōstituerūt: noli extolli: sed esto
in illis quasi vnus ex illis. Hinc etiā Pe-
 trus ait: **Non dñantes in clero: sed for-**
ma facti gregis. Hinc per semetip̄az veri-
 tās ad altiora nos virtutū merita puocās
 dicit: **Scitis qz reges gentiū dominant:**
eorū qui maiores sunt: potestātē exercent
in eos Non ita erit inter vos: sed quicūqz
maior voluerit fieri: sit vester mīster: et qui
voluerit inter vos primus esse: erit vester
seruus. Sicut filius hoīs nō venit minī-
 strari: sed ministrare. Hinc est q̄ seruū ex
 suscepto regimine elatū: que post suppli-
 cia maneāt indicat dicens: **Qui si dixerit:**
malus ille seruus in corde suo: morā facit
dñs meus venire: et ceperit percutere cō-
seruos suos: manducet autē et bibat vsqz
dū ebrius sit: veniet dñs serui illius in die
qua nō sperat: et hora quā ignorat: et diui-
det eum partēque eius ponet cū hypocritis
Inter hypocritas enim iure deputat: qui
ex simulatiōe discipline ministeriū regimi-
nīs vertit in vsum dominatiōis. Et tamē
 non nunq̄ graui⁹ delinquit: si inter per-
 uersos plus equalitas q̄ disciplina custo-
 ditur. Quia em̄ falsa pietate superatus fe-
 rre hely delinquētes filios noluit: apud
 districtū iudicem semetip̄m cum filiis cru-
 deli dānatiōe percussit. Hinc nāqz ei diui-
 na voce dicit. **Honorasti filios tuos plus**
q̄ me. Hinc pastores increpat per p̄phet-
 tam dicens: **Quod fractū est nō alligastis**
et quod abiectū non reduxistis. Abiectus
 em̄ reducitur: cū quisqz in culpa lapsus:
 ad statū iusticie ex pastoralis sollicitudis
 vigore reuocā. Fracturas vero ligamen-
 astringit: cū culpam disciplina deprimit:
 ne plaga vsqz ad interitū defluat: si hanc
 districtiōis seueritas nō coartat. Sed se-
 pe deterius frangiē cum fractura incaute
 colligat: ita vt grauis scissurā sentiat: si
 hāc immoderatus ligamēta constringat
 Unde necesse est: vt cū peccati se vulnus
 in subditis corrigendo restringit: magna

se sollicitudine: etiā districtio ip̄a modes-
 re: quatenus sic iura discipline cōtra de-
 linquētes exerceat: vt pietatis viscera nō
 amittat. Curandū quippe est: vt rector se
 subditis et matrē pietatis: et patrē exhibe-
 at discipline. Atqz inter hec sollicita cir-
 cumspectōe prouidendū: ne aut districtio
 rigida: aut pietas sit remissa. Hāz sicut in
 libris iam moralib⁹ diximus: **Disciplina**
vel misericordia multū destruit: si vna sine
altera teneat. Sed erga subiectos sus-
 os inesse rectorib⁹ debet: et iuste cōsulens
 misericordia: et pie seuiēs disciplina. Hic
 namqz est quod docēte veritate per sama-
 ritani studiū: semiuuius in stabulū ducit:
 et vinū atqz oleū vulneribus eius adhibet
 vt per vinū se mordeant vulnera: et per
 oleū foueant. Necesse quippe est vt quis-
 quis sanādis vulneribus preesse in vino
 morsū doloris adhibeat: et in oleo molli-
 ciē pietatis: quatenus per vinū mundent
 putrida: et per oleū sananda foueant. Mi-
 scenda est lenitas cū seueritate faciendū
 quoddā ex vtroqz temperamentū: vt ne-
 qua q̄ multa asperitate exulcerent subditi-
 neqz nimia benignitati soluant. Quod iux-
 ta Pauli vocē bene illa tabernaculi ar-
 cha significat: in qua cum tabulis virga si-
 mul et māna est: quia cū scripture sacre sci-
 entia in boni rectoris pectore: si est virga
 districtiōis: sit et māna dulcedinis. Hinc
 Dauid ait: **Virga tua et baculus tuus ip̄a**
me cōsolata sunt. Virga em̄ percutimur:
 baculo sustētamur. Si ergo est districtio
 virge que feriat: sit et cōsolatio baculi que
 sustētet: sit itaqz amor sed nō emolliens:
 sit vigor sed nō exasperās. Sit zelus: sed
 nō immoderate seuiēs: sit pietas: sed non
 plusqz expediat parcēs: vt dum se in arce
 regiminis iusticia clemētiaqz permisceat
 is qui preest corda subditoz: et terrēdo de-
 mulceat: et tamen ad terroris reuerentiaz
 demulcēdo constringat.

¶ Rector nō debeat minue-
 re curā internoz in exterioroz oc-
 cupatione: neqz relinquere exte

riorum prouidentiam in interiorum pollicitudine:

Capitulum. VII.

Sit rector interiorum curam in exteriorum occupacione non minuens: exteriorum prouidentiam in interiorum sollicitudine non relinquens: ne aut exterioribus deditus ab intimis corruat: aut solis interioribus occupatus: que foris debet proximis non impendat. **S**epe namque nonnulli velut obliti quod fratribus animarum causa prelati sunt toto cordis animum secularibus curis inseruunt. **H**as cum assunt se agere exultant ad has etiam cum desunt diebus ac noctibus cogitacionis turbide estibus anhelant. **C**umque ab his cessante forsitan oportunitate detriti sunt: ipsa deterius sua quiete fatigant: **V**oluptatem namque censes: si actiombus deputantur: laborum deputant si in terrenis negociis non laborant. **S**icque fit ut dum se uigilare mundanis tumultibus gaudet interna: que docere alios debuerat ignoret. **E**tiam subiectorum quoque proculdubio vita torpescit: quia cum proficere spiritualiter sibi appetit: in exemplo eius qui prelati sunt quasi in obstaculo itineris offendit. **L**anguente enim capite membra in cassum uigilant: et in exploracione hostium frustra exercit? velociter sequuntur: si ab ipso duce itineris errant. **N**ulla subditorum mentes exhortatio subleuat: eorumque culpas increpatio nulla castigat: quod dum per animarum presule terreni exercet officium iudicis: a gregis custodia vacat cura pastoris: et subiecti ueritatis lumen apprehendere nequeunt: quia dum pastorum sensus terrena studia occupant: uento temptationis impulsus ecclesie oculos puluis cecat. **Q**uo contra recte humani generis redemptor: cum nos a uentris uoracitate compegeret dicens: **A**tendite autem uobis: ut non grauentur corda uestra in crapula et ebrietate: illico adiunxit: **A**ut in curis huius uite. **U**bi pauorem quoque protinus intente adiiciens: ne forte superveniat in nos repentina dies illa. **C**uius aduentus etiam qualita-

tem denunciat dicens: **T**anquam laqueus enim ueniet super omnes qui sedent super faciem orbis terre. **H**inc item dicit: **N**emo potest duobus dominis seruire. **H**inc Paulus religiosorum mentes a mundi consortio contestando ac potius conueniendo suspedit dicens: **N**emo militans deo implicat se negociis secularibus: ut ei placeat cui se prebavit. **H**inc ecclesie rectoribus: et uacandi studia precipit: et consulendi remedia ostendit dicens: **S**ecularia igitur iudicia si habueritis: contemptibiles qui sunt in ecclesia illos constituite ad iudicandum: ut ipsi uis delictet dispensacionibus terrenis inseruiant: quos dona spiritualia non exornant. **E**t si apertius dicat: **Q**uia penetrare intima nequeunt saltim necessaria foris operentur. **H**inc Moyses qui cum domino loquitur ibi tro alienigena reprehensione iudicat: quod terrenis populorum negociis stulto labore deseruiat. **C**ui consilium mox prebet: ut pro se alios ad iurgia dirimenda constituat: et ipse liberius ad erudiendos populos spiritualium archana cognoscat. **E**t subiectis que inferiora gerenda sunt: a rectoribus summa cogitanda: ut scilicet oculum qui prouidentis gressibus preminet: cura pulueris non obscuret. **C**aput namque subiectorum sunt cuncti qui presunt. **E**t ut recta pedes ualeant itinera carpere: hec proculdubio caput debet ex alto prouidere: ne a prouectu sui itinere pedes torpeant: cum curuata rectitudine corporis caput sese ad terram declinat. **Q**ua autem mente animarum presule honore pastoralis inter ceteros utitur: si in terrena negocia que reprehendere in aliis debuit: et ipse uersat. **Q**uod ut delictet ex ira iuste retribucionis per prophetam dominus minatur dicens: **E**t erit sicut populus: sic sacerdos. **S**acerdos quippe est ut populus: quando ea agit: is qui spirituali officio fungitur que illi nimirum faciunt: que adhuc de studiis carnalibus iudicantur. **Q**uod cum magno scilicet dolore charitatis Hieremias propheta conspiciens: quasi sub destructioe templi deplorat dicens: **Q**uomodo obscuratum est aurum: mutatus

Secunde partis libri Pastoralis cure

color optimus: dispersi sunt lapides sanctuarij in capite omnium platearum? Quid namque auro quod metallis ceteris preeminet: nisi excellentia sanctitatis figurat: quod colore optimo nisi cunctis amabilis reuerentia religionis exprimit? Quid sanctuarij lapidibus: nisi sacrorum ordinum persone signant? Quid platearum nomine: nisi presentis vite latitudo figurat? Quia enim greco eloquio platos latitudo dicitur profecto a latitudine platee sunt vocate. Per semetipsum vero veritas dicit: Lata et spaciofa via est: que ducit ad perditionem. Turbatur igitur obscuratur: cum terrenis actibus sanctitatis vita polluit. Color optimus commutatur: cum quorundam qui degere religiose credebant: estimatio ante acta minuit. Nam cum quilibet post sanctitatis habitum terrenis se actibus inserit: quasi colore permutato ante humanos oculos eius reuerentia despecta pallefcit. Sanctuarij quoque lapides in plateas disperguntur: cum causarum secularium foras lata itinera expetunt: hi qui ad ornamentum ecclesie interioris ministerijs quasi in secretis sanctuarij vocare debuerunt. Ad hoc quippe sanctuarij lapides fiebant: ut intra sancta sanctorum in vestimento summi sacerdotis apparerent. Cum vero ministri religionis a subditis honorem redemptoris sui ex merito vite sue non exigunt: sanctuarij lapides in ornamento pontificis non sunt. Qui nimirum sanctuarij lapides dispersi per plateas iacent: cum persone sacrorum ordinum voluptatum suarum latitudini dedit: terrenis negocijs inheret. Et notandum quod non hos dispersos in plateis: sed in capite platearum dicit: quia et cum terrena agunt: summi videri appetunt: ut et lata itinera teneant ex voluptate delectationis: et tamen in platearum sint capite ex honore sanctitatis. Nil quoque obstat si sanctuarij lapides eosdem ipsos quibus constructum sanctuarium existerat: accipimus. Qui dispersi in capite platearum iacent: quando sacrorum ordinum viri terrenis actibus ex desiderio inseruiunt: ex quorum prius

officio sanctitatis gloria stare videbatur. Secularia itaque negocia aliquando ex compassione tolleranda sunt: nunquam vero ex amore requirenda: ne cum mentem diligentis aggrauat: hanc suo victa pondere ad ima celestibus immergat. At contra sunt nonnulli qui gregis quidem curam suscipiunt: sed sic sibi vacare ad spiritualia appetunt: ut rebus exterioribus nullatenus occupent. Qui cum curare corporalia funditus negligunt: subditorum necessitatibus minime concurrunt. Quorum nimirum predicatio plerumque despicitur: quia dum delinquentium facta corripit: sed tamen eis necessaria presentis vite non tribuit: nequaquam libenter audiunt. Egentis etiam mentem doctrine sermo non penetrat: si hunc apud eius animum manus misericordie non commendat. Tunc autem verbi semen facile germinat: quando hoc in audientis pectore pietas predicantis rigat. Unde rectori necesse est: ut interiora possit infundere cogitationi: innoxia etiam exteriora providere. Sic itaque pastores erga interiora studia subditorum suorum ferueant: quatenus in eis exterioris quoque vite providentiam non relinquant. Nam quasi iure ut diximus: a percipienda predicatione gregis animus frangitur: si cura exterioris subsidij a pastore negligatur. Unde et primus pastor sollicite admonet dicens: Seniores qui in vobis sunt obsecro consenior et testis christi passionum: qui et eius que in futurum reuelanda est: glorie communicator: pascite qui in vobis est gregem domini. Qui hoc in loco vtrum passionem cordis: an corporis suaderet aperuit: cum protinus adiunxit providentes: non coactis: sed spontanee secundum deum: neque turpis lucri gratia: sed voluntarie. Quibus profecto verbis pastoribus pie precauet: ne dum subditorum inopiam nimie satiatur: se mucrone ambitiois occidat: ne cum per eos carnis subsidijs reficiunt proximi: ipsi remaneant a iusticie pane ieiuni. Hanc pastorum sollicitudinem Paulus excitat dicens: Qui suorum et maxime domesticorum curam non habet fidem negavit: et est infideli de-

terior. Inter hec itaq; metuendū semper est et vigilanter intuēdum: ne dum cura ab eis exterior agitur: ab interna intentione mergantur. Plerūq; enim vt predictimus corda rectorū: dum temporalī sollicitudini incaute deseruiūt: ab intimo amore refrigerescūt: et foras fusi obliuisci nō metuūt: quia animarū regimina susceperūt. Sollicitudo ergo que subditis exterius impendit: sub certa necesse est mēsurā teneatur. Unde bene ad Ezechielē dicitur Sacerdotes caput suū non radent: neq; comā nutriant: sed tondentes attundeāt capita sua. Sacerdotes namq; iure vocati sunt: qui vt sacrū ducatum prebeant: fidelibus p̄sunt. Capilli vero in capite exteriores sunt cogitationes in mente. Qui dum super cerebrū insensibiliter oriuntur curas presentis vite exprimūt: que ex sensu negligentis: quia importune aliquādo prodeūt: quasi nobis non sentiētibus procedunt. Quia igit̄ cuncti qui presunt habere quidem sollicitudines exteriores debent: nec tamen eis vehementer incubere. Sacerdotes recte et caput prohibētur radere: et comā nutrire: vt cogitationes carnis de vita subditorum: nec a se funditus amputēt: nec rursus ad crescendū nimis relaxent. Vbi et bene dicit̄: Tondentes tondeāt capita sua: vt videlicet cure temporalis sollicitudines: et quantū necesse est prouideant: et tamen refecent citius: ne immoderatius excrescāt. Dum igitur et per administratā exteriorē prouidentiam corporū vita protegūt: et rursus per immoderatā cordis sollicitudinē intentio non impedit̄: capilli in capite sacerdotis et seruant̄ vt cutem cooperiāt: et refecantur ne oculos claudāt.

Que esse debeat Rectori discretio: correctionis: dissimulationis: feruoris: et mansuetudinis.

Capitulum, VIII.

Alter hec quoq; necesse est: vt rector solerter inuigilet: ne hūc cupido placēdi hominib; pulsset: ne cū studiose interiora penetret: cum prouide exteriora subministrat. se magis a subditis diligī: quā veritatē querat: ne cū bonis actibus fultus: a mūdo videat̄ alienus: hūc auctori reddat extraneū amor suus. Hostis nāq; redemptoris est: qui per recta opa que facit eius vite ab ecclesia amari cōcupiscit: q; adulterine cogitationis reus est: si placere puer sponse oculis appetit: per quem sponsus dona trāsmisit. Qui nimirū amor pprius: cū rectoris mētē ceperit aliquā hāc inordinate ad molliciē: aliquā vō ad asperitatem rapit. Ex amore etenim suo mens rectoris in molliciē vertit̄: quia cū peccātes subditos respicit: ne erga hūc eorū dilectio torpeat: corripere nō presumit: nōnunq; vero et rata subditoꝝ que increpare debuerat: adulationibus demulcet. Vnde bene per prophetā dīr̄: De his qui sumunt puluillos sub oīm cubito manus: et faciūt ceruicalia sub capite vniuerse etatis ad capiēdas aīas. Puluillos quippe sub oī cubito manus ponere cadētes a sua rectitudine aīas: atq; in huius mūdi delectatione se reclinātes: blāda adulatione refouere. Quasi em̄ puluillo cubitus vel ceruicalib; caput iacentis eripit̄: cū correptionis duricia peccanti subtrahit̄: eiq; mollicies fauoris adhibet̄ vt in errore molliter iaceat: q̄ nulla asperitas cōtradictionis pulsat. Sed hec rectores qui semetipsos diligūt his pculdubio exhibent: a quibus se noceri posse in studio glorie tpalis timent. Nā quos nihil cōtra se valere p̄spiciūt: hos nimirū asperitate semp rigide inuectōis premūt. Nūq; clemēter admonēt: sed pastoralis mansuetudinis oblitū iure dñatōis terrēt. Quos recte per prophetā diuina vox increpat diacēs: Vos aut̄ cū austeritate impabitis eis et cū potētia: plus em̄ se suo auctore diligētes iactāter erga subiectos erigūt: nec qd agere debeāt: sed quid valeant attendūt. Nihil de subsequenti iudicio: metutū:

Improbe de tēporali ptate gloriāntur. Vt
bet vt licēter et illicita faciāt. et subditorū
nemo contradicat. Qui ergo et praua stu
det agere. et tamē ad hec vult ceteros tace
re ipse sibi met testis ē: qz plus veritate se
appetit diligi q̄ cōtra se nō vult defendi.
Nemo quippe ē qui ita viuat: vt aliqua
tenus non deliquat. Ille ergo seipso am
pli⁹ veritatē desiderat amari. q̄ sibi a nul
lo vult cōtra veritatē parci. Hinc etenim
Petr⁹ increpationē pauli libēter accepit
Hinc dauid correctionem subditi humili
ter audiuit: qz et rectores boni dñ p̄uato
diligere amore se nesciūt. libere puritatis
verbū a subditis obsequiū humilitatis cre
dūt. Sed inter hec necesse est vt cura regi
minis tāti moderamini arte temperet. qua
tenus subditorū mēs cū quedā recte senti
re potuerit. sic in vocis libertatē prodeat
vt tamē libertas in superbiā nō erumpat
ne dñ fortasse imoderātius. lingue eis li
bertas conceditur: vite ab his humilitas
amittat. Sciēdū quoqz est qd̄ oportet vt
rectores boni placere hominib⁹ appetāt
scz vt sue estimatiōis dulcedine: p̄ximos
in affectū veritatis trahāt nō vt se amari
desiderēt sed vt dilectionē suā quasi quan
dā viā faciāt p̄ quā corda audientium ad
amorē cōditoris sui introducāt. Difficile
quippe est vt quālibet recte denunciāns
predicator qui nō diligit libēter audiat.
Debet ergo q̄ p̄esse et studere se diligi:
quaten⁹ possit audiri: et tamē amorē suuz
p̄ semetipso nō querere ne inueniat ei cui
seruire p̄ officiū cernit occulta cogitatiōis
tyrannide resultare. Qd̄ bene Paul⁹ in
sinuat cū sui nobis studiū occulta manife
stat. dicens. Sicut et ego per omnia omni
bus placeo. Qui tamē rursus dicit. Ego
si adhuc hominibus placerē: Christi ser
uus non essem. Placet ergo Paulus et
non placet quia in eo qd̄ placere appetit.
nō se s3 p̄ se hoibus placere veritatē q̄rit.

¶ Scire sollicite rector debe
at qz plerūqz vitia virtutes se ef
se mentimur. Cap. IX.

Cire etiā rector debet qd̄ plerūqz
rūqz vitia virtutes se esse men
tiunt. nā sepe sub parsimonia
nomine. se tenacia palliat: con
traqz se effusio sub appellatiōe largitatis
occultat. Sepe inordinata remissio pie
tas credit et effrenata ira spūalis zeli vir
tus estimat. Sepe precipitata actio velo
citatē efficacit: atqz agēdi tarditas graui
tatis consiliū putat. Unde necesse ē vt re
ctor animarū virtutes a vitijs vigilāti cu
ra discernat. ne aut cor tenacia occupet: et
par cū se videri in dispēsationib⁹ exultet:
aut cū effuse quid impendit: largū se qua
si miserādo gloriē aut remittēdo qd̄ feris
re debuit. ad eternā supplicia subditos p̄
trahat: aut immaniter feriēdo qd̄ delinquit
tur ipse grauius delinquat: aut hic quod
agi recte ac grauius potuit. imature p̄s
ueniens leuiget. aut bone actionis meri
tum differēdo ad deteriora p̄mutet.

Quanta debeat esse diuersitas
artis predicationis.

Capitulum. X.

¶ Sciēdū quoqz est. qd̄ aliquan
do subiectoz vitia prudenter
dissimulāda sunt: s3 qz dissimulā
tate iudicāda. Aliqñ et apte
cognita. mature tolerāda. aliqñ vero sub
tiliter occulta p̄scrutāda. aliqñ leniter ar
guēda. aliqñ autē vehemēter increpanda
Nonnulla quippe vt dixim⁹ prudēter dissi
mulāda sunt: s3 qz dissimulant iudicāda:
vt cū delinquēs et deprehēdi se cognoscit
et p̄peti has quas in se tacite tolerari p̄side
rat agere culpas erubescat se seqz iudice
puniat. quē sibi apud se rectoris patiētia
clemēter excusat. qua scz dissimulatione
bene iudeam domin⁹ corripit. cū per pro
phetam dicit. Mētita es et mei non es re
cordata neqz cogitasti in corde tuo qz ego
sum tacens. et quasi non videns. Et dissi
mulauit ergo culpas et innotuit: qz et con
tra peccantē tacuit. et hoc ipsum tamē q̄
tacuerit: dixit. Nonnulla autem vel aperte

cognita mature toleranda sunt: cum vicis reprimine oportunitas congruit ut aperte corrigantur. Nam secta immature vulnera: veteribus inferuescunt. Et nisi cum tempore medicamenta conveniant: constat procul dubio quod medendi officium amittant. Sed cum subditis tempus ad correptionem querit sub ipso culpam potest dare patientia presulis exercet. Unde bene per psalmistam dicitur. Supra dorsum meum fabricaverunt peccatores. In dorso quippe onera sustinemus. Supra dorsum igitur suum peccatores fabricasse querit. Ac si aperte dicat quos corrigere nequeo quasi super impositum onus porto. Nonnulla autem sunt subtiliter occulta perscrutanda ut quibusdam signis erumpentibus. rector insubditorum mente omnem quod clausum latet inveniat et interveniente correptionis articulo. ex minimis maiora cognoscat. Unde recte ad Ezechielem dicitur. Fili hominis fode parietem ubi mox ibidem propheta subiungit. Et cum perfodisset parietem apparuit hostium unum. Et dixit ad me Ingredere et vide abominaciones pessimas quas isti faciunt hic. Et ingressus vidi. et ecce omnis similitudo reptilium et animalium abominatio. et universa ydola domus israel depicta erant in pariete. Per Ezechielem quippe propositorum persona signatur: per parietem duritia subditorum. Et quid est parietem fodere nisi acutis inquisitionibus duritiam cordis aperire. Quae cum perfodisset. aperuit ostium: quia cum cordis duritia vel studiosis perorationibus. vel maturis correptionibus scinditur. quasi quedam ianua ostenditur ex qua omnia in eo qui corripitur. cogitationum interiora videantur. unde et bene illic sequitur. Ingredere et inde abominaciones pessimas quas isti faciunt hic. Quasi ingreditur ut abominaciones aspiciat: quod discussas quibusdam signis. exterius apparerentibus ita corda subditorum penetrat. ut cum cetera ei que illicite cogitantur. innotescant. Unde et subdit. Et ingressus vidi: et ecce omnis similitudo reptilium et animalium abominatio. In reptilibus cogitationes omnino terrene significantur: in animalibus vero iam quidem aliquantulum a terra suspense. sed adhuc terre-

ne mercedis premia requirentes. Nam reptilia toto ex corpore terre inheret. Animalia autem mole corporis a terra suspensa sunt: appetitu tamen gulae ad terram semper inclinantur. Reptilia itaque sunt intra parietem. quando cogitationes volunt in mente. que a terrenis desideriis nunquam levantur. Animalia quoque sunt intra parietem quoniam et si qua iam iusta. si qua honesta cogitantur. appetitibus tamen lucris temporalibus honoribusque deserunt. Et per semet ipsa quidem iam quasi a terra suspensa sunt sed adhuc per ambitum quasi per gulae desiderium sese ad ima submitunt. unde et bene subditur. Universa ydola domus israel depicta erant in pariete. Scriptum quippe est. Et avariciae que est ydolorum servit. Recte ergo post animalia ydola describuntur: quia et si honesta actione. nonnulli quasi a terra se erigunt ambitione tamen inhonesta semetipsos ad terram deponunt. Bene autem dicitur depicta erant quia dum exteriarum rerum intrinsecus species attrahunt quasi in corde depingitur. quicquid fictis imaginibus deliberando cogitantur. Notandum itaque est quia prius foramen in pariete. ac deinde ostium cernitur: et tunc demum occulta abominatio demonstratur. quia nimirum uniuscuiusque peccati prius signa forinsecus. deinde ianna aperte iniquitatis ostenditur: et tunc demum omne malum quod intus latet aperitur. Nonnulla autem sunt leniter arguenda nam cum non malicia sed sola ignorantia vel infirmitate delinquit. profecto necesse est ut magno moderamine delicti ipsa correptione temperetur. Cuncti quippe quousque in hac mortali carne subsistimus. corruptionis nostre infirmitatibus subiaccimus. In se ergo debet quisque colligere. qualiter aliene hinc oporteat imbecillitati misereri. ne contra infirmitatem proximi. si ad increpationis vocem ferventius rapitur. oblitus sui esse videatur. Unde bene Paulus admonet: dicens. Si preoccupatus fuerit homo in aliquo delicto. vos qui spirituales estis huiusmodi instruite in spiritu lenitatis considerans tempus ne et tu tem-

Secunde partis libri Pastoralis cure

pteris. Ac si aperte dicat. Cum displicet ex aliena infirmitate quod conspicis pensa quod es ut ab increpationis zelo se spiritus temperet. duz sibi quoque et increpat timet. Nonnulla autem sunt vehementer increpanda ut cum culpa ab auditore non agnoscitur quanti sit ponderis ab increpationis ore sentiat. et cum sibi quis malum quod perpetravit leuigat: hoc protra se grauiter ex corripientis asperitate pertimescat. Debitum quippe rectoris est. superne patrie gloriam per vocem predicationis ostendere. quanta in huius vite itinere temptamenta antiqui hostis lateant aperire. et subditorum mala que tolerari leniter non debent cum magna zeli asperitate corrigere. ne si minus contra culpas accenditur culparum omnium res us ipse teneatur. Unde bene ad Ezechielem dicitur. Sume tibi laterem et pones eum coram te et describes in eo ciuitatem Hierusalem. Statimque subiungitur. et ordinabis aduersus eam obsidionem. et edificabis munitiones et comportabis aggeres: et dabis contra eam castra. et pones arietes in gyro. eius ad munitionem suam proximus subinfertur. Et tu sume tibi sartagine ferream: et pones eam murum ferreum inter te et inter ciuitatem. Cuius enim Ezechiel propheta nisi magistrorum spem tenet cui dicitur. sume tibi laterem et pones eum coram te et describes in eo ciuitatem Hierusalem. Sancti quippe doctores sibi laterem sumunt. quando terrenum auditorum cor ut doceant apprehendant. Quae scilicet laterem coram se ponunt quia tota illius mentis intentione custodiunt. In quo et ciuitatem Hierusalem iubenter scribere: quia predicando terrenis cordibus curant sumi opere. que sit super ne pacis visio demonstrare. Sed quia incassum gloria patrie celestis agnoscitur. nisi et quanta hic irruant hostis callidi temptamenta noscant: aperte subiungitur. Et ordinabis aduersus eam obsidionem. et edificabis munitiones. Sancti quippe predicatorum obsidionem circa laterem in quo Hierusalem ciuitas descripta est ordinant. quando terrene menti

sed iam supernam patriam requirunt. quanta eam in huius vite tempore vitiorum impugnet aduersitas demonstrat. Ita cum vnus quodque peccatum quomodo proficietibus insidiet ostenditur. quasi obsidio circa ciuitatem Hierusalem voce predicatorum ordinatur. Sed quia non solum debent innotescere. qualiter vitia impugnet verum etiam quomodo custodite nos virtutes roborent: recte subiungitur. et edificabis munitiones. Munitiones quippe sanctus predicator edificat. quando que sancte virtutes. quibus resistant vitijs demonstrant. Et quia crescente virtute plerumque bella temptationum augentur. recte ad hec addit. Et comportabis aggeres et dabis contra eam castra. et pones arietes in gyro. Aggeres namque comportat. quando predicator quisque molem crescentis temptationis enunciat. Et contra Hierusalem castra erigit quando recte intentioni audientium hostis callidi circumspicit fraudes et quasi incomprehensibiles insidias predicat. atque in gyro arietes ponit: cum temptationum aculeos in hac vita nos vadit circumdantes et virtutum murum perforantes innotescit. Sed cuncta hec licet subtiliter rector insinuet nisi contra delicta singulorum emulationis spiritu ferueat. nullam sibi imperpetuum abolitionem parat. Unde illic adhuc recte subiungitur. et tu sume tibi sartagine ferream et pones eam murum ferreum inter te et inter ciuitatem. Per sartagine quippe frixura mentis: per ferrum vero increpationis fortitudo signatur. Quid vero acrius doctoris mentem. quam zelus dei frigit et excruciat. Unde Paulus huius sartagine vrebatur frixura cum diceret. quis infirmatur et ego non infirmor. quis scandalizatur et ego non vroz? Et quia quisque zelo dei accenditur ne dampnari ex negligentia debeat forti imperpetuum custodia munitur. et recte dicitur pones eam murum ferreum inter te et inter ciuitatem. Sartago enim ferrea murus ferreus inter prophetam et ciuitatem ponitur quia cum nunc fortem zelum rectores exhibent. eundem zelum

postmodū inter se ⁊ auditores suos fortes munitionē tenent: ne tunc ad vindictam destituti sint si nunc fuerint in correctio- nem dissoluti. Sed inter hec sciendū est. quia dum ad increpationē se mens docto- ris exasperat. difficile valde est vt non ali- quando ⁊ ad aliquid qđ dicere nō debet erumpat. Et plerūq; contingit vt dū cul- pa subditorū cum magna inuentione cor- ripitur: magistri lingua vsq; ad excessus verba pertrahatur. Cūq; increpatio imo- derate accenditur corda delinquentiū in desperatione deprimunt. Unde necesse ē vt exasperatus rector cum subditorū men- tem plus se q̄ debuit percussisse conside- rat. apud se semper ad penitentiā recurrat. vt per lamenta veniam in conspectu veri- tatis obtineat. ex eo etiam qđ per zeli ei⁹ studium peccat. **Q**đ figurate domin⁹ p̄ moysen precipit dicens. Si quis abierit cum amico suo simpliciter in siluam ad li- gna cedenda ⁊ lignum securis effugerit manu ferrūq; lapsum de manubrio amici⁹ eius percusserit ⁊ occiderit. hic ad vnā su- pradictarum vrbiū fugiet. ⁊ viuet ne for- te proximus eius cuius effusus est sang- uis. doloris stimulo persequatur ⁊ appre- hendat eum ⁊ percutiat animā eius. Ad siluam quippe cum amico imus: quotiēs ad intuenda subditorū delicta puertimur Et simpliciter ligna succidimus cum de- linquentiū vitia p̄ intentione resecam⁹. Sed securis manū fugit cum sese increpa- tio plus q̄ necesse est in asperitate pertra- hit ferrūq; de manubrio profilit. cum de correptione sermo durior excedit. Et ami- cum percutit ⁊ occidit. quia auditorem su- um prolata contumelia a spiritu dilectio- nis interficit. Correpti namq; mens repē- te ad odium prosuit si hanc imoderata in- crepatio plus q̄ debuit addicit. Sed his qui incaute lingua percutit. ⁊ proximum extinguit: ad tres necesse est vrbes fugiat vt in vna earū defensu viuat. quia si ad penitentie lamēta cōuersus. imunitate sa- cramenti sub spe. fide. ⁊ charitate abscon- ditur. reus perpetrati homicidij nō tene-

tur. Eumq; proximus extincti cum inue- nerit non occidit: quia cum districtus ius- dex venerit: qui sese nobis per nature no- stre consortiū iunxit. ab eo p̄culdubio cul- pe reatum nō experit: quem sub eius ves- tia. spes. fides. ⁊ charitas abscondit.

Qui sacri precepta eloquij cū timore et amore sint quotidie meditanda.

Cap. XI.

Ed omne hoc rite a rectore agi- tur. si superne formidinis ⁊ di- lectiois spiritu afflatus studio se quotidie sacri eloquij prece- pta meditetur vt in eo vim sollicitudinis ⁊ erga celestem vitā prouide circumspec- tionis quā humane cōuersationis vsus is- desinenter destruit. diuine admonitionis verba restaurent. ⁊ qui ad vetustatē vite per societate seculariū ducitur. ad amorē semper spiritualis patrie cōpunctionis as- spiratione renouetur. Valde namq; inter humana verba cor defluit. Cūq; indubi- tanter constet. qđ ex ternis occupationis tumultibus impulsus a semetipso corru- at studere incessabiliter debet vt per eru- ditionis studium resurgat. Hinc est enim qđ prelatum gregi discipulū Paulus ad- monet: dicens. Dum venio attende lecti- onē. Hinc David ait. Quomodo dilexi leges tuā domine tota die meditatio mea est. Hinc Moysi domin⁹ deportanda ar- cha precepit: dicens. Facies quatuor cir- culos aureos. quos pones per quatuor ar- che angulos. Faciesq; vectes de lignis se- thim. ⁊ operies auro: inducesq; per circulos qui sunt in arche lateribus vt portes in eis: qui semp erunt in circulis. nec vn- quam extrahent ab eis. Quid per archā nisi sancta ecclesia figuratur? Cui quatuor circuli aurei per quatuor angulos iun- bentur adiungi: quia in eo quod per qua- tuor partes mundi dilatata tendit. p̄cul-

paul⁹

sc̄ptm d̄ portanda
archa d̄ moysi
ad eo datus

dubio quatuor sancti euangelij libris acci-
 cta predicat. **U**ectesq; de lignis sethim fi-
 unt: qui eisdem ad portandū circulis inserū-
 tur: quia fortes perseverantesq; doctores:
 velut imputribilia ligna querendi sunt: q̄
 instructiōi sacrorū voluminū semper inbe-
 rentes sancte ecclesie vnitatē denūciēt:
 ⁊ quasi intromissis circulis archā portēt.
Uectibus quippe archas portare est: bo-
 nis doctoribus sanctā ecclesiā ad erudiē-
 das infidelium mentes predicādo deducere
Qui auro quoq; iubent operiri: ut cū ser-
 mone alios insonāt: ipsi etiam vite splen-
 dore fulgescāt. De quibus apte subditur
Qui semp erūt in circulis nec vnq̄ extra
 hent ab eis: qz nimirū necesse est: ut qui
 ad officium predicatiōis excubāt a sacre le-
 ctiōis studio non recedant. Ad hoc nāq;
 vectes esse in circulis semp iubent: ut cū
 portari archam oportunitas exigit: de in-
 tromittēdis vectibus portandi tarditas
 nulla genere: quia videlicet cū spiritale
 aliquid a subditis a pastore inquiri igno-
 miniosum valde est: si tūc querat discere:
 cū questionē debet enodare. **S**ed circuli
 vectes inhereāt: ut doctores semp in
 suis cordibus eloquia sacra meditātes te-
 stamenti archā sine mora eleuent: si quic-
 quid necesse est protinus docent. **U**nde
 bene primus pastor ecclesie pastores cete-
 ros admonet dicens: **P**arati sp̄ ad satisfas-
 ctionē om̄i poscētī vos rationē: de ea que
 in vobis est spe. **N**ec si aperte dicat: ut ad
 portandā archā mora nulla prepediat ve-
 ctes a circulis nunq̄ recedant.

Explicit secunda pars.

Incipit tertia pars: demon-
 strans qualiter bonus pastor
 subditos suos docere debeat:
 et admonere.

Quā nō vna eadēq; cūctis ex-
 hortatio p̄gruat: cū collecta enu-
 meratiōe diuersitatū quib⁹ ali-
 ter aliterq; singuli admonendi

veniunt: **Capitulum. I.**

Via igit qualis esse debeat
 pastor ostendimus: nūc qua-
 liter doceat: dem ostremus:
 ut em̄ longe a nos reuerē:
 de memorie Gregori⁹ nazā-
 zen⁹ edocuit: nō vna eadēq; cūctis exhor-
 tatio cōgruit: qz nec cūctos par mox qua-
 litas astringit. **S**epe nāq; alijs officii: q̄
 alijs profunt: qz ⁊ plerūq; herbe que hec
 aīalia nutriūt: alia occidūt: ⁊ lenis sibilus
 equus mitigat: catulos instigat: ⁊ medis-
 camentū qd̄ hunc morbū imminuit alteri
 vires iūgit: ⁊ panis qui vitā fortūū robo-
 rat: paruulorū necat. **P**ro qualitate igit
 audientū formari debet sermo doctorū:
 ut ⁊ sua singulis p̄gruat: ⁊ tū a cōis edifi-
 catiōis arte nunq̄ recedat. **Q**uid em̄ sūt
 intēte mētes auditorū: nisi ut ita dixerū q̄
 dā in cythara tensiones stricte cordarū:
 quas tangēdi artifex ut nō sibi metip̄i dis-
 simile cāticū faciāt dissimiliter pulsat. **E**t
 iccirco corde consonā modulationē red-
 dūt: qz vno quidē plectro: sed nō vno im-
 pulsu feriunt: vnde ⁊ doctorē quisq; ut in
 vna cūctos virtute charitatis edificet: ex
 vna doctrina nō eadēq; exhortatiōe tan-
 gere corda audientū debet. **A**lter nāq;
 viri: aliter admonēde sunt femine: aliter
 iuvenes: aliter senes: aliter inopes: aliter
 locupletes: aliter letialiter tristes: aliter
 subditi: aliter p̄lati: aliter serui: aliter dñi
 aliter hui⁹ mūdi sapiētes: aliter bebetes:
 aliter impudētes: aliter verecūdi: aliter p̄-
 terui: aliter pusillanimes: aliter impacī-
 tes: aliter patiētes: aliter ventuoli: aliter
 inuidi: aliter simplices: aliter impij: aliter
 incolumes: aliter egrī: aliter qui flagella
 metuūt: ⁊ p̄pterea innocēter viuūt. **A**l-
 ter qui sic in iniquitate duruerūt: ut nec per
 flagella corrigant. **A**lter nimis taciti: ali-
 ter multiloquio vacātes. **A**lter pigri: ali-
 ter precipites. **A**lter māsuēti: aliter ira-
 cūdi. **A**lter humiles: aliter elati. **A**lter
 pertinaces: aliter incōstantes. **A**lter gu-
 le dediti: aliter abstinētes. **A**lter qui sua
 misericorditer tribuūt. **A**lter qui aliena

panis

of 729

rapere contendūt. Aliter que nec aliena appetunt nec sua largiunt. Aliter qui et ea que habent tribuunt sua. et aliena rapere nō desistunt. Aliter diuordes. Aliter pacati. Aliter seminātes iurgia. Aliter pacifici. Aliter admonendī sunt qui sacre legis verba nō recte intelligūt. Aliter q̄ quidē recte intelligūt sed humiliter nō loquunt. Aliter qui cū predicare digne valeant. p̄ humilitate nimia formidāt. Aliter quos a predicatiōe imperfectō vel etas prohibet. et tamē precipitatio impellit. Aliter qui in hoc qd̄ t̄p̄aliter appetūt p̄sperātur. Aliter qui quidē que mūdi sūt p̄cupiscūt sed tamē aduersitatis labore fatigant. Aliter cōiugijs obligati. Aliter a cōiugij nexib⁹ liberi. Aliter ammixtiōe carnis exp̄si. Aliter ignorantes. Aliter qui peccata deplorāt operū. Aliter qui cogitationuz. Aliter qui cōmissa plangūt nec tamen deserūt. Aliter q̄ deserūt nec tamē plangūt. Aliter qui illicita q̄ faciūt etiā laudāt. Aliter qui accusant praua nec tñ deuitant. Aliter qui rep̄tina cōcupiscētia supant. atq; aliter qui in culpa et p̄silio ligantur. Aliter qui licet minima crebro tamē illicita faciūt. atq; aliter qui se a p̄uis custodiūt: sed aliquādo in grauib⁹ demergunt. Aliter qui bona nec inchoāt. Aliter q̄ inchoata minime p̄sumāt. Aliter qui mala occulte agūt et bona publice. Aliter q̄ bona que faciūt abscondūt. et tamen quibusdā factis publice mala de se opinari permittunt.

De diuersi admonitiōis modi de singulis sint ponēdi: et de differenti modo admonendi viros atq; mulieres. Cap. I.

Ed quid utilitatis est qd̄ cuncta hec enumeratiōe collecta trāscurrim⁹. si non etiā admonitiōnis modos p̄singula quāta possumus breuitate pandamus. Aliter igitur sunt viri atq; aliter femine. quia illis graua istis vero iniungēda sunt leuioza:

vt illos magna exercēdo. istas autē lenis demulcēdo cōuertant.

De diuerso modo admonēdi iuuenes atq; senes. Cap. II.

Aliter iuuenes atq; aliter senes quia illos plerūq; seueritas admonitiōnis ad p̄uocatum dirigit. istos vero ad meliora opa deprecatio blāda cōponit. Scriptū quippe est. seniore ne increpaueris sed obsecra vt patrem.

De diuerso modo admonendi inopes atq; locupletes.

Cap. III.

Aliter admonēdi sunt inopes. atq; aliter locupletes: illis nā qd̄ offerre cōsolationis solatiuz cōtra tribulationē. istis vero inferre metū cōtra elationē debem⁹. Inopi quippe a dño per p̄phetā dicitur. Noli timere qz nō cōfunderis. Cui nō lōge post blandiēs dicit. Paupercula tempestate cōuulsa. Rursumq; hanc p̄solatur: dicēs. Probam⁹ te in camino paupertatis. Et cōtra Paul⁹. discipulo de diuitibus dicit. Diuitib⁹ huius seculi p̄cipe non superbe sapere. neq; sperare in incerto diuitiaruz suarū. Abi notandū est valde qd̄ humilitatis doctor memoriā diuitū faciens. non ait roga sed p̄cipe. qz et si impendēda ē pietas infirmitati. honor tamē non debet elationi. Talibus ergo rectū est qd̄ dicē tanto rectius iubeē quāto et in rebus trāsitorijs altitudine cogitatiōis intumescūt. De his in euāgelio dñs dicit. Ne vobis diuitibus qui habetis consolationem vestrā. Quia enī que sunt eterna gaudia. ne sciunt. ex presentis vite habundātia cōsolantur. Offerēda est ergo eis consolatio quos caminus paupertatis excoquit atq; illis inferēdus est timor quos cōsolatio glorie temporalis extollit: vt et illi discant qz diuitias quas nō conspiciunt possidebūt et isti cognoscāt quia eas quas cōcupiscūt

tenere nequaquam possunt. plerumque tamen personarum ordinem permutat qualitas morum ut sit dives humilis sit pauper elatus. unde mox predicantis lingua cum audientis vita debet componi. ut tanto districtius in paupere elationem feriat: quanto euz nec illi paupertas inclinatur. Et tanto leuius humilitatem diuitum demulceat: quanto eos nec habundantia que subleuat exaltat. Nonnunquam tamen etiam superbus dives ex hortationis blandimento placidus est quia et plerumque dura vulnera per leuia fomenta mollescunt. et furor insanorum sepe ad salutem medico blandiente reducitur. Quibus et in dulcedine condescenditur. languor insanie mitigatur. Neque enim negligenter intuentum est. quod cum saulem spiritus aduersus inuaderet. apprehensa Dauid cythara. eius vesaniam se dabat ac temperabat. Quod enim per Saule nisi elatio potentium et quid per dauid innuitur nisi humilis vita sanctorum. Cum ergo Saul ab infundo spiritu arripisset. Dauid canente. eius vesania temperatur: quia cum sensus potentium. per elationem in furorē vertitur. Dignum est ut ad salutem. mens quasi dulcedine cythare. locutionis nostre tranquillitate reuocetur. Aliquando autem cum huius seculi potentes arguuntur. prius per quasdam similitudines velut de alieno negotio requirendi sunt. et cum rectam sententiam quasi in alterum perbulerint. tunc modis congruentibus de proprio reatu feriendi sunt ut mens temporalis potentia tumida. contra corripentem nequaquam se erigat que suo sibi iudicio superbie ceruicem calcet. et in nulla sui defensione se exerceat. quem sententia proprii oris ligat. Hinc est enim quod Nathan propheta arguere regem venerat. et quasi de causa pauperis contra diuitem iudicium que rebat. ut prius rex sententiam diceret. et reatum suum postmodum audiret quatenus nequaquam iusticie contra diceret quod in se ipse protulisset. Vir itaque sanctus et peccatorem considerans et regem miro ordine audacem reum prius per confessionem ligare studuit: et postmodum per iniectionem secare. Cetera

uit paululum quem quesuit sed percussit repente quem tenuit. Digrius enim fortasse incidere. si ab ipso sermonis exordio aperte culpam ferire voluisset. Sed premissa similitudine eam quam occultabat exacuit in crepationem. Ad egrum medicus venerat. secundum vulnus videbat. sed de patientia egrum dubitabat. Abscondit igitur ferrum medicinale subueite et eductum subito fixit in vulnere. ut secantem gladium sentiret eger antequam cerberet. ne si ante cerberet sentire recusaret.

De diuerso modo admonendi letos atque tristes
Capitulum. III.

Aliter admonendi sunt leti atque aliter tristes. Letis videlicet inferenda sunt tristitia que secuntur ex supplicio: tristibus vero inferenda sunt leta. que promittuntur ex regno. Discant leti ex minarum asperitate quod timeant. audiant tristes premiorum gaudia. de quibus presumant. Illis quippe dicitur. ve vobis qui ridetis nunc. quoniam am flebitis. Isti vero eodem magistro audiunt dicente. iterum videbo vos et gaudebit cor vestrum et gaudium vestrum nemo tollet a vobis. Nonnulli autem leti vel tristes non rebus fiunt. sed conspersioibus existunt quibus profecto intinendum est. quod quedam vitia quibusdam conspersioibus iuxta sunt. Habent enim leti ex propinquo luxuriam tristes vero iram. unde necesse est ut non solum quisque consideret quod ex conspersione sustinet sed etiam quod ex vitio ad deterius perurgat. ne dum nequaquam pugnat contra hoc quod tolleratur: ei quoque a quo se liberum estimat vitio succubat.

De diuerso modo admonendi subditos atque prelatos.
Capitulum. V.

Liter admonendi sunt subditi atq; aliter prelati. Illos ne subiectio coterat. Istos ne loc^o superior extollat. Illi ne minus que iubent impleant. Isti ne plus iusto iubeant que non compleant. Illi ut humiliter subiaceant. Isti ut temperanter presint. Nam q; intelligi et figuratiter potest illis dicitur. filij obedite parentibus vestris in domino istis precipitur. Et patres nolite ad iracundiam prouocare filios vestros. Illi discant quo ante occulti arbitri oculos sua interiora componant. Isti quomodo etiam commissis sibi exempla bene viuendi exterius prebeant. Scire etenim prelati debent quia si puerua vnq; perpetrant. tot mortibus digni sunt. quot ad subditos suos perditionis exempla transmittunt. Unde necesse est ut tanto se cautius a culpa custodiant. quanto per praua que faciunt. non solum moriuntur. sed aliorum animarum rei sunt quas prauis exemplis destruxerunt. Unde admonendi sunt illi ne districtius puniantur sed si absoluti reperiri nequeunt saltem de se. isti ne de subditorum erratibus iudicentur etiam si se iam de se securos inueniunt.

Illi ut tanto circa se sollicitius iuuant. quanto eos aliena cura non implicat. Isti vero ut sic aliorum curas expleant quatenus et suas agere non desistant et sic in propria sollicitudine ferueant. ut a commissorum custodia minime torpescant. Illi enim sibi met vacanti dicitur. Vade ad fornicam o piger et considera vias eius: et discite ab ea sapientiam. Iste autem terribiliter admonetur cum dicitur. Fili mi si spopoderis pro amico tuo defixisti apud extraneum manum tuam. illa laqueatus es verbis oris tui. et captus pro prijs sermonibus. Spodere namque pro amico est. alienam animam in periculo sue conuersationis accipere. An et apud extraneum manus defigitur quia apud est sollicitudinis que ante deerat mens ligata. Verbis vero oris sui illa queat est. ac proprijs sermonibus captus. quia dum commissis sibi cogitur bona dicere. ipsum prius necesse est que dixerit custodire. Illa queat igitur verbis oris sui.

dum ratione exigente constringitur. ne eius uisita ad aliquid aliud quam quod admonet relaxetur. Unde apud districtum iudicem cogitur tanta in opere exoluere. quanta eum constat alijs voce precepisse. ubi et bene mox exhortatio subditur ut dicitur in puerbijs. Fac ergo quod dico filii mi et temetipsum libera. quia in manus proximi tui incidisti. Discurre festina suscita amicum tuum ne dederis somnum oculis tuis nec dormitet palpebre tue. Quisquis enim ad viuendum alijs in exemplum preponitur. non solum ut ipse vigilet: sed etiam amicum suscitet admonetur. Et namque vigilare bene viuendo non sufficit. si non et illum cui preest a peccati corpore disiungit. Bene autem dicitur ne dederis somnum oculis tuis nec dormitent palpebre tue. Somnum quippe oculis dare est intentione cessante subditorum curam omnino negligere. Palpebre vero dormitant cum cogitationes nostre ea que in subditis arguenda cognoscunt pigredine deprimente dissimulant. Plene enim dormire est. commissorum acta nescire nec corrigere. non autem dormire sed dormitare est. que quidem reprehendenda sunt cognoscere sed tamen propter mentis tedium dignis ea increpationibus non emendare. Dormitatio vero oculus ad plenissimum somnum ducitur quia dum plerumque qui preest malum quod cognoscit non refecat. ab hoc quandoque negligentie sue merito puenit. ut quod a subiectis delinquitur non cognoscat. Admonendi sunt itaque qui presunt ut per circumspectionis studium pugiles intus et in circuitu oculos habeant celi animalia fieri ostendant. Ostensa quippe celi animalia in circuitu et intus oculis plena habent et sic describunt. Dignum quippe est ut cuncti qui presunt intus atque in circuitu oculos habeant quatenus et eterno iudici in semetipsis placere studeant. et exempla vite exterius prebentes. ea etiam que in alijs sunt corrigenda deprehendant. Admonendi sunt subditi. ne prepositorum suorum uisitam temere iudicent. si quid eos fortasse agere reprehensibiliter uident. ne unde res

cte mala redarguunt: inde per elationis impulsu in profundiora mergant. Admonendi sunt ne cum culpas prepositorum considerant: contra eos audaciores fiant: sed si quae valde sunt eorum prava opera sic apud semet ipsos dijudicent: ut tamen diuino timore constricti: ferre sub eis reuerentiae non recusent. Quod melius ostendimus: si David factum ad medium deducamus. Saul quippe persecutor eius cum ad purgandum ventrem spelunca fuisset ingressus: illic cum viris suis David inerat: qui iam tam longo tempore persecutiois eius mala tolerabat. Cumque eum viri sui ad feriendum Saul accenderent: fregit eos responsionibus: quod manum mittere in christum domini non deberet. Qui tamen occulte surrexit: et oram clamidis eius abscidit. Quid enim per Saul nisi mali rectores quod per David: nisi boni subditi designantur. Saul igitur ventrem purgare est prauos prepositos conceptam in corde malitiam usque ad opera miseri odoris extendere: et cogitata apud se noxia factis exterioribus exequendo monstrare. Quae tamen David ferire metuit: quod pie subditorum mentes ab omni se peste obrectationis abstinere prepositorum vitam nullo lingue gladio percutiunt: etiam cum de imperfectione reprehendunt. Qui etsi quando ab infirmitate sese abstinere vix possunt: ut extrema quedam atque exteriora prepositorum mala: sed tamen humiliter loquantur: quasi oram clamidis silenter incidunt: quia videlicet dum prelate dignitati saltem in noxie et late ter derogant: quasi regis superpositi vestem secant. Sed tamen ad semet ipsos redeunt se vehementissime vel de tenuissimo verbi laceratione reprehendunt. Unde bene illic et scriptum est. Post hec percussit David cor suum: eo quod abscidisset oram clamidis Saul. Facta quippe prepositorum oris gladio ferienda non sunt: etiam cum recte reprehendenda iudicant. Si quando vero contra eos vel in minimis lingua labitur: necesse est ut per afflictionem penitentiae tor premat: quatenus ad seipsum redeat: et cum prepositae potestati deliquerit eius contra se iudicium: a quo sibi prelata est perhor-

rescat. Nam cum in prepositis delinquimus et ordinatioi quae eos nobis pretulit obuiamus unde Moyses quoque cum contra se et Aaron conuerteretur populum cognouisset ait: Nos enim quid sumus? Hec contra nos est murmur vestrum: sed contra dominum.

De diuerso modo admonendi seruos atque dominos:

Capitulum. VI.

Aliter admonendi sunt serui: atque aliter domini. Serui scilicet ut in se semper humilitatem conditionis aspiciant. Domini vero ut nature suae qua equaliter sunt cum seruis conditionis memoriam non amittant. Serui admonendi sunt: ne dominos despiciant: ne deum offendant si ordinatioi illius superbiendo contradicunt. Domini quoque admonendi sunt: quia contra dominum demerere suo superbiunt: si eos quos per conditionem tenent subditos: equales sibi per nature consortium non agnoscunt. Isti admonendi sunt: ut sciant se seruos esse domino. Illi admonendi sunt: ut cognoscant se conseruos esse seruorum. Istis namque dicitur serui obedite dominis carnalibus. Et rursum: Quicumque sunt sub iugo seruitutis dominos suos omni honore dignus arbitrentur. Illis autem dicitur et vos domini eadem facite illis remittentes minas: sciatis quod et illorum et vester dominus est in celis.

De diuerso modo admonendi sapientes atque hebetes:

Capitulum. VII.

Aliter admonendi sunt sapientes huius seculi: atque aliter hebetes. Sapientes quippe admonendi sunt: ut sciant amittere que sciunt: hebetes quoque admonendi sunt: ut appetant scire que nesciunt. In illis hoc primum destruendum est quod se sapientes arbitrantur. In istis iam edificandum est: quicquid de sapientia superna cognoscit: quod dum minime superbiunt: quasi ad suscipiendum edificium corda parauerunt. Cum illis laborandum est ut sapientius stulti fiant: stultam autem sapientiam deserunt: et sa-

plentē dei stulticiā discāt. Istis vero predicandū est: ut ab ea que putat stulticia: ad verā sapientiā vicinīus transeāt. Illis namq; dicit: si quis videt inter vos sapiens esse in hoc seculo stultus fiat ut sit sapiens. Istis vero dicit: Non multi sapientes scdm carnē et rursus: que stulta sunt mūdi elegit deus: ut cōfundat sapientes: illos plerūq; ratiocinatiōis argumenta: istos nōnunq; melius q̄ exempla conuertūt. Illis nōnunq; prodest ut in suis allegatiōibus victi iaceāt. Istis vero aliquādo sufficit: ut laudabilia aliorū facta agnoscat. Unde magister egregius sapientib; et insipientibus debitor cū hebreorū quosdam sapientes: quosdā vero etiā tardiores admoneret. Illis de cōpletionē testamēti veteris: loquēs eorū sapientiā: argumēto superavit dicens: Quod em̄ antiquat et senescit: prope interitū est. Cum vero solis exemplis quosdā trahendos ad se cerneret in eadē epistola adiūxit. Sancti ludibria et verbera experti: insuper et vincula et carceres: lapidati sunt: secti sunt: temptati sunt: in occisiōe gladij mortui sunt: et rursus memēte prepositoꝝ vestroꝝ: q̄ vobis locuti sunt verbū dei: quorū intuentes exitū conuersatiōis imitāmini fidem: quaten; et illos victrix ratio frangeret: et istos ad maiora cōscendere imitatio blanda suaderet.

De diuerso modo admonendi impudētes: atq; verecūdos: Capitulum. VIII.

Aliter admonēdi sunt impudētes: atq; aliter verecūdi. Illos nāq; ab impudentie vicio non nisi increpatio dura compescit: istos autem plerūq; ad melius exhortatio modesta cōponit. Illi se delinquere nesciunt: nisi etiā a plurib; increpent istis plerūq; ad conuersionē sufficit q̄ eis doctor mala sua saltē leniter ad memoriā reducit. Illos autē melius corrigit: qui inuehēdo reprehendit: istis autē maior p̄uictus adducit: si hoc qd̄ in eis reprehendit: quasi

ex latere tangať. Impudentē quippe iudeorū plebē: domin; aperte increpās ait: Fron; mulieris meretricis facta est tibi: noluiſti erubescere. Et rursus verecundā tē refouet dicens: Confusiōis adolescētie tue obliuisceris: et obprobrij viciuitatis tue nō recordaberis: qz dñabit tui qui fecit te. Impudēter quoq; delinquētes galathas aperte Paulus increpat dicens: O insensati. galathe: q̄s vos fascinauit? Et rursū. Sic stulti estis ut cū spū ceperitis: nūc in carne cōsumamini. Culpas vero verecundantiū quasi cōpatiens reprehendit dicens: Saulus sum in dño vehementer: quontā tandem aliquādo refloꝝuistis p̄ me sentire: sicut et sentiebatis: occupati em̄ eratis: ut et illoꝝ culpas increpatio dura detegeret: et hoꝝ negligentia sermo mollior velaret.

De diuerso modo admonendi p̄teruos: atq; pusillanimes: Capitulum. IX.

Aliter admonēdi sunt p̄terui atq; aliter pusillānes: illi em̄ dū valde de se presumūt: exprobrādo ceteros dedignant. Isti autē dum nimis sūt infirmitatis sue cōscij: plerūq; in desperationē cadūt. Illi singulariter sūma estimāt cuncta que agūt. Isti despecta vehemēter putāt esse que faciūt et iccirco in desperationē frangunt. Subtiliter itaq; ab arguēte discutiēda sunt opera p̄teruorū. ut in quo sibi placēt ostendat qz deo displicēt. Tunc em̄ p̄teruos melius corrigimus: cū ea que bene egisse se credūt: male acta mōstram;: ut vnde adepta gloria credit: inde utilis cōfusio subsequat. Nōnunq; vero cū se viciū p̄teruimini perpetrare cognoscūt: cōpendiosi ad correctionē veniūt: si alteri; culpe manifestioris et ex latere req̄site improprio pfundant: ut ex eo qd̄ defendere nequeūt cognoscāt se improbe tenere qd̄ defendūt vñ cū p̄terue Paulus corinthios aduersū se inuicē videret inflatos: ut ali; Apollo: alius Pauli: alius Cephe: alius xp̄i

esse se diceret incestus culpā in mediū de-
duxit: que apud eos perpetrata fuerat: et
Incorrecta remanebat dicēs: Audistis inter
vos fornicatio: et tal' fornicatio: qualis nec
inter gētes ita ut vxorē patris quis habe-
at: et vos inflati estis: et nō magis luctum
habuistis: ut tolleret de medio vestrū qui
hoc opus fecit. Ac si aperte dicat Quod
vos per proteruitā huius vel illi' dicitis:
que per dissolutionē negligentie nullius
vos esse mōstratis. Et p̄tra pusillanimes
aptius ad iter bene agendi reducimur: si
quedā illorū bona ex latere requiramus:
ut dū in eis alia reprehēdendo corripim'
alia amplectēdo laudemus: quatenus eo-
rū teneritudinē laus audita nutriat: q̄ cul-
pa increpata castigat. Plerūq; autē utilī
us apud illos p̄ficimus: si et eorū bene ge-
sta memoramus: et si qua ab eis inordinā-
ta gesta sunt: nō iam tanq̄ perpetrata cor-
ripim': sed quasi adhuc ne perpetrari de-
beat prohibemus: ut et illa que approba-
mus: illatus fauor augeat: et cōtra ea que
reprehēdimus: magis apud pusillanimes
exhortatio verecūda conualescat. Unde
idē Paulus cū thessalonicenses in acces-
pta predicatiōe perdurātes: quasi de vici-
no mūdi termino quadā cognosceret pu-
sillanimitate turbatos: pri' in eis que for-
tia p̄spicit: laudat: et caute monēdo post-
modū que infirma sunt: roborat. Hic em̄:
Gratias agere debemus deo semp̄ pro vo-
bis fratres: ita ut dignū est: quoniam super-
crescit fides vestra: et abundat charitas vni-
uscuiusq; vestrū inuicē: ita ut et nos ip̄i de
vobis gloriemur in ecclesijs dei: pro pati-
entia vestra et fide. Qui cū blanda hec vi-
te eorū preconia p̄mīssisset: paulopost sub-
dit dicēs: Rogam' autē vos fratres: per
aduentū domini nostri iesu xp̄i: et a nostre
congregatiōis in idip̄m ut nō cito mouea-
mini a vestro sensu: neq; terreamini: neq;
per spiritū: neq; per sermonē: neq; p̄ ep̄i-
stolā: tanq̄ per nos missas: quasi instet di-
es domini. Egit em̄ verus doctor: ut pri-
us audirent laudati: q̄ recognoscerent: et
postmodū q̄ exhortati sequerent: quate-

nus eorum mentē ne admonitio subiūctā
cōcuteret: laus p̄missa solidaret: et qui
cōmotos eos vicini finis suspiciōe cogno-
uerat: nō iam redarguebat motos: sed qua-
si transacta nesciēs adhuc cōmoueri p̄hi-
bebat: ut dū de ipsa leuitate motiōis p̄-
dicatori suo se incognitos crederēt: tanto
irreprehensibiliores fieri: quāto et cognos-
sci ab illo formidarent.

De diuerso modo admonen-
di impatientes: atq; patientes:

Capitulum. X.

Alter admonēdi sunt impatiē-
tes: atq; aliter patientes. Dicē-
dum namq; est impatiētibus:
quia dū refrenare spiritū negli-
gūt: per multa etiā que non appetūt: ini-
quitatū abrupta rapiunt: quia videlicet
mentē impellit furor quo nō trahit deside-
rium: et agit cōmota velut nesciens vnde
post doleat sciens. Dicendū quoq; impa-
tientibus: quia dū motiōis impulsu p̄ci-
pites quedam velut alienati peragūt: vix
mala sua postq̄ fuerint perpetrata cogno-
scūt: quia dū perturbatiōi sue minime obsi-
stūt: etiam si qua a se trāquilla mente fue-
rant: bene gesta confundūt: et improviso
impulsu destruūt: quicquid forstā diu la-
bore prouido cōstruxerūt. Ipsa nāq; que
mater est omniū: custosq; virtutū: per im-
patientie viciū virtus charitatis amittit.
Scriptū quippe est. Charitas patiens est.
Igit' cum minime est patiens: charitas nō
est. Per hoc quoq; impatiētie viciū ipsa
virtutū nutrix doctrina dissipat. Scriptū
namq; est Doctrina viri per patientiā no-
scit. Tanto ergo quisq; minus ostēditur
doctus: quāto minus conuincit' patiens.
Neq; em̄ potest veraciter bona docendo
impendere: si viuēdo nescit equanimiter
aliena mala tolerare. Per hoc q̄ impati-
entie viciū plerūq; mentē arrogantie cul-
pa trāssingit quia dū despici in mūdo hoc
quisq; non patit': bona sibi si qua occulta
sunt ostentare conat': atq; sic per impatiē-

tiam vsq; ad arrogantiam ducit: dum quia ferre despectionem non potest: detegendo semetipsum in ostentatione gloriatur. Unde scriptum est. Melior patiens est arrogante: quia videlicet elegit patiens quelibet mala perpeti: quam per ostentationis vicium bona sua occulta cognosci. Et contra elegit arrogans bona de se: vel falsa iactari: ne mala possit vel minima perpeti. Quia igitur cum patientia relinquit: etiam bona reliqua que iactata sunt destruuntur: recte ab iheremie esse in altare dei fossa prohibetur: ut in ea videlicet supposita holocausta seruentur. Si enim in altari fossa non esset: omne quod in eo sacrificium reperiret: superueniens aura dispergeret. Quid vero accipimus per altare dei nisi animam iusti: que quot bona egerit: tot super se ante eius oculos sacrificia imponit? Quid autem altaris fossa nisi bonorum patientia que dum mentem aduersa tolerando humiliat: quasi more fouee hanc in imo positam demonstrat? Fossa igitur in altari fiat: ne superpositum sacrificium aura dispergat: id est electorum mens patientiam custodiat: ne commota vento impatientie: et hoc quod bene operata est: amittat. Bene autem hec eadem fossa unius cubiti esse memoratur: quia nimirum si patientia non deserit: unitatis mensura seruetur. Unde et Paulus ait: Inuicem onera vestra portate: et sic adimplebitis legem christi. Lex quippe christi est charitas unitatis quam soli perficiunt: que nec cum grauantur: excedunt. Audiatur impatientes quod scriptum est in proverbijs. Melior est patiens viro forti: et qui dominatur animum suo expugnatore urbium. Minor est enim victoria urbium: quia extra sunt que subiguntur. Valde autem maius est quod per patientiam vincitur: quia ipse a se animus superatur: et semetipsum sibi metipsum subiicit: quando eum patientia intra se frenari compellit. Audiatur patientes quod dilectis suis veritas dicit. In patientia vestra possidebitis animas vestras. Sic enim conditi mirabiliter sumus: ut ratio animam: et anima possideat corpus. Jus vero anime a corporis possessione repellit: si non prius ani-

ma a ratione possideatur. Custodem igitur conditionis nostre: patientiam dominus esse monstravit: qui in ipsa nos possidere et nosmetipsos docuit. Quanta ergo sit impatientie culpa cognoscimus: per quam et hoc ipsum amittimus possidere quod sumus: Audiatur impatientes quod per Salomonem rursus dicitur. Totum spiritum suum profert stultus: sapiens autem differt et reseruat in posterum. Impatientia quippe impellente agitur: ut totus foras spiritus proferatur. Quem ideo citius perturbatio eicit: quia nulla interius disciplina sapientie circumcludit. Sapiens autem differt et reseruat in posterum. Iesus enim in presenti se vlcisci non desiderat: quia etiam tolerans parci optat: sed tamen iuste vindicari: omnia extremo iudicio non ignorat. Et contra admonens di sunt patientes: ne in eo quod exterius portant: interius doleant: ne tante virtutis sacrificium quod integrum foras immolant: intus malicie peste corrumpant: et cum ab hominibus non agnoscitur: sed tamen sub diuina examinatione peccatur: tanto deterior culpa doloris fiat: quanto sibi ante homines virtutis speciem vendicat. Dicendum itaque est patientibus: ut studeant diligere quos sibi necesse est tolerare: ne si patientiam dilectio non sequatur in deteriore culpam odij: virtus offensa vertatur. Unde Paulus cum diceret: Charitas patiens est: illico adiunxit. Benigna est: videlicet ostendens: quia quos ex patientia tolerat: amare etiam ex benignitate non cessat. Inde idem doctor egregius: cum patientiam discipulis suaderet dicens: Omnis amaritudo: et ira: et indignatio: et clamor: et blasphemia tollatur a vobis: quasi cunctis exterius iam benigne compositis ad interiora conuertitur: dum subiungit: Cum omni malitia: quia nimirum frustra indignatio: clamor et blasphemia ab exterioribus tollitur: si in interiori viciorum mater malicia dominatur. Et incassum foras vicium ex ramis inciditur: si surreptura multipliciter intus in radice

ce seruat. Unde p semetipsam veritas dicit. Diligite inimicos vestros benefacite his qui vos oderunt. Orate pro psequenti bus & calūpniantibus vos. Virtus itaq; est: corā hominibus aduersarios tolerare. sed virtus corā deo diligere: qz hoc soluz deus sacrificiū accipit qd̄ ate eius oculos in altari boni operis flāma charitat; incēdit. Hinc est qd̄ rursus quibusdā patiēti bus nec tamē diligētib; dicit. Quid at vides festucā in oculo fratris tui. & trabē in oculo tuo nō vides. Perturbatio quippe impatientie festuca est. malicia vero in corde trabs in oculo est. Illā nāq; aura tē prationis exagitat. hanc autē psumata nequitia pene immobiliter portat. Recte vero illic subiungit. Hypocrita ei;ce primū trabē d̄ oculo tuo & ei;ce festucā de oculo fratris tui. Ac si dicat mēri inique interi⁹ dolēti. & sanctā se exterius per patiā de monstrāti prius a te molē malicie excute & tūc alios de impatientie leuitate reprehēde: ne dū studes simulatione vincere. prius tibi sit praua aliena tolerare. Euenire etiā plerūq; patiētibus solet: vt in eo qui dē tēpore quo vel aduersa patiunt̄ vel cōtumelias audiūt. nullo dolore pulsē. et sic patiā exhibeāt. vt custodire etiā cor; dis innocentia; nō omittant. Sed cū post paululū hec ipsa que ptulerūt ad memoriam reuocāt igne se doloris in flāmāt. argumēta vltionis inquirūt & mansuetudinem q̄ tolerātes habuerunt retractantes in maliciā vertunt. Quib⁹ citius a predicatione succurritur. si que sit huius pmutationis causa pandaē. Callidus namq; aduersarius bellū contra duos mouet. Anū videlicet inflāmans vt cōtumelias prior inferat. alterū prouocās vt cōtumelias lesus reddat. Sed plerūq; dum hui⁹ iam victor est. qui iniuriā persuasus irrogat: vt ab illo vincatur. qui illatā sibi. eq̄ nimiter portat. vnus ergo victor quē cō mouendo sublugauit tota cōtra alterū virtute se erigit eumq; obsistentēq; fortiter & vincētem dolet q̄ quia cō mouere in ipā contumeliarū iaculatione non potuit. ab

aperto certamine interim quiescens. & secreta suggestionē cogitationē lacessens apertum deceptionis tēpus inquirit. Quia enim publico bello perdidit. ad exercendas occulte insidias exardescit. Quietis nāq; iam tēpore ad victoris animā redit: & vel rerū dampna vel iniuriarum iacula ad memoriā reducit cunctaq; que sibi illata sunt vehemēter exaggerans. intolerabilia ostendit tantoq; mentē meroze conturbat vt plerūq; vir patiens illa se sequenimiter tolerasse post victoriā captiu⁹ erubescat seq; nō reddidisse contumelias doleat. & deteriora repēdere si occasio prebeatur querat. Quibus ergo isti sunt similes. nisi his qui per fortitudinē in campo victores sunt sed per negligentia postmodum intra vrbis claustra capiuntur. Quibus sunt similes nisi his q̄s irruens grauis languor a vita non subtrahit. sed leniter veniēs recidiva febris occidit. Admonendi sunt igit̄ patiētes vt cor post victoriam muniāt. vt hostem publico bello superatum. insidiari mētibus mentis intendat. vt languorē plus reserpentē repente timeant. ne hostis callidus eo in deceptione postmodum maiori exultatione gaudeat. quo illa; dudū contra se rigida colla victorum calcar.

De diuerso modo admonendi beniuolos atq; inuidos.

Capitulum. XI.

Aliiter admonendi sunt beniuoli atq; aliter inuidi. Admonendi namq; sunt beniuoli vt sic alienis bonis congaudeāt quatenus habere & propria cōcupiscāt sic proximorum facta diligēdo laudent vt ea etiam imitādo multiplicēt. ne si in hoc presentis vite stadio ad certamen alienū deuoti fautores s; pigri spectatores assistūt. eo post certamen sine brauio remaneant. quo nunc in certamine nō laborant & tūc eorum palmas afflictū respiciant in quo

sum nunc laboribus ociosi perdurāt. Valde quippe peccamus si aliena bene gesta non diligimus. Sed nihil mercedis agimus si ea que diligimus inquantū possumus nō imitamur. Dicendū itaq; est beniuolis: quia si imitari bona minime festināt: que laudantes approbāt: sic eis virtutū sanctitas: sicut stultis spectatoribus ludicrarū artū vanitas placet. Illi nāq; aurigarū ac hystrionū gesta fauoribus esferunt: nec tamē tales esse desiderāt: quales illos conspiciūt esse quos laudāt. Mirantē eos placita egisse: sed tamē similiter deuitāt placere. Dicendū est beniuolis: vt cū proximoz facta conspiciūt ad suum cor redeāt: et de alienis actibus nō presumant: ne bona laudent: et agere recusant: Grauius quippe extrema vltiōe feriendi sunt: quib; placuit quod imitari noluerūt. Admonēdi sunt inuidi vt perpēdant quāte cecitatis sunt: qui alieno pfectu deficiūt: aliena exultatione cōtabescūt: quante infelicitatis sunt: qui melioratiōe proximi deteriores fiūt: dum augmēta aliene prosperitatis aspiciūt: apud semetipos anxie afflictī cordis sui peste moriūt. Quid istis infelicius: quos dū inspecta felicitas afficit pena nequiores reddit. Aliozū vero bona que habere nō possunt: si diligerēt sua fecissent. Sic quippe sunt vniuersi cōsistentes in fide: sicut mēbra multa vno continentē in corpore: que per officium quidē diuersa sunt: sed quo sibi vicissim congruūt vnū fiunt. vnde fit vt pes per oculum videat: et per des oculi gradiantur. Ori auditus aurium serauit: et ad vsum suū auribus oris lingua cōcurrat. Suffraget manib; vēter: ventri operent manus. In ipa ergo corporis positione accipimus: quid in actiōe seruem? Inimīs itaq; turpe est nō imitari qd sumus. Nostra sunt nimirū que et si imitari nō possumus: amamus in alijs: et amantiū fiunt queq; amantē in nobis. Hinc ergo pēsent inuidi charitas quāte virtutis est: que alieni laboris opera nostra sine labore facit. Dicendū itaq; est inuidis: quia dū se a li-

uore minime custodiūt: in antiquā versus hostis nequiciam demergunt. De illo namq; scriptū est. Inuidia dyaboli mors intrauit in orbem terrarū. Quia enim ipse celum perdidit: cōdito hoc homini inuidit: et dampnatiōe sua perdit: adhuc alios perdendo cumulauit. Admonēdi sunt inuidi: vt agnoscat quantis lapsibus succrescentia ruine subiaceāt: quia dum liuorem a corde non proiciūt ad apertas operū nequicias deuoluūtur. Nisi enim Cayn inuidisset: fratris hostiā acceptā: minime peruenisset ad extinguendā vitam: vnde scriptū est. Respexit dominus ad Abel et ad munera eius: ad Cayn vero et ad munera eius nō respexit. Iratusq; est Cayn vehementer: et cōcidit vultus eius. Liuz itaq; sacrificij fratricidij seminariū fuit. Nam quez meliorē se esse voluit: ne vt cunq; esset: amputauit. Dicendū est inuidis: quia dum se ista Intrinsicus peste cōsumunt: etiam quicquid in se aliud boni habere videntur: Interimūt. Vnde scriptum est: Vita carniū sanitas cordis: putredo ossium inuidia. Quid enim per carnes nisi infirma quedā ac tenera: et quid per ossa nisi fortia acta signant. Et plerūq; contingit: vt quidam cum cordis innocentia in nōnullis suis actibus infirmi videantur: quidam vero iam quedam ante humanos oculos robusta exerceant: sed tamen erga aliorum bona intus inuidie pestilentia tabescant. Bene ergo dicitur vita carniū sanitas cordis: quia si cordis innocentia custodit: etiā si qua foris infirma sunt: roborantur. Et recte illic subditur: Putredo ossium inuidia: quia per liuoris vicliū ante dei oculos: pereūt etiam que humanis oculis fortia videntur. Quis quippe per inuidiā putrescere est: quedam etiā robusta deperire.

De diuerso modo admonendi simplices: atq; impuros:

Capitulum. XII.

Tertie partis libri Pastoralis cure

Liter admonēdi sūt simplices
 atq; aliter impuri. Laudandī
 sūt simplices qđ nunq̄ studeāt
 falsa dicere: sed admonēdi sunt
 vt nonerint nōnunq̄ vera reticere. Sicut
 em̄ semp dicentē falsitas lesit: ita nōnunq̄
 q̄ quibusdā audita veritas nocuit. An-
 de corā discipulis dñs locutionē silentio
 trans ait. Multa habeo vobiscū dicere:
 sed nūc nō potestis illa portare. Admonē-
 di sūt igiē simplices: vt sicut fallaciā sem-
 per vtiliter vitāt: ita veritatē semp vtili-
 ter proferāt: admonēdi sunt vt simplicita-
 tis bono prudentiā adiungāt: quaten⁹ sic
 securitatē de simplicitate possidzāt: vt cir-
 cūspectionē prudentie nō amittant. Hinc
 nāq; per doctozē gentiū dicit: Volo vos
 sapiētes esse ī bono: simplices autē ī malo
 Hic electos suos p̄ semetip̄am veritas ad-
 monet dicēs: Estote prudētes sicut serpē-
 tes: et simplices sicut colūbe. Quia vide-
 licet in electoz cordibus debet: et simplici-
 tatē colūbe astutia serpentis acuerē: et ser-
 pentis astutiā columbe simplicitas tpare
 quatenus nec seducti per prudentiā calle-
 ant: nec ab intellectus studio ex simplici-
 tate torq; escāt. At contra admonēdi sunt
 impuri: vt quā grauis sit quē cū culpa su-
 stinet duplicitatis laborē agnoscat. Duz
 em̄ deprehendi metuūt: semp improbas
 defensiones querūt: semp pauidis suspi-
 cionib⁹ agitant. Nihil autē est ad defendē-
 dū puritate tutius: ad dicendū veritate ni-
 hil facili⁹. Itaz dū fallaciā suā tueri cogi-
 tāt: duro cor labore fatigat. Hic nāq; scri-
 ptū est. Labor labioꝝ suoꝝ operiet eos: qđ
 em̄ nunc implet: tūc operiet: qz cuius nūc
 animū per blandā inquietudinē exigerit:
 tūc per asperā retributionē premit. Hinc
 per Hieremiā dicit: Docuerūt linguā su-
 am loqui mendaciū: vt iniqui agerēt: la-
 borauerūt. Ac si aperte diceret. Qui amī-
 ci esse veritatis sine labore poterāt: vt pec-
 cēt laborāt. Cūq; viuere simpliciter ren-
 nuūt: laboribus exigūt: vt moriant. Nam
 plerūq; in culpa deprehēsi: dū quales sint
 cognosci refugiūt: sese sub fallacie velami-

ne abscondūt: et hoc qđ peccāt: quodq; is
 aperte cernit excusare moliunt: ita vt se-
 pe is qui eoz culpas corripere studet: as-
 per falsitatis nebulis seduct⁹ pene amissis
 se sepe videat: qđ de eis iaz certū tenebat
 Unde recte sub iudee specie p̄phetā con-
 tra peccantē animā excusantēq; se dicit.
 Ibi habuit foueā eritius. Eritij quippe
 nomie impure mētis seseq; callide defen-
 dētis duplicitas designat. Quia videlicet
 eritius anteq; apprehendit: eius et caput
 cernit: et pedes videt: et corpus omne cō-
 spicit: sed mox vt apprehensus fuerit: se-
 metip̄m in sperā colligit: pedes introsus
 subtrahit: caput abscondit: et intra tenētis
 manus totum simul amittit: qui totus si-
 mul ante videbat. Sic nimirū: sic impure
 mētes sunt: cū in suis excessibus cōprehē-
 dunt. Caput enim eritij cernit: quia quo
 inicio ad culpā peccator accesserit: videt.
 Pedes eritij conspiciunt: quia quib⁹ ve-
 stigijs nequitia sit: perpetrata cognoscit:
 et tamē ad ductis repente occasiōibus im-
 pura mens retrosus pedes colligit: quia
 cūcta iniquitatis sue vestigia abscondit.
 Caput subtrahit: quia miris defensionib⁹
 nisi inchoasse se malū aliquid ostendit.
 Et quasi spera in manu tenētis remas-
 net: quia is qui corripit: cūcta que iam co-
 gnouerat subito amittens: inuolutū intra
 conscientiā peccatorē tenet. Et qui totuz
 iam deprehendēdo viderat: tergiversatio-
 ne prauē defensionis illusus totū pariter
 ignorat. Foueā ergo eritius habet in res-
 probis: quia maliciose mētis duplicitas
 sese intra se colligēs abscondit in tenebris
 defensionis. Audiāt impuniri quod scri-
 ptū est: qui ambulat simpliciter: ambulat
 cōfidenter. Fiducia quippe magne securi-
 tatis est simplicitas actiōis. Audiāt qđ
 sapientis ore dicit: spiritus sanctus disci-
 pline effugiet fictū. Audiāt quod scriptu-
 ra rursus perhibet: cū simplicibus sermo
 cinatio eius. Deo em̄ sermocinari est per
 illustrationē sue presentie humane mēti-
 bus archana reuelare. Cū simplicib⁹ igi-
 tur sermocinari dicit: quia de supernis my-

sterijs illoꝝ mentes radio sue visitatiōis illuminat: quos nulla vmbra duplicitat̄ obscurat. Est autē speciale dupliciū malū quia dū peruersa ⁊ duplici actiōe ceteros fallūt: quasi prestantius ceteris prudētes se esse glorianē. Et quia districtiōē retri butiōis non consid̄rāt: damnis suis miserī exultāt. Audiant autē quā super illos ppheta Sophonias vim diuine animaduersionis intentat dicēs: Ecce dies domini venit magnus ⁊ horribilis: dies ire: dies illa: dies tenebrarū ⁊ caliginis: dies ne bule ⁊ turbini: dies tube ⁊ clangoris super om̄es ciuitates munitas: ⁊ super om̄es angulos excelsos. Quid em̄ per ciuitates munitas exprimit̄: nisi suspecte mēt̄es ⁊ fallaci semper defensione circūdate: que quotiens earū culpa corripit̄: veritat̄is ad se iacula nō admittunt: ⁊ quid per excelsos angulos: nisi duplicitas impure mentis intelligit̄. Duplex quippe semp̄ est in angulis paries. Quid per angulos parietis nisi impura corda signant̄. Que dū veritat̄is simplicitatē fugiūt ad semet̄: ip̄a quoddāmodo duplicitat̄is peruersitate replicant̄: ⁊ quod est deterius apud cogitatiōes suas in fastū prudentie ex ip̄a se culpa impuritatis extollūt. Dies autē domini vindicte atq; animaduersionis plena super ciuitates munitas: ⁊ super excelsos angulos venit: quia ira extremi iudiciij humana corda: ⁊ defensiōibus cōtra veritatē clausa destruit: ⁊ duplicitatibus inuoluta dissoluit. Tunc em̄ munitate ciuitates cadūt: quia mēt̄es deo impenetrata damnabuntur. Tunc excelsi anguli corruūt: quia corda que se per impuritatis prudētiam erigunt: per iusticie sententiam prosternuntur.

**De diuerso modo admonendi incolumes: atq; egros:
Capitulum. XIII.**

Aliter admonēdi sunt incolumes: atq; aliter egri. Admonēdi namq; sunt incolumes vt sa-

lutem corporis exerceāt ad salutem mentis: ne si accepte incolumitatis gratiā ad vsum nequicie inclinant denuo deteriores fiant: ⁊ eo postmodū supplicia grauiora mereant̄: quo nunc largioribus bonis dei: male vti non metuunt. Admonēdi sunt incolumes: ne oportunitatem salutis imperpetuū promerende despiciant. Scriptum namq; est. Ecce nūc tempus acceptabile: ecce nunc dies salutis admonēdi sunt: ne placere deo si cū possunt noluerint cum voluerint: sero nō possint. Hinc est em̄ qd post sapientia deserit: q̄ prius rennuēt̄es vocauit dicens: Vocauit ⁊ rennuistis: extendi manū meam ⁊ nō fuit qui aspiceret. Desperistis om̄e consilium meum: ⁊ increpatōes meas neglexistis. Ego quoq; in interitu vestro ridebo: ⁊ subsannabo cum vobis quod timebatis aduenerit. Et rursus. Tunc inuocabūt me: ⁊ nō exaudiam: mane consurgent ⁊ non inuenient me. Salus itaq; corporis: quando ad bene operandum accepta despicitur: quanti sit muneris amissa sentitur. Et infructuose ad vltionū queritur que cōgruo concessa tempore vtiliter non habetur: vnde bene per Salomonem rursus dicitur: Ne des alienis honorem tuum: ⁊ annos tuos crudeli: ne forte impleantur extranei viribus tuis: et labores tui sint in domo aliena: ⁊ gemas in nouissimis: quādo consumpseris carnem: et corpus tuū: qui namq; alieni a nobis sunt: nisi maligni spiritus qui a celestis sunt patrie sorte separati. Quis vero honor noster est: nisi quod etiam in luteis corporibus conditi ad conditoris tamen nostri sumus? imaginem et similitudinem creati. Vel quis alius crudelis est: nisi ille apostota angelus: qui ⁊ semetipsum penam mortis superbiēdo pertulit: ⁊ inferre mortē humano generi etiam perditus non pepercit. Honorē itaq; suū alienis dat: qui ad dei imaginē ac similitudinē cōditus: vite sue tempa malignoꝝ spiritūū voluptatibus administrat. Annos etiam suos crudeli tradit: qui ad voluntatē male dominans

tis aduersarij. accepta viuēdi spacia expēdit vbi bene subditur. Ne forte impleant extranei virtibus tuis et labores tui sint in domo aliena. Quisquis enī per acceptam valitudinē corporis per tributā sibi sapientiam mentis nō exercendis virtutib⁹ sed perpetrandis vitijs elaborat: nequaquam suis viribus suā domū: sed extraneorum habitacula id est imundorū spirituum facta multiplicat. nimirum vel luxuriando. vel supbiendo agens vt etiam se addito perditorum numerus crescat. Bene autē subditur et gemas in nouissimis quādo psumpsit carnē et corpus tuū. Plerūq; enim accepta salus carnis per vitia expendit. Sed cum repēte subtrahit cum molestij caro atteritur. cū iam egredi anima vrgetur diu male habita quasi ad bene viuendum salus amissa requirit. Et tūc genuit homines qđ deo seruire noluerūt. quādo dāpna sue negligētie recuperare seruiendo nequaquam possunt. vnde alias dicit. Cum occideret eos inquirebāt eum. At contra admonēdi sunt egrī. vt eo se dei filios sentiant. quo illos discipline flagella castigāt. Nisi enim correctis hereditatē dare dispo neret. erudite eos per molestias non curaret. Hinc namq; ad Johannē domin⁹ per angelū dicit. Ego quos amo arguo et castigo. Hinc rursus scriptū est. Filii mi nolite disciplinā domini negligere: neq; fatigeris cum ab eo argueris. Quē enī dominus diligit castigat. flagellat autē omnes filiū quē recipit. Hinc psalmista ait. Multe tribulationes iustorū tē. Hinc beatus quoq; Job in dolore exclamās ait. Si iustus fuero non leuabo caput saturatus afflictione et miseria. Dicendū est egris vt si celestē patriam suā esse credūt necessario in hac labores. velut in aliena patientur. Hinc est enī quod lapides extra tōsi sūt: vt in cōstructione tēpli domini absq; mallei sonitu ponerent. Quia videlicet nunc foris per flagella tundimur: vt intus in tēplum dei postmodū sine discipline percussione disponamur quaten⁹ quicquid in nobis est superflū. modo percussio resecat.

et tunc sola nos in edificio cōcordia charitatis liget. Admonēdi sunt egrī vt considerent pro percipiēdis terrenis hereditatibus. quomodo dura carnales filios discipline flagella castigent. Que ergo nobis diuine correptionis pena grauis est. per quā et nunquā amittēda hereditas percipitur. et semp mansura supplicia vitant. Hinc etenim Paulus ait. Patres quidem carnis nostre habuim⁹ eruditores et reuerbamur eos ne multo magis obtempabimus patri spiritū et viuemus. Et illi quidem in tēpore paucorū dierū scdm voluntatem suā erudiebāt nos. hic autem ad id quōd vtile est. in recipiēdo sanctificationem eius. Admonēdi sunt egrī vt considerent quāta salus cordis molestia sit corporalis: que ad cognitionē sui mentem reuocat: et quē plerūq; salus obijcit. infirmitatis memoria reformat vt anim⁹ qui extra se in elatione ducitur. cui sit pditioni subditus et percussa q̄ sustinet carne memoret. Quod recte per balaā si tamē vocē dei subsequi obediendo voluisset in ipsa eius itineris retardatione signat. Balaā namq; peruenire ad propositū tendit: sed eius votum animal cui presidet prepedit. Prohibitiōis quippe in memor ibat quo nō licebat. At asina angelū videt quē humana mēs non videt quasi plerūq; caro per molestias tarda. flagello suo menti deum indicat quē mens ipsa carni presidens non videbat. ita vt anxietatē spirit⁹ p̄ficere in hoc mūdo cupientis velut iter tendētis impediāt donec ei inuisibile qui sibi obuiat. in notescat. vnde et bene per Petrū dicitur. Correptionē habuit sue vesanie subiugale mutū. quōd in hominis voce loquens prohibuit pphete insipientiā. Insanus quippe homo a subiugali muto corripit. quando elata mens humilitatis bonū quōd tenere debeat. ab afflictā carne memorat. Sed huius correptionis donū scircō Balaas nō obtinuit: quia ad maledicendū perges vocē non mentē mutauit. Admonēdi sūt egrī vt considerēt. quāta sit muneris molestia corporalis que admissa peccata diluit

et ea que poterant admitti cōpescit. que ēt sumpta ab exterioribus plagis. concussione penitētie vulnera infligit. Unde scriptum est. Lior vulneris abstergit mala et plaga in secretioribus ventris. Mala enī lior vulneris abstergit quia flagellorum dolor. vel cogitatas vel perpetratas nequitiās diluit. Solet vero ventris appellatione mens accipi quia sicut venter cōsumit escas. ita mens perpetrando excoquit curas. quia enī venter mens dicitur ea sententia docetur qua scriptū est. Lucerna domini spiraculū hominis qui inuestigat oīa secreta vētris. Ac si diceret. diuini afflatus illuminatio cū in mēte hominis venerit. eā sibi metipsi illuminās ostēdit. que ante spiritus sancti aduentū cogitationes prauas et portare poterat et pēsare nesciebat. Lior ergo vulneris abstergit mala et plagari secretiorib⁹ ventris quia cū exterius pcutimur ad peccatorū nostrorum memoriā taciti afflictioq; reuocamur atq; ante oculos nostros cuncta que a nobis sunt male gesta reducimur. et per hoc q; foris patimur. magis intus qd fecim⁹ dolemus. Unde fit vt later aperta vulnera corporis. amplius nos abluat plaga secreta ventris: quia sanat nequitiās prauū operis. occultū vulnus doloris. Admonēdi sunt egrī quatenus paciētie virtutem seruent vt incessanter quāta redēptor noster ab his quos creauerat ptulit mala considerent. qd tot obiecta cōsciozū pbra sustinuit q; de manu antiqui hostis captiuorum quotidie animas rapiēs. insultantiū alapas accepit. q; aqua nos salutis diluens. a perfidorū sputis faciē non abscondit. q; aduocatione sua nos ab eternis supplicijs liberans. tacitus flagella tolerauit q; inter angelozū choros perhēnes nobis honores tribuens. colaphos pertulit q; a peccatorū nos punctionibus saluans. spīnis caput supponere nō recusauit. q; eterna nos dulcedine deebrians in siti sua fellic amaritudinē accepit q; pro nobis patrem quāuis ei diuinitate esset equalis adorauit. sub irrisione adoratus tacuit. q;

vitam mortuis p̄pans. vsq; ad mortem ipse vita peruenit. Cur itaq; asperū creditur vt adeo homo toleret flagella pro malis si tāta deus ptulit ab hominib⁹ malis p̄ bonis. Aut quis sana intelligētia de p̄cussione sua ingratus existit. si ipse hinc sine flagello non exijt qui hic sine peccato vixit.

De diuerso modo admonēdi eos qui flagella metuunt et propterea innocenter viuunt atq; eos qui sic in iniquitate duruerunt vt nec per flagella corrigantur. Capitulum. XIII.

Aliter admonēdi sūt qui flagella metuunt et propterea innocenter viuunt. atq; aliter admonēdi sunt qui sic in iniquitate duruerunt. vt neq; p̄ flagella corrigantur. Dicendū nāq; est flagella timētibus vt et bona tēporalia nequaq; p̄ magno desiderēt que adesse etiā prauis vidēt et mala presētia nequaq; velut intolerabilia fugiant. q; bus hic plerūq; bonos affici nō ignorant. Admonēdi sunt qui flagella metuūt vt si malis veraciter carere desiderant eterna supplicia phorrescāt. neq; in hoc suppliciozū timore permaneāt: s; ad amoris gratiā nūtrimento charitatis excrescāt. Scriptū quippe ē. p̄fecta charitas foras mittit timorē. Et rursum scriptū est. Non accēptis spīritū seruitutis itēz in timore. s; spīritū adoptionis filiozū in quo clamamus abba pater. vñ idē doctor iterū dicit. vbi spūs dñi ibi libertas. Si ergo adhuc a praua actione formidata pena phibet: p̄fecto formidantis animū nulla spīritus libertas tenet. Nam si penam non metueret/culpam p̄culdubio perpetraret. Ignorat itaq; mens gratiā libertatis quam ligat seruitus timoris. Bona enim pro se metipsis amanda sunt. et nō penis copulatis exequēda. Nam qui propterea bona facit quia tormentozū mala metuit.

vult non esse qđ metuat. vt audenter illi-
cita cōmittat. vnde Luce clarius constat
qđ corā deo innocētia amittit ante cuius
oculos desiderio peccat. Et contra hi qđ
ab iniquitatibus nec flagella cōpescunt:
tanto acriori inuentione feriēdi sunt. quā-
to maiori in sensibilitate duruerūt. Ple-
rūq; enim sine dedignatione dedignandi
sunt: sine desperatione despondendi. ita dum
taxat vt ostēsa desperatio formidīnē incu-
tiat. et subiuncta admonitio ad spem redu-
cat. Districte itaq; cōtra illos diuine sen-
tentie proferende sunt: vt ad cognitionez
sui considerata eterna animaduersione re-
uocent. Audiant enī in se impletum esse
qđ scriptū est. Si cōtuderis stultū in pila
quasi tipsanas feriente desuper pilo non
auferetur ab eo stulticia eius. Cōtra hos
propheta dño queritur: dicens. Attriuisi
eos et renuerūt accipere disciplinā. Hinc
est qđ dñs dicit. Interfecit et perdidit popu-
lum istū et tamē a vijs suis nō sunt reuersi
Hinc rursus ait. Populus nō est reuer-
sus ad percipientē se. Hinc voce flagellan-
tium ppheta Hieremias conqueritur di-
cens. Curauim⁹ Babylōnē et non ē sana-
ta. Babylon quippe curat nec tamen ad
sanitatē reducit. quādo mens in praua ac-
tione cōfusa verba correptionis audit fla-
gella correctionis percipit: et tamē ad rec-
ta salutis itinera redire contēpnit. Hinc
captiuo israelitico populo nec tñ ab iniq̄-
tate cōuerso dñs exprobrat: dicens. Versa
est mihi domus israel in scozeā. Omnes
isti facti sunt mihi es. et stannū et ferrum et
plumbū in medio fornacis. Ac si apte di-
cat. Purgare eos per ignē tribulationis
volui. argentū illos vel aurū fieri quesiui
Sed in fornace mihi in es. stannum ferrum
et plumbū versi sunt. quia non ad virtutē
sed ad vitia etiam in tribulatione prorū-
perunt. Es quippe dū percutitur ampli⁹
metallis ceteris sonitum reddit. Qui igitur
in percussione positus erumpit ad so-
nitum murmurationis. in es versus est in
medio fornacis. Stannum vero cum ex ar-
te componitur argētī speciem mentitur.

Qui ergo simulationis vitio non caret in
tribulatione stannum factus est in fornace.
Ferro autē vertitur qui vite proximi insi-
diatur. Ferrū itaq; in fornace est. qui nos-
cendi maliciā nō amittit in tribulatione.
plumbū quoq; ceteris metallis est grau⁹
In fornace ergo plumbū inuenitur qui sic
peccati sui pondere premitur: vt etiam in
tribulatione positus a terrenis desiderijs
non leuet. Hinc rursus scriptū est. Dul-
to labore sudatū est: et non exiuit de ea ni-
miā rubigo ei⁹ neq; per ignē. Ignē quip̄
pe nobis tribulationis admonet. vt in no-
bis rubiginem vitiorū purget. Sed nec p̄
ignē rubiginē amittim⁹ quādo et iter fla-
gella vitio non caremus. Hinc propheta
iterū dicit. Frustra conflauit p̄flator. mali-
tie eorū non sunt consumpte. Sciendum
vero est: quia nōnunq; cum inter flagello-
rum duriciam remanent in correcti. dulci
sunt admonitio emulcēdi. Quos enī cru-
cianta nō corrigūt nonnunq; ab iniq̄s
actionibus lenia blandimēta p̄pescunt.
Quia et plerūq; egros quos fortis pigmē-
taria potio curare nō potuit ad salutē pri-
stinam tepēs aqua reuocauit. Et nōnulla
vulnera que curari incisione nequeūt. fo-
mentis olei sanant. Et dur⁹ ad amas inci-
sionē ferri minime recipit: sed leni hircorū
sanguine molescit.

De diuerso modo admonen-
di nimis tacitos atq; multilo-
quio vacantes.

Capitulum. XV.

Aliter admonēdi sunt nimis ta-
citi atq; aliter multiloquio va-
cantes. Insinuari nāq; nimis ta-
citis debet. qz dū quedaz vitia
incaute fugiūt occulte deterioribus impli-
cant. Nā sepe linguā qz imoderatius fre-
nant in corde grau⁹ multiloquiū tolerāt
vt eo plus cogitationes in mēte ferueant
quo illas violēta custodia in discreti silen-
tij angustat. Que plerūq; tanto lat⁹ des-

fluunt. quāto se esse securiores estimāt. qz foris a reprehēsoribus nō vident. Unde nōn in q̄ mens in superbiā extollitur: vt quos loquentes audit quasi infirmos despicit. Cūq; os corporis claudit. quantuz se vitijs superbiendo aperiat nō agnoscit. Linguā etenim p̄mit. mentem eleuat. z cum suam nequiciā minime considerat tanto apud se cunctos liberius quanto et secretius accusat. Admonendi sunt igitur nimis taciti vt scire sollicitē studeant non solum quales foras ostendere: sed etiam quales se debeant intus exhibere. vt plus excogitationibus occultū iudiciū. q̄ ex sermonibus reprehensionem metuant proximorum. Scriptū nāq; est. Fili mi attende sapientiam meam. z prudentie mee inclina aurem tuam vt custodias cogitationes. Nihil quippe in nobis est corde fugatius qđ a nobis toties recedit quotiens per prauas cogitationes defluit. Hinc etenim psalmista ait. Cor meū dereliquit me. Hinc ad semetipsum rediēs dicit. Inuenit seruus tuus cor suū vt oraret te. Cum ergo cogitatio per custodias restringitur. cor quod fugere consuevit inuenitur. Plerumq; autē nimis taciti cuz nōnulla iniusta patiuntur eo in acriorem dolorē prodeunt. quo ea que sustinent nō loquuntur. Nam si illatas molestias tranquilla lingua sermone diceret mens a cōscientia dolorem alienaret. Vulnera enī clausa plus cruciant. Nam cum putredo que interius feruet eijcitur. ad salutē dolor aperitur. Scire igitur debent qui pl̄ q̄ expedit tacent. ne inter molesta que tolerant dum linguā tenent. vim doloris exaggerent. Admonendi sunt enī vt si proximis sicut se diligunt. minime illis taceant. vnde eos iuste reprehendāt. Vocis enim medicamine vtriusq; salutē concurratur: dum z ab illo qui infert actio praua atq; peruersa compescitur. z ab hoc q̄ sustinet doloris feruor vulnere aperto temperatur. Qui enim proximorū mala conspiciunt. z tamen silentio linguā premūt quasi conspectis vulneribus vsū medi-

caminis subtrahūt z eo mortis auctores fiunt. quo virus qđ potuerant curare noluerunt. Lingua itaq; discrete refrenanda non insolubiliter obliganda. Scriptū nāq; est. sapiens tacebit vsq; ad tempus. vt nimirum cum oportunum considerat. postposita censura silentij loquendo que congruunt in vsū se vtilitatis impēdat. Et rursum scriptum est. Tempus loquēdi z tempus tacendi. Discrete quippe viciissitudinum pensanda sunt tempora. ne aut cum restringi lingua debet per verba inutiliter defluat. aut cū loqui vtiliter potest semetipsam pigre restringat. Quod bene psalmista considerans ait. Pone domine custodiā ori meo. z ostium circūstantie labijs meis. Non enim poni ori suo parietem: sed ostiū petijt qđ videlicet aperitur z clauditur. Unde z nobis caute discendum est. quaten⁹ os discretuz et congruo tempore vox aperiat. z rursū congruo taciturnitas claudat. At contra admonendi sunt multiloquio vacantes: vt vigilantē aspiciant a quanto rectitudinis statu depereunt. dū per multiplicia verba dilabuntur. Humana etenim mens a que more z circūclausa ad superiora colligitur. quia illic repetit. vnde descendit et relaxata deperit quia se per infima inutiliter spargit. Quot enī superuacuis verbis a silentij sui censura dissipatur. quasi totius extra se deriuatur. Unde z redire interius ad sui cognitionem non sufficit. qz per multiloquium sparsa a secreto se intime considerationis excludit. Totam vero se insidiantis hostis vulneribus detegit: quia nulla munitione custodie circūcludit. vnde scriptum est. Sicut vrbs patens z absq; muros ambitu. ita vir qui non potest in loquēdo cohibere spiritum suum. Quia enim murum silentij non habet. patet inimici laculis ciuitas mentis. Et cum se per verba extra semetipsas eijcit apertam se aduersario ostendit. Quā tanto ille sine labore superat quanto z ipsa que vincit s̄ semetipsam p̄ multiloquiū pugnat. Plerūq; autem quia per

quosdā gradus desidiōsa mēs ī lapsuz ca-
sus impellit. Duz otiosa cauere verba ne-
gligimus: ad noxia quādoq; peruenim⁹:
vt prius loqui aliena libeat: postmodū de-
tractiōibus eoz vitā de quibus loquitur
mordeat: ad extremū vero vsq; ad apertā
lingua cōtumelias erūpat. Hic seminant
stimuli: oriunt rixē: accendunt faces odio-
rum: pax extinguit cordiū: vnde bene per
Salomonē dicit: Qui dimittit aquā: ca-
put est iurgioꝝ. Aquā quippe dimittere
est: linguā influxū eoluij relaxare. Quo
contra etiā in bonā iterū partem dicit.
Aqua p̄funda verba ex ore viri. Qui er-
go aquā dimittit: caput est iurgioꝝ: quia
qui linguā non refrenat: concordia dīssi-
pat. Unde diuerso scriptū est. Qui im-
ponit stulto silētiū: iras mitīgat. Qui au-
tē multiloquio quisq; seruiens linguā re-
frenari nequiter accidit: vt rectitudinē
iusticie tenere nequaq; possit: testat̄ pro-
pheta: qui ait: Vir linguosus nō diriget
super terrā. Hinc iterū Salomon dicit:
In multiloquio peccatū nō deerit. Hinc
Esaias ait: Cultus iusticie silentiū videli-
cet. Indicās: quia mentis iusticia desola-
tur: quādo ab immoderata locutiōe non
parcit. Hinc Iacobus dicit: Si quis pu-
tat se religiosus esse: nō refrenans linguā
suā: sed seducēs cor suū huius vana est re-
ligio. Hic rursus ait: Sit om̄is homo ve-
lox ad audiendū: tardus autē ad loquen-
dū: et tardus ad irā. Hinc iterū lingue vī
diffiniens adiūgit. Inquietū malū: plena
veneno mortifero. Hinc per semetip̄am
nos veritas admonet dicens: Omne ver-
bū ociosum qđ locuti fuerint homines: ra-
tionē reddēt de eo in die iudicij. Ociosū
quippe verbū est: qđ aut ratōe iuste neces-
sitaris: aut intentiōe p̄e utilitatis caret.
Si ergo ratio de ocioso sermone exigat:
ensemur que pena multiloquio maneat
in quo etiā per noxia verba peccat.

De diuerso modo admonen-
di pigros: atq; precipites:
Capitulum. XVI.

Alter admonēdi sunt pigri: at-
q; aliter precipites. Illi namq;
suadēdi sunt: ne agenda bona
dum differūt amittant. Isti ve-
ro admonēdi sunt: ne dum bonorū opus
incaute festinando p̄ueniūt: eozum me-
rita immutēt. Pigris namq; intimandū
est: quod sepe dū oportune agere que pos-
sumus nolumus: paulopost cū volumus
non valemus. Ipsa quippe mentis desi-
dia dum congruo seruoze non accendit: a
bonorū desiderio funditus cōualescente
furtim torpore mactat: vnde aperte per
Salomonē dicit. Pigredo immittit so-
porē: piger enim recte sentiēdo quasi vigi-
lat: quāuis nil operando torpescat. Sed
pigredo soporē immittit dicit: quia pau-
lisper etiā recte sentiēdi vigilantia amit-
tit: dum a bene operādi studio cessat. Abi
recte subiūgit: et anima dissoluta esuriet.
Hic mens: quia se ad superiora stringen-
do nō dirigit neglectā se inferis per desi-
deria expandit. Et dum studioꝝ sublimi-
um vigore nō constringit cupiditatis infi-
me fame sauciat: vt quo se per disciplinā
ligare dissimulat: eo se esuriens per volu-
ptatū desideria spergat. Hinc ab eodem
rursus Salomone scribit. In desiderijs
est om̄is ociosus. Hinc ip̄a veritate predi-
cāte: vno quidē exeunte spiritu mūda do-
mus dicit: sed multiplicius redeūte dum
vacat occupat. Plerunq; piger dū neces-
saria agere neglexerit quedā sibi difficilia
opponit: quedam vero incauta formidat.
Et dū quasi inuenit: quod velut iuste me-
tuat: ostendit quod ocio quasi nō iniuste
torpescat. Qui recte per Salomonē dicit
Propter frigus piger arare noluit: men-
dicabit ergo estate: et non dabit ei. Pro-
pter frigus quippe piger nō arat: dum de-
sidiē torpore cōstrictus: agere que debet
bona p̄siderat: dissimulat. Propter frig⁹
piger non arat: dum parua ex aduerso ma-
la metuit: et operari maxima p̄termittit.
Bene autē dicit mendicabit estate: et nō
dabitur ei. Qui em̄ nunc in bonis operi-
bus nō exudat cum sol iudicij feruentior

apparuerit: quia frustra regni additū postulat: nil accipiēs estate mendicat. Bene hinc rursū per eundē Salomonē dicit: Qui obseruat ventū non seminat: et qui cōsiderat nubes nunquā metet. Quid enim per ventū: nisi malignozū spiritūū temptatio exprimit? Et quid per nubes: que mouent a vento: nisi aduersitas prauozū hominū designat? A ventis videlicet impellunt nubes: quia immūdorū spiritūū afflatu prauū excitant homines: qui ergo obseruat ventū non seminat: et qui cōsiderat nubes nunquā metet: quia quisquis temptationē malignozū spiritūū quisquis persecutionē prauozū hominū metuit: neq; nūc grana boni operis seminat: neq; tūc manipulos sancte retributionis secat. At contra admonēdi sunt precipites dum bonozū actūū tempus preueniūt: meritū peruertunt. Et sepe in malis corruūt: dū bona minime discernūt: quia nequaquā quid: quomodo: vel quādo agāt inspiciūt: sed plerumq; acta: quia ita non debuerint agere cognoscāt. Quibus sub auditoris specie recte apud Salomonem dicit: Fili sine consilio nihil facias: et post factum nō penitebis. Et rursū. Palpebre tue precedāt gressus tuos. Palpebre qui ppe gressus precedūt: cū operationē nostrā cōsilia recta perueniūt. Qui enim negligit cōsiderando preuidere que facit: gressus tēdit: oculos claudit. Pergēdo iter cōficit: sed preuidendo sibimetipi nō antecedit. Atq; iccirco citius corruit: qz quo pedē operis ponere debeat: per palpebrā consilij non attendit.

De diuerso modo admonendi mansuetos: atq; iracūdos:

Capitulum. XVII.

Aliter admonendi sunt mansueti: atq; aliter iracundi. Nonnūquā namq; mansueti cum presunt: vicinū et quasi iuxta positum torporem desidiē patiuntur: et plerūq; nimia resolutione leuitatis ultra q̄ necesse est: vigorem districtiōis emolliunt.

At contra iracundi: dum regiminū loca percipiunt: quo impellente irā in mentis vesaniam deuoluuntur: eo etiam subditōrum vitam dissipata quietis tranquillitate confundunt. Quos cum furoz agitar: in preceps ignorāt quicquid irati faciū: ignorant quicquid a semetipis irati patiuntur. Nonnūquā q̄ est grauius ire sue stimulum iusticie zelum putant. Et cum viciū virtus creditur: sine metu culpa cumulat. Sepe ergo mansueti dissolutionis torpescunt tedio: sepe iracundi rectitudinis falluntur zelo. Illorū itaq; virtuti viciū latenter adiungitur. His autem suū viciū quasi virtus feruens videtur. Admonendi sunt igitur illi: vt fugiant quod iuxta ipos est. Isti: quod in ipis. Attēdant illi quod habent. Discernant isti quod non habent. Amplectantur mansueti: sollicitudinē torporem damnent: iracundi perturbationem clament. Admonendi sunt mansueti: vt habere etiam emulationē iusticie studeant. Admonendi sunt iracundi: vt emulationi quam se habere estimant: mansuetudinem subiungant. Iccirco namq; spiritus sanctus in colūba nobis est: et in igne monstratus: quia videlicet omnes quos implet et columbe simplicitate mansuetos: et igne zeli ardentē exhibet. Nequaquā ergo spiritus sancto plenus est: qui aut in tranquillitate mansuetudinis: feruorem emulationis deserit: aut rursū in emulationis ardore virtutem mansuetudinis amittit. Quod fortasse melius ostendimus: si in medio Pauli magisterium proferamus: qui duobus discipulis et non diuersa charitate prediti: diuersa tamen adiutoria predicationis impendit. Tymotheum namq; admonens ait: Argue: obsecra: increpa: in omni patientia et doctrina. Tytum quoq; admonet dicens: Hec loquere: et exhortare: et argue cum omni imperio. Quid est q̄ doctrinam suam tanta arte dispenset: vt exhibenda hac alteri imperium: atq; alteri patientiam proponat: nisi q̄ mansuetioris spiritus Tytum et

Tertie partis libri Pastoralis cure

Paulo feruētioris vidit esse Tymotheū illum per emulatiōis studium inflammat hunc per leuitatē patientie temperat. Ill quod deest: iungit. Huic quod superest subtrahit. Illum stimulo impellere nitit: hunc freno moderatur. Magnis quippe suscepte ecclesie colonis. Alios palmites vt crescere debeant: rigat. Alios cū plus iusto crescere cōspicit: resecat: ne aut non crescendo fructus non ferant: aut immoderate crescendo quos protulerint: amittant. Sed longe alia est ira: que sub emulatiōis specie subripit: alia que perturbatum cor et sine iusticie pretextu cōfundit. Illa em̄ in hoc q̄ debet inordinate extenditur: hec autē semper in his que non debet inordinate inflammat. Sciendum vero est: quia hoc ab impatiētibus iracundi differunt: quod illi ab alijs illata nō tolerant: isti autē etiā que tolerenter imponūt. Nam iracundi sepe etiā se declinātes insequūtur: rixe occasionem cōmouent: labore contentiōis gaudent. Quos tamen melius corrigimus: si in ip̄a ire sue cōmōtione declinamus. Perturbati quippe quid audiāt: ignorant: sed ad se reducti tanto libentius exhortatiōis verba recipiunt: quāto se tranquillius toleratos erubescūt. Mentī enim furore ebrie: omne rectum quod dicit̄ peruersum videtur. Unde et Abal ebrio culpam suam a Bygabī laudabiliter tacuit q̄ digesto vino laudabiliter dixit: Accirco em̄ malum quod fecerat cognoscere potuit: quia hoc ebrius nō audiuit. Cum vero iracundi ita alios impetūt: vt declinari om̄ino non possunt: nō aperta exprobratiōe: sed sub quadam sunt cautela reuerētie parcendo ferendi. Quod melius ostendim⁹ si Abner factum ad mediū deducamus. Huic quippe cū Asael vi incaute precipitatiōis impetere scriptū est. Locutus est Abner ad Asael dicens: Recede: noli me sequi: ne cōpellar cōfodere te in terrā. Qui audire cōtēpsit: et noluit declinare. Percussit ergo eum Abner auersa hasta in inguine et transsodit eū et mortuus est. Cui⁹ Asael

Typum tenuit: nisi eorū quos vehementer arripies furoz in preceps ducis. Qui in eodem furoz impetu: tanto caute declinandi sunt: quāto et insanie rapiuntur. Unde et Abner qui sermōe nostro patris lucerna dicit̄: fugit: quia doctorū lingua que supernū lumen dei indicat: cum per abrupta furoz mentē cuiuspiā ferri conspicit: cūq; cōtra irascentē dissimulat verborum iacula reddere: quasi per sequentem nō vult ferire. Sed cum iracūdi nulla consideratiōe se mitigant: et quasi Asael persequi et insanire nō cessant: necessū est: vt hi qui furentes reprimere conātur nequaquā se in furorem erigant: sed quicquid est tranquillitatis ostendant. Quosdam vero subtiliter proferāt: in quibus ex obliquo furentis animū pugnēt. Unde et Abner cum contra persequentē subsistit non eū recta: sed auersa hasta trāssodauit. Ex mucrone quippe percutere est: impetu apte increpatiōis obuiare. Aduersa vero hasta persequentē ferire est: furentē tranquille ex quibusdā tangere: et quasi parcendo superare. Asael autē protinus occubuit: quia cōmote mentes dum et parti sibi sentiūt: et tamen responsionū ratione in intimis sub tranquillitate tangunt ab eo q̄ se erexerant: statim cadūt. Qui ergo a furoz sui impetu: sub lenitatis percussione resiliūt: quasi sine ferro moriunt̄.

De diuerso modo admonendi humiles: atq; elatos:

Capitulum. XVIII.

Aliter admonēdi sunt humiles atq; aliter elati. Illis insinuandum est: q̄ sit vera excellentia quā sperando tenent. Istis vero intimandū q̄ sit nulla temporalis gloria: q̄ et amplectētes non tenent. Audiant humiles q̄ sint eterna que appetunt: q̄ transitoria que contempnūt. Audiant elati: q̄ sint transitoria que ambunt: q̄ eterna que perdūt. Audiant humiles ex magistra voce veritatis: omnis qui se humiliat exaltabit. Audiant elati: et qui se ex

altat: humiliabit. Audiant humiles gloriam precedit humilitas. Audiant elati ante ruina exaltabit spiritus. Audiant humiles super quem quiescet spiritus meus nisi super humilem et quietum: et trementem sermones meos. Audiant elati: quid superbis terra et cinis. Audiant humiles: deus humilia respicit. Audiant elati et alta a longe cognoscit. Audiant humiles: quia filius hominis ministrari non venit: sed ministrare. Audiant elati: quia initium omnis peccati superbia. Audiant humiles: quia redemptor noster humiliavit semetipsum: factus obediens usque ad mortem. Audiant elati quod de eorum capite scriptum est. Ipse est rex super universos filios superbie. Occasio igitur peccationis nostre facta est superbia dyaboli: et argumentum redemptionis nostre inventa est humilitas dei. Hostis enim noster inter omnia conditus: videri super omnia voluit elatus. Redemptor autem noster magnus manens super omnia fieri: inter omnia dignatus est parvus. Dicatur ergo humilibus: quia dum se deiciunt ad dei similitudinem ascendunt. Dicatur elatis: quia dum se erigunt in apostate angeli imitationem cadunt. Quid itaque elatione deiectius: que dum supra se tenditur ab altitudine vere celsitudinis elongat? Et quid humilitate sublimius: que dum se in ima deprimit: auctori suo manenti super summa coniungit. Est tamen aliud quod in eis debeat caute pensari: quia sepe quidam humilitatis decipiuntur specie: quidam vero elationis sue ignorantia falluntur: nam plerumque nonnullis quibus humiles videntur: is qui hominibus deferri non debet coniunctus est timor. Plerumque vero elatos comitari solet: libere vocis assertio. Et cum quedam increpanda sunt vicia: illi reticent ex timore: et tamen tacere se estimant ex humilitate. Isti loquuntur per impatientiam elationis: et tamen loqui se credunt per libertatem rectitudinis. Illos ut peruersa non increpent: sub specie humilitatis premit culpa formidat

nis: istos ad increpanda que non debent aut magis increpanda quam debent sub imagine libertatis effrenatio impellit tumoris. Unde et elati admonendi sunt: ne plerumque expedit sint subiecti: ne autem illi defensionem vertant iusticie in exercitacionem superbie: aut isti cum student plus quam necesse est hominibus subiecti: compellantur etiam eorum vicia venerari. Considerandum vero est: quod plerumque elatos uti lius corripimus: si eorum correptionibus quedam laudum fometa misceamus. Inferenda namque illis sunt: aut alia bona que in ipsis sunt: aut dicendum certe que poterant esse si non sunt: et tunc demum rescanda sunt mala que nobis displicent: cum prius ad audiendum placabilem eorum mentem fecerint promissa bona que placeant. Nam et egros indomitos blanda prius manu tangimus: ut eos nobis plenius postmodum etiam per flagella subjugemus: et amaro pigmentorum poculo mellis dulcedo adiungitur: ne ea que salutis profutura est in ipso gustu aspera amaritudo sentiatur. Dum ergo gustus per dulcedinem fallitur: humor mortifer per amaritudinem vacuatur. Ipsa ergo in elatis inuentionis exordia permixta sunt laude temperanda: ut dum admittunt fauores quos diligunt: etiam correptiones recipiant quas oderunt. Plerumque autem persuadere elatis utilia melius possumus: si profectum eorum nobis magis quam illis profuturum dicamus: si eorum meliorationem nobis magis quam sibi impendi postulemus. Facile enim ad bonum elatio flectit: si eius inflexio prodesse et alijs credatur. Unde moyses qui regente se domino deserti iter duce aerea columna pergebat cum Obab cognatum suum a gentilitatis conuersatione vellet educere: et omnipotentis dei domino subiugare: ait: Proficiscimur ad locum: quem daturus est nobis dominus: veni nobiscum: et bene faciamus tibi: quia dominus bona promisit israeli. Cui cum respondisset ille. Non vadam tecum: sed reuertar in terra

ram meam : in qua natus sum : illico ad-
funxit. Noli nos derelinquere . tu enim
nostri in quibus locis per desertū castra po-
nere debeamus . et eris ductor noster. Ne-
que enim moysi mentē ignorantia itineris
angustabat. quod et propheticę sententię cog-
nitio diuinitatis expandarat quod columna ex-
terius preibat. quod de cunctis interiorius per
conuersationē cum deo sedulā locutio fa-
miliaris instruebat. Sed videlicet vir pu-
uidus elato auditori colloquens . solaciū
petijt vt daret . ducē requirebat inuisa . vt
dux ei fieri potuisset ad vitam . Egijt itaque
vt supbus auditor voci ad meliora suadē-
ti . eo magis fieret deuotus quo putaretur
necessarius . Et vnde se exhortatorē suū
precedere crederet . inde se sub verbis ex-
hortantis inclinaret.

**De diuerso modo admonen-
di pertinaces atque inconstantes.
Capitulum. XIX.**

Alter admonēdi sunt pertina-
ces . aliter vero inconstantes .
Illis dicendū est quod plus de se
quod debent sentiūt et ideo alie-
nis consilijs nō acquiescūt . Istis vero inti-
mandum est quod valde se despiciētes negli-
gunt et ideo lenitate cogitationū a suo iu-
dicio per tēporū momenta flectunt . Illis
dicendū est quod nisi meliores se ceteris esti-
marēt . nequaquam cunctozū consilia sue deli-
berationi postpōnerēt . Istis dicendū ē quod
si hoc quod sunt vtrūque attenderēt . nequaquam
eos per tot varietatis licetora mutabilitatis
aura versaret . Illis per Paulū dicit . Noli
te prudētē esse apud vosmetipsos . Et cō-
tra isti audiāt . nō circūferamur omni ven-
to doctrine . de illis per Salomonē dicitur .
Comedent fructus vineę sue suisque consi-
lijs saturabunt . De istis autem ab eo rur-
sus scribit . Cor stultozum dissimile erit .
Cor quippe sapientiū sibi metipsi semper
est simile . quia dū rectis psuasionebus acq-
uescit p̄stāter se in bono ope dirigit . Cor

vero stultozū dissimile ē . quod dū mutabili-
tati se auriū exhibet . nunquam idē quod fuerat
manet . et quod quedā vitia sicut ex semetip-
sis gignūt alia ita ex alijs oriunt . Sciens
dū sumope ē quod tūc ea corripiedo meli-
ter
gim- cum ab ipso amaritudinis sue fonte sic
cam . Pertinacia quippe ex supbia . incō-
stātia autē ex leuitate generat . Admonē-
di sunt igitur pertinaces vt elationē sue cogi-
tationis agnoscat et semetipsos vincere stu-
deat . ne dū rectis aliozū suasionibus foris
supari despiciūt . intus a supbia captiui te-
neant . Admonēdi sunt vt sollerter aspici-
ant . quod filius hoīs cui vna semp̄ cum patre
volūtas ē . vt exemplū nobis frangēde no-
stre volūtatē prebeat dicit . Nō quero vo-
luntatē meā sed voluntatē eius qui misit
me patris . Qui vt huius adhuc virtutis
gratiā cōmendaret . seruaturū se hoc i ex-
tremo iudicio premisit dicens . Nō possum
ego a meipso facere quicquam sed sicut audio
iudico . Quia itaque conscientia dedignat
homo aliene volūtatē ad quiescere : quan-
do dei atque hominis fili- cum virtutis sue
gloriā venit ostēdere : testat se nō a semet
ipso iudicare . Et cōtra admonēdi sunt in-
constantes vt mentē grauitate roborent .
Tūc enim alij germina in se mutabilitatis
arefaciūt . cum a corde prius radicē leuita-
tis abscidunt . Quia et tūc fabrica robusta
construitur : cum prius locus solidus in quo
poni fundamentū debeat prouideat . Nisi
ergo ante mentis leuitas caueat cogitati-
onum incōstantia minime vincitur . A quibus
alienū paulus se fuisse prohibuit cum
dicit . Nunquid leuitate vsus sum ? Aut
que cogito scōbz carnē cogito vt sit apud me
est et nō . Et si aperte dicat . Ecce mutabi-
lilitatis aura nō molior quia leuitatis vi-
tio non succumbo .

**De diuerso modo admonen-
di gule deditos atque abstinentes**

Capitulum. XX.

Liter admonēdi sunt gule dediti. atq; aliter abstinētes. Istos enī superfluitas locutionis lenitas operis atq; luxuria.

Istos vero sepe impaciētie. sepe vero supbie culpa comitatur. Nisi enī gule deditos imoderata loquacitas raperet. diues ille qui epulatus quotidie splēdide dicit. in lingua graui? nō arderet: dicens. Pat̄ Abraam miserere mei ⁊ mitte Lazarum vt intingat extremus digiti sui in aqua vt refrigeret linguaz meam. quia crucior in hac flāma. Quibus profecto verbis ostēditur. quia epulādo quotidie crebrius in lingua peccauerat: qui totus ardens refrigerari se precipue in lingua requirebat. Rursum quia gule deditos lenitas protinus operis sequitur. auctoritas sacra testatur dicens. Sedit populus māducare. ⁊ bibere. ⁊ surrexit ludere q̄s plerūq; edacitas vsq; ad luxuriā pertrahit. quia dum facietate vēter extēditur aculei libidinis excitantur. Unde ⁊ hostij callido qui primi hominis sensus in ꝑcupiscentia pomi aperuit: sed in peccati laqueo strinxit. diuina voce dicitur. Pectore ⁊ ventre respes. Ac si ei aperte diceretur. Cogitatione ⁊ in gluuie super humana corda dominaris. Quia gule deditos luxuria sequit̄ propheta testatur qui dū aperta narrat occulta denunciat: dicens. Princeps cocorum destruxit muros Hierusalē. Princeps nāq; cocorū venter est cui magna cura obsequiū a cocis impenditur vt ipse delectabiliter cibis impleat̄. Muri autē Hierusalē virtutes sunt aīe ad desideriū supne pacis eleuate. Cocorū igitur princeps muros Hierusalē delicit. qz dum vēter in gluuie tendit: virtutes aīe per luxuriā destruuēt. Quo cōtra nisi mētes abstinētiū plerūq; impaciētia a sinu trāquillitatis excuteret: nequa q̄ Petr? cū diceret. ministrante aut in fide vestra virtutē. in virtute autē scientiā. in sciētia autē abstinētiā. protinus vigilāter adiūgeret: dicens. In abstinētia autem patiam. De esse quippe abstinētib; patiam preuidit. que eis vt

adesset admonuit. Rursum nisi cogitationes abstinētiū nōnunq; supbie culpa trāfigeret: Paulus minime dixisset. Qui non manducat manducantē non iudicet. Qui rursus ad altos loquens dū de abstinētie virtute glorientiū precepta ꝑstringeret. adiunxit. Que sunt rationē quidē habētia sapiētie insupstitutionē ⁊ humilitatem. ⁊ ad nō parendū corpori nō in honore corpis nō in honore aliquo ad saturitatem carnis. Qua in re notandū est. q̄ i. di. sputatione sua predicator egregi?. supstitutioni humilitatis speculē iungit. qz dū pl? q̄ necesse est per abstinētiā caro atterit̄. humilitas foris ostēditur: sed hac ipsa humilitate grauius interius supbitur. Et nisi aliquādo mens ex abstinētie virtute tumesceret. nequa q̄ hanc velut inter magna merita pharise? arrogans studiose enumeraret dicens. Ieiuno bis in sabbato. Admonēdi sunt ergo gule dediti ne in eo q̄ escarū delectationi incūbant luxurie semucrone transfigant. Quanta sibi ꝑ esuz loquacitas. quāta mentis leuitas ingrediatur aspiciant. ne dum vētri molliter inseruiūt viciozum laqueis crudeliter astringantur. Tanto enī longius a secūdo parte receditur. quāto per imoderatum vsuz dum manus ad cibum tenditur. parentis primi lapsus iteratur. At contra admonēdi sunt abstinētes vt sollicite semp aspiciant. ne cum gule vitiū fugiunt acriora his vitia quasi ex virtute generent̄ ne duz carnem macerant ad impatientiā spirit? erūpat. ⁊ nulla iam virtus sit. qd̄ cato vincit̄ si spiritus ab ira supatur. Aliquādo autē dum mens abstinētiū ab ira se deprimit hanc quasi peregrina veniens leticia corumpit ⁊ eo abstinētie bonum deperit. quo sese a spiritalibus vitijs minime custodit. vnde ⁊ recte per prophetam dicit̄. In diebus ieiuniorū vestrorum inueniuntur voluptates vestre. Et paulopost. Ecce ad lites ⁊ contentiones ieiunatis ⁊ percutitis pugnis impie. Voluptas quippe ad leticiam pertinet pugnis ad iram. incassum ergo per abstinētiā corpus atq;

teritur. si inordinatis dimissa motibus mens
vitijs dissipatur. Rursumque admonendi
sunt ut abstinentiam suam et semper sine immuta-
tione custodiant. et nunquam hanc apud occul-
tum iudicem extremie virtutis credant ne si
fortasse magni esse meriti credant. cor in elat-
tione subleuetur. Hinc namque per prophetam
dicitur. Nunquid tale est ieiunium quod ele-
gi? Sed frange esurienti panem tuum. et ege-
nos vagosque induc in domum tuam. Quia
in re pensandum est. virtus abstinentie quam par-
ua respicitur. que non nisi ex alijs virtuti-
bus commendatur. Hinc Iob ait. Sancti-
ficate ieiunium. Ieiunium quippe sanctifi-
care est adiunctis bonis alijs dignas deo
abstinentiam carnis ostendere. Admonendi
sunt abstinentes ut nouerint quia tunc pla-
centem deo abstinentiam offerunt. cum ea que
sibi de alimentis subtrahunt. indigentibus lar-
giuntur. Sollerter namque audiendum est. quod
per prophetam dominus redarguit: dicens.
Cum ieiunaretis et plangeretis in quinto et
in septimo mense. per hos. lxx. annos. nun-
quid ieiunium ieiunastis mihi. Et cum come-
deretis et cum biberetis. nunquid non vobis
comeditis et vobismetipsis bibitis. Non
enim deo sed sibi quisque ieiunat. si ea que ven-
ter ad tempus subtrahit. non in opibus tri-
buit sed venter postmodum efferenda custo-
dit. Itaque ne aut illos appetitio gula a me-
tis statu deiciat. aut istos afflictio caro ex-
elatione supplantet audiatur illi ex ore veri-
tatis. Attendite autem vobis ne forte graue-
tur corda vestra in crapula et ebrietate et
curis huius mundi. ubi utilis quoque pauor
adiungitur et superueniat in vos repentina
dies illa tanquam laqueus enim superueniet in om-
nes qui sedent super faciem omnis terre. Au-
diatur isti non quod intrat in os coinquinat ho-
minem. sed quod procedit ex ore hoc coinqui-
nat hominem. Audiatur illi esca veter. et ven-
ter escis. deus autem in hunc et has destruet
Et rursum. Non in comestationibus et ebri-
tatibus. Et rursum. Esca nos non commen-
dat deo. Audiatur isti quia omnia munda mu-
dis. coinquinatis autem et infidelibus nihil
est mundum. Audiatur illi quorum deus vester

ter est. et gloria in confusione ipsorum audi-
ant isti. discedent quidam a fide et veritas
te. et paulo post prohibentium nubere preci-
pientium. abstinere a cibis quos deus crea-
uit ad percipiendum cum gratiarum actione si-
delibus et his qui cognouerunt veritatem
Audiant illi bonum est non manducare car-
nem. neque bibere vinum. neque in quo frater
tuus scandalizatur. Audiant isti. modico
vino utere propter stomachum et frequenter
tuas infirmitates. quatenus et illi discant
cibos carnis inordinate non appetere. et isti
creaturam dei quam non appetunt condemp-
nare non audeant.

De diuerso modo admonen-
di illos qui sua misericorditer
tribuunt: atque illos qui aliena ra-
pere contendunt.

Capitulum. XXI.

Alter admonendi sunt qui iam
a sua misericorditer tribuunt. at-
que aliter qui et aliena rapere con-
tendunt. Admonendi namque sunt
qui iam sua misericorditer tribuunt ne cogi-
tatione tumida se super eos quibus terre-
na largiunt extollant. ne iccirco meliores
se estimant quia contineri per se ceteros vi-
dent. Nam terrene domus domini famulo-
rum ordines ministeriaque disperciens. hos
ut regant. illos vero statuit ut ab alijs re-
gantur. Istos iubet ut necessaria ceteris
prebeant. illos ut accepta ab alijs sumant
Et tamen plerumque offendunt qui regunt.
et in patris familias gratia permanent qui
reguntur. Ira merentur qui dispensato-
res sunt. et sine offensione perdurant qui ex
aliena dispensatione subsistunt. Admonen-
di sunt igitur qui iam que possident misericor-
diter tribuunt ut a celesti domino dispensatores
esse se positos subsidiorum temporalium agno-
scant et tanto humiliter prebeant quanto
aliena esse intelligunt que dispensant. Cum

quod in illorum ministerio quibus accepta largiuntur constitutos se esse considerant. ne quaquam eorum mentes tumor subleuet sed timor premiat. Unde et necesse est ut sollicitate perpendant. ne commissa indigne distribuunt ne quedam quibus nulla. ne nulla quibus quedam. ne multa quibus pauca. ne pauca prebeant quibus impendere multa debeant. ne precipitatione hoc quod tribuunt inutiliter spargant ne tarde petentes noxie crucient. ne recipiende hic gratie intentio surrepat. ne dationis lumen laudis transitorie appetitio extinguat ne oblatum munus coniuncta tristitia obsidiat. ne in oblato munere animus plusquam decet hylarescat. ne sibi quicquam cum totum recte impleuerint tribuant et simul omnia postquam peregerint perdant. Ne enim sibi virtutem sue liberalitatis deputet. Audiant quod scriptum est. Si quis administrat tanquam ex virtute quam administrat deus. Ne in benefactis imoderatius gaudeant. audiant quod scriptum est. Cum feceritis omnia que precepta sunt vobis. dicite. serui inutiles sumus. que debuimus facere fecimus. Ne largitate tristitia corrumpat. Audiant quod scriptum est. Nihil larum datorum diligit deus. ne in expenso munere transitoriam laudem querant. Audiant quod scriptum est. Nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua. id est pie dispensationi nequaquam se gloria vite presentis admisceat. sed operum rectitudinis appetitionem ignoret fauoris. Ne impense gratie vicissitudinem requirant. Audiant quod scriptum est. Cum facis prandium aut cenam noli vocare amicos tuos neque fratres tuos neque cognatos tuos neque vicinos tuos. neque diuites ne forte et ipsi reinuident te et fiat tibi retributio. sed cum facis conuiuium voca pauperes et debiles et claudos et cecos. et beatus eris. quia non habent unde retribuunt tibi. Ne que prebenda sunt citius sero prebeantur. Audiant quod scriptum est. Ne dicas amico tuo vade et reuere cras dabo tibi cum statim possis dare. Ne sub obtentu largitatis ea que possident inutiliter spargant. audiant quod scri-

ptum est. Sudet elemosina in manu tua. Ne cum multa necessaria sint pauca largiantur audiatur quod scriptum est. Qui parce seminat parce et metet. Ne cum oportet pauca. plurima prebeant. et ipsi postmodum nimie inopiam tolerant. ad impatientiam erumpat. Audiant quod scriptum est. Non ut alijs sit remissio vobis autem tribulatio. Sed ex eliquitate vestra abundantia illorum inopiam suppleat. ut et illorum habundantia vestre inopie sit supplementum. Cum enim dantis mens ferre inopiam nescit. si multa sibi subtrahit occasionem contra se impatientie exquirat. prius namque prebandas est paciencie animus. et tunc aut multa sunt. aut cuncta largienda: ne dum minus equanimitate inopia irruens fertur et premissa largitatis pereat merces. et ad hoc mentem deterius murmuratio subsequens perdat. Ne omnino nihil eis prebeant. quibus conferre aliquid paruum debeant. audiant quod scriptum est. Omni petenti tribue. ne paulatim aliquid prebeant. quibus conferre omnino nihil debet audiant quod scriptum est. Da bono. et noli recipere peccatores. bene fac humili et non dederis impio. Et rursum. Panem tuum et vinum tuum super sepulturam iusti constitue. et noli ex eo manducare et bibere cum peccatoribus. Panem enim suum et vinum prebet peccatoribus. qui iniquis subsidia pro eo quod iniqui sunt impendit. Unde et nonnulli huius mundi diuites. cum fame cruciantur christi pauperes effusis largitibus nutriunt histriones. Qui vero indigenti etiam peccatori panem suum non quia peccator sed quia homo est tribuit. nimirum non peccatorem. sed iustum nutrit. quod in illo non culpam sed naturam diligit. Admonendi sunt etiam qui tanta sua misericorditer largiuntur ut sollicitate custodire studeant ne cum commissa peccata elemosinis redimunt. adhuc redimenda committant: ne venalem iusticiam dei estimant si cum curat pro peccatis nummos tribuere arbitrentur se multe posse peccare. Quod est namque anima quam effusa et corpus quam vestimentum. Qui ergo effusa

et vestimentū pauperibus largitur: sed tamen anime vel corporis iniquitate pollutus: quod minus est iusticie obtulit: et quod maius est culpe: sua deo dedit: et se dyabolo. At contra admonendi sunt qui adhuc aliena rapere contendunt: ut sollicitè audiant: quid veniens in iudiciū dominus dicat. **Alit namque: Esuriui: et non dedistis mihi manducare. Sitiui: et non dedistis mihi potū. Hospes eram et non collegistis me. Nudus: et non operuistis me. Infirmus: et in carcere: et non visitastis me.** Quibus etiā promittit dicens: **Discedite a me maledicti in ignem eternū: qui preparatus est dyabolo et angelis eius. Ecce nequaquam audiant: quia rapinas et alias quālibet violentiā commiserunt: et tamen eternis gehenne ignibus mancipant.** Hinc ergo colligendū est: quanta damnatione plectendi sunt qui aliena rapiunt: si tanta animaduersione feriunt: qui sua indiscrete tenuerunt. **Pendant quo eos obliget reatu res rapta: si tali subiecit non tradita. Pendant quid meretur iniusticia illata: si tanta percussione digna est pietas non impensa.** Cum aliena rapere intendunt: audiant quod scriptum est. **Ne ei qui multiplicat non sua: Et que quo aggrauat contra se densum lutū.** Avaro quippe densum lutū contra se aggrauare est: terrena lucra cum pondere peccati cumulare. **Cum multiplicare larga habitatiōis spacia cupiūt. Audiant quod scriptū est. Ne qui coniugitis domū ad domū: et agrum agro copulatis: usque ad terminū loci. Nūquid habitabitis soli vos in medio terre? Ac si aperte diceret: Quousque vos extenditis: qui habere in cōmuni mūdo confortes minime potestis. Coniunctos quidem premittis: sed contra quos valeatis extendere semper inuenitis.** Cum augēdis pecunijs inhiant: audiant quod scriptum est. **Auarus non implebitur pecunia: et qui amat diuicias: fructus non capiet ex eis. Fructus quippe ex eis capiet: si eas bene spargere non amando voluisset. Qui vero eas diligendo retinet: hic itaque sine fru-**

ctu derelinquet. **Cum repleri cunctis simul opibus inardescunt: audiant quod scriptū est. Qui festinat ditari non erit innocens. Profecto enim quia augere opes ambit: vitare peccatum negligit: et more auium captus cum escam terrenarum rerū auidus conspicit: quo strangulet peccati laqueo non agnoscit. Cum quelibet presentis mundi lucra desiderat: et que de futuro damnatione ignorant. Audiant quod scriptum est. **Hereditas ad quam festinat: in principio in nouissimo benedictione carebit. Ex hac quippe vita iniciū ducimus: ut ad benedictionis sortem in nouissimo veniam.** Qui itaque in principio hereditari festinat: sortem sibi in nouissimo benedictionis amputat: quia dum per auaricie nequitiam hic multiplicari appetunt: illic ab eterno patrimonio exheredes fiunt. Cum vel plurima ambiunt: vel obtinere cuncta que ambigerint: possunt. Audiant quod scriptum est. **Quid prodest homini si totū lucretur mūdū: anime vero sue detrimentū faciat? Ac si aperte dicat veritas. Quid prodest homini si totū mūdū quod extra se est congregat: sed solum quod ipse est: damnat. Plerumque autē citius raptorū auaricia corripit: si in verbis admonentis quod fugitiua sit presens vita monstret: si eorum ad medium memoria deducat: qui et ditari in hoc mūdo diu conati sunt: et tamen in adeptis diuicijs diu manere nequiverunt. Quibus festina mors repente et simul abstulit quies quid eorum nequitia: nec simul: nec repente congregauit: qui non solū hic rapta reliquerunt: sed secū ad iudiciū causas rapine detulerunt. Horum itaque exempla audiant quos in verbis suis perculdubio et ipsi cōtemnant ut cum post verba ad cor redeunt: imitari saltem quos iudicāt: erubescant.****

De diuerso modo admonendi eos qui nec aliena appetunt: nec sua largiunt: atque eos qui et ea que habent tribuunt: et tamen aliena rapere non desistunt:

Capitulum, XXII.

Liter admonēdi sunt qui nec aliena appetunt nec sua largiuntur: atque aliter admonēdi sunt qui et ea que habent tribuunt et tamen aliena rapere non desistunt. Admonendi sunt namque qui nec aliena appetunt nec sua largiuntur ut sollicite sciant quod ea de qua sumpti sunt cunctis hominibus terra communis est. et ideo alimenta quoque omnibus communiter profert. Incassum se ergo innocentes putant. qui commune dei munus sibi priuatim vendicant. Qui cum accepta non tribuunt in proximorum nece grafsantur. quia tot quotidie pene perimunt quam morientium pauperum apud se subsidia abscondunt. Nam cum quelibet necessaria indigentibus ministramus. sua illis reddimus non nostra largimur. Iusticie debitum potius soluimus. quam misericordie opera impleamus. unde et ipsa veritas cum de misericordia caute exhibenda loqueretur ait. Attendite inquit ne iusticiam vestram faciatis coram hominibus. Cui quoque sententie continens psalmista dicit. Dispersit dedit pauperibus iusticia eius manet in seculum seculi. Cum enim largitate impensam pauperibus premississet non hanc vocare misericordiam sed iusticiam maluit. quia quod a communi domino tribuit profecto iustum est ut quicumque accipiunt eo commiter utantur. Hinc etiam Salomon ait. Qui iustus est tribuit et non cessauit. Admonendi sunt quoque ut sollicite attendat quod ficulnea que fructus non habuit contra hanc districtus iudex agricola querit quod etiam terram occupauit. Terram quippe ficulnea sine fructu occupat quam mens tenacius hoc quod prodesse multis poterat inutiliter seruat. Terram ficulnea sine fructu occupat. quam locum quem exercere alius per solam boni operis valuit stultus per desidie umbram premit. Hi autem nonnunquam dicere solent: concessis utimur aliena non querimus et si digna misericordie retributione non agimus nulla tamen peruersa perpetramus quod ideo sentiunt quia videli cet aure cordis a verbis celestibus claudunt. Neque diues in euangelio qui induebatur purpura et bys-

so qui epulabatur quotidie splendide aliena rapuisse sed infructuose propriis usus suis se perhibere eum post hanc vitam vltix gehenna suscipit. non quia aliquid illiciti gessit sed quia imoderato usu totum se licitis tradidit. Admonendi sunt tenaces ut nouerint quod hanc primam deo iniuriam faciunt quia danti sibi omnia nullam misericordie hostiam reddunt. Hinc etenim psalmista ait. Non dabit deo placationem suam nec precium redemptionis anime sue. precium namque redemptionis dare est opus bonum preueniente nec gratia reddere. Hinc Iohannes exclamat: dicens. Nam securis ad radicem posita est. Omnis arbor que non facit fructum bonum excidetur et in ignem mittetur. Qui ergo se innocios quia aliena non rapiunt estimant. ictum securis vicine preuideant. et torpore improvide securitatis amittant ne cum ferre fructum boni operis negligunt a presenti vita funditus quasi a viriditate radicis excidantur. Et contra admonēdi sunt qui et ea que habent tribuunt et aliena rapere non desistunt ne valde munifici videri appetant. et de boni specie deteriores fiant. Hi etenim propria indiscrete tribuentes non solum ut supra diximus ad impacientie murmuracionem prouit sed cogente se inopia usque ad auariciam deuoluuntur. Quid vero eorum mente infelicitius. quibus de largitate auaricia nascitur. et peccatorum seges quasi ex virtute seminatur. Prius itaque admonēdi sunt ut tenere sua rationabiliter sciant et tunc demum ut aliena non ambiant. Si enim radix culpe in ipsa effusione non exuritur nunquam ramis exuberans auaricie spina siccatur. Occasio ergo rapiendi subtrahitur. si bene prius possidendi disponatur. Tunc vero admoniti audiant quomodo que habent misericorditer tribuant quando nimirum didicerunt ut bona misericordie per interiectam rapine nequiciam non confundant. Violenter enim exquirunt qui misericorditer largiantur. Sed aliud est pro peccatis misericordiam facere. aliud pro misericordia facienda peccare. Que iam nequaquam misericordia nuncupari potest quia ad dulcem fructum non

proficit q̄ per virus pestifere radicis amas
refert. Hinc enī est q̄ ipsa etiā sacrificia p̄
prophetā dominus reprobās dicit. Ego
domin⁹ diligens iudiciū ⁊ odio habēs ra
pinam in holocaustū. Hinc iterum dicit.
Hostie impiorū abominabiles: qz offerun
tur ex scelere. Qui sepe quoqz ex indigē
tib⁹ subtrahūt que deo largiunt: sed quā
ta eos animaduersione rennuat. per quē
dam Salomonē dominus demonstrat: di
cens. Qui offert sacrificium ex substantia
pauperis quasi qui victimat filiū in cōspe
ctu patris sui. Quid nāqz esse intollera
bilis potest q̄ mors filij ante oculos pa
tris. Hoc itaqz sacrificiū quanta ira aspici
atur ostendit. qd̄ orbatī patris dolori cō
paratur. Et tamen plerūqz quanta tribu
unt pensant. quāta autem rapiūt conside
rare dissimulant quasi mercedē numerāt.
⁊ perpendere peccata recusant. Audiant
itaqz quod scriptum est. Qui mercedes
congregauit misit eas in sacculū pertusus
In sacculo quippe pertuso videtur quan
do pecunia mittitur: sed quādo amittitur
non videtur. Qui ergo quāta largiuntur
aspiciunt sed quāta rapiūt non perpēdūt.
In pertuso sacculo mercedes mittunt. qz
profecto has in specie sue fiducia intuen
tes congerūt sed nō intuentes perdunt.

**De diuerso modo admonen
di discordes atqz pacatos:
Capitulum. XXIII.**

Aliter admonendi sunt discor
des atqz aliter pacati. Discor
des nāqz admonēdi sunt vt cer
tissime sciant qz quātūlibet vir
tutibus polleant spirituales fieri nullate
nus possunt. si vniri per concordia prox
imis negligūt. Scriptū quippe est. Fruc
tus spūs est. charitas. gaudiū. pax. Qui
ergo seruare pacē non curat ferre fructus
spūs recusat. Hinc Paul⁹ ait. Cum sit in
ter vos zelus ⁊ cōtentio. nonne carnales
estis? Hinc iterum dicit. Pacem sequimī

ni cum omnib⁹ ⁊ sanctimoniam. sine qua
nemo videbit deū. Hinc rursus admonē
ait. Sollicitū seruate vnitatē spūs. in vin
culo pacis. vnū corpus ⁊ vnus spūs. sicut
vocati estis in vna spe vocationis vestre.
Ad vnā igitur vocationis spem nequaquā
ptingitur si nō ad eā vnita cū proximis mē
te currať. At sepe nonnulli quo quedā spe
cialiter dona p̄cipiunt. supbiendo donuz
cōcordie qd̄ maius est amittūt vt si fortal
se carnez p̄re ceteris gule refrenatione q̄s
edomat. concordare eis quos supat absti
nendo contēpnat. sed qz abstinētia a cō
cordia separat. quid admoneat psalmista.
Perpēdat: ait enī. Laudate eū in tym
pano ⁊ choro. In tympano nāqz sicca ⁊
pcussa pellis resonat. In choro autē vos
ces sociate cōcordāt. Quisquis itaqz cor
pus affligit sed concordia deserit deū quis
dem laudat in tympano: sed tamē nō lau
dat in choro. Sepe vero dū quosdam ma
ior scientia erigit a ceterorū societate dis
iungit. ⁊ quasi quo pl⁹ sapiunt. eo concor
die virtute desipiscūt. Hi itaqz audiāt qd̄
p̄ semetipsam veritas dicat. Habete sal in
vobis ⁊ habete pacē inter vos. Sal quip
pe sine pace nō virtutis est donū. sed dam
nationis argumentū. Quo enī quisqz me
lius sapit. eo deteri⁹ delinquit ⁊ iccirco i
excusabiliter ⁊ multo magis merebit sup
plicii qz prudēter si voluisset potuit vita
re peccatū. Quib⁹ recte quoqz p̄ Jacobū
dicitur. Quis zelū amarū habetis inter
vos ⁊ contēntiones sunt in cordib⁹ vestris
nolite gloriari ⁊ mendaces esse aduersum
veritatē. Nō est ista sapiētia desursum de
scendēs: sed terrena animalis dyabolica
Que autē desursum est sapiētia. primum
quidē pudica est. deinde pacifica. Pudica
quidē quia caste intelligit pacifica autē
quia per elationē se minime a proximorū
societate disiungit. Admonēdi sunt dissim
dentes vt nouerint qz tam diu nullū boni
operis deo sacrificiū imolant. q̄ diu a pa
ximo per charitatē discordāt. Scriptum
nāqz est. Si offers munus tuū ante altare
⁊ ibi recordatus fueris quia frater tu⁹ ha

bet aliquid aduersus te. relinque ibi munus tuum ante altare et vade prius reconciliari fratri tuo. et tunc veniens offeres munus tuum. Ex qua scilicet preceptione pensandum est quorum hostia repellitur. quod intolerabilis culpa monstrat. Nam cum mala cuncta bonis sequentibus diluantur. pensamus quanta sit mala discordie. que nisi extincta fuerint funditus. bonum subsequi non permittunt. Admonendi sunt discordes ut si aures a mandatis celestibus non declinant mentis oculos ad consideranda ea que in finibus versant aperiant. et sepe aues unius eiusdemque generis sese socialiter volando non deserunt et gregatim aialia bruta pascunt. Que sollerter aspiciunt concordando sibi irrationabilis natura indicat quantum malum per discordiam rationalis natura committat. quoniam hec ex rationis intentione perdidit. et illa motu naturali custodit. At contra admonendi sunt pacati. ne dum plus quam necesse est pacem quam possident amant ad perpetuam venire non appetant. Plerumque enim grauius intentionem mentium. rerum tranquillitas temperat. ut quo non sunt molesta que obtinent eo minus amabilia fiant que vocantur: et quo delectant presentia. eo non inquirant eterna. unde et per semetipsam veritas loquens cum terrenam pacem a superna distingueret atque ad venturam discipulos ex presentia puocaret ait. Pacem relinquo vobis. pacem meam do vobis. Relinquo scilicet transitoriam domanuram. Si ergo in ea cor que relicta est figitur nunquam ad illam que vera est pervenit. Pax igitur presens est ita tenenda ut et diligere debeat et contempni ne si immoderate diligitur. diligentis animus in culpa teneatur. unde etiam admonendi sunt pacati ne dum nimis humanam pacem desiderant. prauos hominum mores nequaquam redarguant. et consentiendo peruersis ab auctoris sui se pace disingant. ne dum humana foras iurgia metuunt interni federis discussionem feriantur. Quid est enim pax transitoria nisi quoddam vestigium pacis eterne. Quid vero dementius esse potest. quam vestigia in puluere impressa diligere. sed

ipsum a quo impressa sunt non amare. Hinc David dum totum se ad federa pacis interne constringeret testatur. quod cum malis concordiam non teneret dicens. Nonne qui oderunt te deus oderam et super inimicos tuos tabescebam. Perfecto odio oderam illos. Inimici facti sunt mihi. Inimicos etenim dei perfecto odio odisse est et quod facti sunt diligere et quod faciunt increpare mores pravorum premere vite prodesset. Pensandum est igitur quando ab increpatione cessatur. quanta culpa cum pessimis pax tenetur si propheta hoc tantum velud in hostiam deo obtulit quod contra se per domino pravorum inimicitias exciravit. Hinc est quod leui tribus assumptis gladijs per castrorum media transiens. quia feriens noluit peccatoribus parcere deo manus dicta est consecrasse. Hinc finies peccantium civium gratiam spernens coeutes cum madianitis pertulit. et iram dei iratam placavit. Hinc per semetipsam veritas dicit. Nolite arbitrari quia venerim pacem mittere in terram. non veni pacem mittere sed gladium. Malorum quippe cum incaute amicitijs iungimur culpis ligamur. unde et Josaphat qui tot de ante acta vita per conijs attollitur. de Achab regis amicitijs pene periturus increpatur. Cui a domino per prophetam dicitur. Impio prestes auxilium. et his qui oderunt dominum amicitia iungentis. Et ideo iram quidem domini merebaris sed bona opera inuenta sunt in te. eo quod abstuleris lutos de terra iuda. Ab illo enim qui summe rectus est eo ipso iam discrepat. quo peruersorum amicitijs vita nostra concordat. Admonendi sunt pacati. ne si ad correptionis verba profiliant. temporalem pacem sibi perturbari formident. Rursumque admonendi sunt ut eandem pacem dilectione integra intrinsecus teneant. quod per inuentionem vocis sibi extrinsecus turbant. Quod utrumque prouide David se perhibet seruare cum dicit. Cum his qui oderunt pacem eram pacificus. cum loquebar illis impugnant me gratis. Ecce et loquens impugna

batur: et tamen impugnatus erat pacificus: quia insipientes cessabat reprehendere: nec reprehensus negligebat amare. Hinc etiam Paulus ait: Si fieri potest quod ex vobis est cum omnibus hominibus pacem habentes. Hortaturus enim discipulos: ut pacem cum omnibus haberent promisit dicens: Si fieri potest: atque subiunxit: quod ex vobis est. Difficile quippe erat: ut si mala acta corripere haberet pacem cum omnibus possent. Sed cum temporalis pax in pravorum cordibus ex nostra increpatione confunditur inuiolata: necesse est in nostro corde seruetur. Recte itaque ait: quod ex vobis est: ac si nimirum dicat: Quia pax ex duarum partium consensu subsistit: si ab eis que corripuntur: expellitur: integra tamen in vestra qui corripitis mente teneatur. Unde isdem rursus discipulos admonet dicens: Si quis non obedit verbo nostro per epistolam (hunc notate) et non commisceamini cum illo ut confundatur: atque illico adiunxit: et nolite ut inimicum estimare illum: sed corripite ut fratrem. Ac si diceret. Pacem cum eo exteriori soluite: sed interiori circa illum medullitus custodite: ut peccatis mentem sic vestra discordia feriat: quatenus pax a vestris cordibus: nec abnegata discedat.

De diuerso modo admonendi seminantes iurgia: atque pacificos: Capitulum. XXIII.

Alter admonendi sunt seminantes iurgia: atque aliter pacifici. Admonendi namque sunt qui iurgia seminant: ut cum sunt sequaces agnoscant. De apostata quippe angelo scriptum est. Cum bone messi zizania fuissent inserta. Inimicus homo hoc fecit. De cuius etiam membris per Salomonem dicitur. Homo apostata vir inutilis: graditur ore peruerso. Annuat oculis: terit pede: digito loquitur: prauo corde machinatur malum: et in omni tempore iurgia seminat. Ecce quem seminantem iurgia dicere noluit prius apostatam nominavit: quia nisi mo-

re superbiens angeli a conspectu conditoris prius inuis auersione mentis caderet: foras postmodum usque ad seminanda iurgia non veniret. Qui recte describitur quod annuit oculis: digito loquitur: terit pede. Interior namque est custodia: que ordinata seruat exterius membra. Qui ergo statum mentis perdidit: subsequenter foras in inconstantia motus fluit: atque exteriori mobilitate indicat: quod nulla interiori radice stabilitatis subsistat. Audiatur iurgiorum seminantes quod scriptum est. Beati pacifici quoniam filii dei vocabuntur: atque e diuerso colligant: quia si filii dei vocantur: qui pacem faciunt: proculdubio sathane sunt filii qui confundunt. Omnes autem qui per discordiam separantur a viriditate dilectionis arefiunt. Qui et si boni operis fructus in suis actionibus proferunt: profecto nulli sunt: quia non ex unitate charitatis oriuntur. Hinc ergo perpendant seminantes iurgia quod multipliciter peccant: qui dum unam nequitiam perpetrat: ab humanis cordibus cunctas simul virtutes eradicat. In uno enim malo innumera peragunt: qui seminando discordiam: charitatem: que nimirum omnium virtutum mater est extinguunt. Quia autem nihil est preciosius deo virtute dilectionis. Nihil est dyabolo desiderabilius extinctione charitatis. Quisquis ergo seminando iurgia dilectionem proximorum perimit: hosti dei familiaris seruit: quia quia ille amissus a cecidit: hac iste vulneratis cordibus subtrahens eis iter ascensionis abscidit. At contra admonendi sunt pacifici: ne tante actionis pondus leuigent: si inter quos fundare pacem debeant ignoret. Nam sicut multum nocet si unitas desit bonis: ita valde est noxium si non desit malis: si ergo peruersorum nequitia in pace iungitur: profecto eorum malis actibus robur auget: quia quo sibi in malicia congruit: tanto se robuit bonorum afflictionibus illidunt. Hinc namque est quod contra damnati illius vasis vices anti christi predicatorum: diuina voce beato Job dicitur. Membra carnis eius coherentia sibi. Hinc sub squamarum specie de eius satellitibus

tibus dicit: vna vni coniungitur: et ne spiraculum quidem incendit per eas. Squaces quippe illi: quo nulla inter se di cordie aduersitate diuisi sunt: eo in bonorum nece grauius glomerantur. Qui ergo iniquos paci sociat: iniquitati vires administrat: quod bonos deterius deprimunt: quos et vna nimiter persequuntur. Unde predicator egregius graui phariseorum saduceorumque persecutio apprehensus inter semetipsum diuidere studuit: quos contra se unitos grauius vidit: cum clamauit dicens: Viri fratres ego phariseus sum: filius phariseorum: de spe et de resurrectione mortuorum ego iudicor. Dumque saducei specie resurrectionem quod mortuorum esse denegarunt: quod pharisei iuxta sacriloquij precepta crederent facta impersecutorum vnanimitate dissensio est: et diuisa turba. Paulus illesus existit: que hunc vnita prius vnanimiter pressit. Admonendi itaque sunt: qui faciente pacis studiis occupantur: ut prauorum mentibus prius amorem debeant interne pacis infundere: quatenus eis postmodum valeat exterior pax prodesset: ut dum eorum in illius cogitatione suspensio: nequaquam ad nequitiam ex huius perceptione rapiat: dumque supernam prouidet terrenam nullo modo ad usum sue deteriorationis inclinent. Cum vero peruersi quique tales sunt: ut nocere bonos nequeant: etiam si concupiscant inter has nimirum debet terrena pax construui: ut prius quam ab eis valeat superna cognosci. Et hi scilicet quos contra dilectionem dei malicie sue impietas exasperat: saltim ex proximi amore mansuescant: et quasi e vicino ad melius transeant ut ad illam que a se longius est pacem conditoris ascendant.

De diuerso modo admonendi eos qui sacre legis verba non recte intelligunt: atque eos qui hec humiliter non loquuntur:

Capitulum. XXV

Aliter admonendi sunt qui sacre legis verba non recte intelli-

gunt: atque aliter qui recte quidem intelligunt: sed hec humiliter non loquuntur. Admonendi enim sunt: qui sacre legis verba non recte intelligunt: ut perpendant: quia saluberrimum vini potum inueni sibi poculum virtutis: ac per medicinale ferrum vulnere mortali se feriunt: dum per hoc in se sana perimunt: per quod salubriter abscidere saucia debuerunt. Admonendi sunt ut perpendant quod scriptura sacra in nocte vite presentis quasi quedam nobis lucerna sit posita: cuius nimirum verba dum non recte intelligunt: de lumine tenebescunt. Quos videlicet ad intellectum prauum intentio peruersa non raperet: nisi prius superbia inflaret. Dum enim se preceteris sapientes arbitrantur: sequi alios ad melius intellecta despiciunt: atque ut apud imperium vulgus scientie sibi nomen extorqueant: student summopere ab alijs recta intellecta destruere: et sua peruersa roborare: unde bene per prophetam dicitur: Secuerunt pregnantes Salaad ad dilatandum terminum suum. Salaad namque aceruus testimonij interpretatur. Et quia cuncta simul congregatio ecclesie per confessionem seruit testimonio veritatis non incongrue per Salaad ecclesia exprimitur: que ore cunctorum fidelium de deo queque sunt vera testatur. Pregnantes autem Salaad anime vocantur: que intellectum verbi ex diuino amore concipiunt: si ad perfectum tempus veniant perceptam intelligentiam operis ostensione pariture. Terminum vero suum dilatare est opinionis sue nomen extendere. Secuerunt ergo pregnantes Salaad ad dilatandum terminum suum: quia nimirum hereticis mentes fidelium que iam aliquid de veritatis intellectu conceperant: peruersa predicatione perimunt: et scientie sibi nomen extendunt: parumque loquuntur corda iam de verbi conceptione grauida erroris gladio scindunt: et quasi doctrine sibi nomen faciunt. Hos ergo cum conamur instruere ne peruersa sentiant: admonemus: prius necesse est ne in anem gloriam querant. Si enim radix elationis absciditur: consequenter rami prauae assertionis arcent. Admonendi sunt etiam

ne errores discordiasq; generādo legem dei que iccirco data est: vt sacrificia sathane prohibeat eandem ipam in sathane sacrificiū vertant. Unde per prophetā dominus querit dicens; Dedi eis frumentū vinū ⁊ oleum: ⁊ argentū multiplicauī eis ⁊ aurum que fecerūt Baal. Frumentum quippe a domino accipim⁹: quando in dictis obscurioribus subducto tegimine literē per medullā spirit⁹ legis interna sentimus. Vinū suū nobis domin⁹ prestat cum scripture sue alta predicatiōe nos inebriat. Oleū quoq; suū nobis tribuit cū preceptis apertioribus vitā nostrā blanda lenitate disponit. Argentū multiplicat cū nobis luce veritatis plena eloquia subministrat. Auro quoq; nos ditat quādo cor nostrū intellectu summi fulgoris irradiat. Que cūcta heretici Baal offerūt quia apud auditorū suorum corda corrupte omnia intelligēdo peruertūt: ⁊ de frumēto dei vino atq; oleo; argento pariter: ⁊ auro sathane sacrificiū immolant; quā ad errozē discordiē verba pacis inclināt. Unde admonēdi sunt vt perpendāt; quia dum peruersa mēte de preceptis pacis discordiā faciunt: iusto dei examine ipi de verbis vite moriunt. Et contra admonēdi sunt que recte quidē verba legis intelligūt: sed hec humiliter non loquūtur: vt in diuinis sermonibus priusq; eos alijs proferāt semetipos requirāt; ne insequentes alioz facta se deserant: ⁊ cū recte de sacra scriptura sentiūt; hoc solū quod per illam cōtra elatos dicitur: non attendant. Improbis quippe et imperitis est medicus: qui alienum vulnus mederi appetit: et ipse vulnus quod patitur nescit. Qui ergo verba dei humiliter nō loquūtur profecto: admonēdi sunt: vt cum medicamina egris apponūt: prius virus sue pestis inspiciāt: ne alios medendo ipi moriantur. Admoneri debent: vt cōsiderent ne a virtute dicti dicendi qualitate discordent: ne loquendo aliud: ⁊ ostendēdo aliud predicent. Audiāt itaq; quod scriptū est. Si quis loquit quasi sermones dei.

Qui ergo verba que proferāt ex proprijs non habent cur quasi de proprijs tumēt. Audiāt quod scriptum est. Sicut ex deo corā deo in christo loquimur. Ex deo em̄ coram deo loquitur: qui predicatiōis verbis: ⁊ quia a deo accepit: intelligit: ⁊ placere per illud deo non hominibus querit. Audiāt quod scriptum est. Abominatio domini est omnis arrogans. Quia videlicet dū in verbo dei gloriā querit: ius dantis inuadit: eumq; laudī sue postponere nequaquā metuit: a quo hoc ipsum quod laudatur accipit. Audiāt quod predicatori per Salomonem dicitur: Bibe aquam de cisterna tua: ⁊ fluēta putei cui deriuentur fontes tui foras: et in plateis aquas diuide. Habeto eas solus: nec sint alieni participes tui. Aquam quippe predicator de cisterna sua bibit: cum ad cor suum rediens: prius audit ipē quod dicit: Bibit sui fluēta putei si sui irrigatione infunditur verbi. Abi bene subiungitur. Deriuentur fontes tui foras: ⁊ in plateis aquas diuide. Rectū quippe est: vt prius ipē bibat: ⁊ tunc predicando alijs influat. Fontes namq; foras deriuare est: exterius alijs vim predicationis infundere. In plateis autem aquas diuidere est: in magna auditorum amplitudine iuxta vnus cuiusq; qualitatem diuina eloquia dispēsare. Et quia plerumq; inanis glorie appetitus subripit: dum sermo diuinus ad multozū noticiam currit. Post quā dictum est aquas diuide: recte subiungitur. Habeto eas solus: nec sint alieni participes tui. Alienos quippe malignos spiritus vocat: de quibus propheta temptati hominis voce dicitur: Alieni insurrexerunt in me: ⁊ fortes quesierunt animam meam. At ergo; Aquas in plateis diuide: ⁊ tamen solus habe. Ac si apertus dicat: Sic necesse est: vt predicationi exterius seruias: quatenus per elationez te immundis spiritibus non coniungas: ne in diuini verbi ministerio hostes tuos ad te participes admittas. Aquas ergo ⁊ in plateis diuidimus: ⁊ tamē soli posside

mus: quando exterius late predicationē fundimus: et tamē per eam humanas laudes assequi: minime ambimus.

De diuerso modo admonendi illos qui cum predicare valeant pre nimia humilitate formidant: atq; illos quos a predicatione imperfectio vel etas prohibet: et tamen precipitatio impellit:

Capitulum. XXVI.

Aliter admonendi sunt qui cum predicare valeant pre nimia humilitate formidant: atq; aliter admonendi sunt quos a predicatione imperfectio vel etas prohibet: et tamen precipitatio impellit. Admonendi namq; sunt: qui cum predicare vtiliter possunt: immoderata tamen humilitate effugiunt: vt ex minori consideratione colligant: quantum in maioribus rebus delinquant. Si enim indigentibus proximis ipsi quas haberent pecunias absconderent: adiutores proculdubio calamitatis extitissent. Quo ergo reatu astringantur: aspiciant: qui dum peccantibus fratribus verbum predicationis subtrahunt: morientibus mentibus vite remedia abscondunt: vnde et bene quidam sapiens dicit: Sapientia abscondita et thesaurus inuisus: que vtilitas vtriusq;. Si populū famēs attereret: et occulta sibi frumenta seruaret: auctores proculdubio mortis existerent. Quanta itaq; plectendi sunt pena considerent: qui cum fame verbi anime pereant ipsi panem perceptegratie non ministrant. Unde bene per Salomonē dicitur: Qui abscondit frumenta maledicetur in populis. Frumenta quippe abscondere est predicationis sancte apud se verba tenere. In populis autem talis quis

q; maledicetur: quia in solius culpa silentij per multorum quos corrigere potuit: pena damnatur. Si medicinalis artis minime ignari secundum vulnus cernerent: et tamen secare recusarent: profecto peccatum fraterne mortis ex solo torpore committerent. Quanta ergo culpa inuoluantur: aspiciant: qui dum cognoscant vulnera mentium curare negligunt ea sectione verborum. Unde et bene per prophetam dicitur: Maledictus qui prohibet gladium suum a sanguine. Gladium quippe a sanguine prohibere est predicationis verbum a carnalis vite interfectione retinere. De quo rursus gladio dicitur. Et gladius meus deuorabit carnes. Hi itaq; cum apud se sermonem predicationis occultant: diuinas contra se sententias terribiliter audiant: quatenus ab eorum cordibus timorem timor expellat. Audiant quod talentum qui erogare noluit: cum sententia damnationis amisit. Audiant quod Paulus eo se a proximorum sanguine mundū credidit: quod feriēdis eorum vicijs non perperit: dicens: Contestor vos hodierna die: quia mundus sum a sanguine omnium vestrorū. Non enim subterfugi: quo minus annūciarem omne consilium dei vobis. Audiant quod voce angelica Iohānes admonet cum dicit: Qui audit: dicat veni: vt nimirum cui se vox interna insinuat: illuc etiam alios clamando quo ipse rapitur: trahat: ne clausas fores etiam vocatus inueniat: si vocati vacuus appropinquat. Audiant quod Esaias qui a verbis ministerio tacuit: illustratus a superno lumine magna voce penitentie seipse reprehendit dicens: He mihi: quia tacui. Audiant quod per Salomonem in illum predicationis scientia multiplicari permittitur: qui in hoc quod iam obtinuit torporis vicio non tenetur. Alit namq;: Anima que benedicit impinguabit: et qui inebriat ipse quoq; inebriabit. Qui enim exterius predicando bene dicit interioris augmenti pinguedinē recipit: et dum diuino eloquio auditorum mentē deebriare non desinit potu

multiplicati muneris de ebriat⁹ excrescit
 Audiāt qđ Dauid hoc deo ī munere ob-
 tulit. qđ predicationis gratiā quā accepe-
 rat non abscondit: dicens. Ecce labia mea
 nō prohibebo dñe tu cognouisti. Iusticiā
 tuā non abscondi in corde meo veritatē tuā
 ⁊ salutare tuū dixi. Audiāt qđ spōsi col-
 loquio ad sponsam dicūt. Que habitas in
 ortis amici ausculata fac me audire vocem
 tuā. Ecclesia quippe in ortis habitat. que
 ad viriditatē intīmā exculata plātaria vir-
 tutum seruat. Cuius vocē amicos auscul-
 tare est electos quosq; verbū predicationis
 illius desiderare. quā videlicet sponsus
 audire desiderat. quia ad predicationem
 suā per electorū suorum animas anhelat.
 Audiāt qđ moyses cum irascentē deum
 populo cerneret. ⁊ assumi aduiscendum
 gladios iuberet. illos a parte dei denūcia-
 uit existere qui delinquentiū scelera incū-
 ctāter feriret: dicens. Si quis est dñi iun-
 gatur mihi. ⁊ donat vir gladiū suū super
 femur suum. ite ⁊ redite de porta vsq; ad
 portā. per mediū castrorū. ⁊ occidat vnus
 quisq; fratrem suū ⁊ amicum ⁊ proximū suū.
 Gladiū quippe super femur ponere ē pre-
 dicationis studiū voluptatibus carnis an-
 teferre: vt cum sancta quis studet. dicere
 curet necesse est illicitas suggestiōes edo-
 mare. De porta vero vsq; ad portā ire est
 a vicio vsq; ad vitium p̄ qđ ad mentē mors
 ingredit̄ increpādo discurrere. Per me-
 dium vero castrorū transire est. tanta eq̄-
 litate intra ecclesiā viuere. vt qđ delinquē-
 tium culpas redarguit in nullius se debe-
 at fauore declinare. Unde ⁊ recte subiun-
 gitur. Occidat vir fratrem ⁊ amicum ⁊ proxi-
 mum suū. Fratrem scilicet ⁊ amicum ⁊ ximū
 interficit. qui tamē puniēda inuenit ab in-
 crepationis gladio nec eis quos per cog-
 nationē diligit parcit. Si ergo ille dei di-
 citur qui ad feriēda vitia zelo diuini amo-
 ris excitatur. profecto esse se dei denegat
 qui ⁊ inquantū sufficit increpare vitā car-
 nalium recusat. Et contra. admonēdi sūt
 quos a predicationis officio vel imperfe-
 ctio vel etas prohibet ⁊ tamen precipita-

tio impellit. ne dum tanti sibi onus officii
 precipitatione arrogant. viam sibi subse-
 quentis meliorationis abscondant. ⁊ cuz ar-
 ripiunt intempestiue qđ non valent. per-
 dant etiam qđ implere quādoq; tempesti-
 ue potuissent atq; scientiā quia incōgrue
 conantur ostendere. iuste ostendatur ami-
 sisse. Admonēdi sunt vt cōsiderent quod
 pulli auium si ante pennarū perfectiones
 volare appetunt. vnde ire in alta cupiūt:
 inde in ima merguntur. Admonēdi sunt
 vt considerent qđ structuris recentibus:
 nec dūq; solidatis. si tignozū pondus sup-
 ponitur non habitaculū sed ruina fabrica-
 tur. Admonēdi sunt vt considerent: quod
 conceptas soboles semine si prius q̄ for-
 mentur plene proferunt. nequaq; domos
 sed tumolos replent. Hinc est enim qđ ip-
 sa veritas que repente quos vellec robo-
 rare potuisset vt exemplū sequentibus da-
 ret ne imperfecte predicare p̄sumeret post-
 qđ plene discipulos de virtute predica-
 tionis instruxit illico adiunxit. Eos autē se-
 dere in ciuitate quosq; induamini vir-
 tute ex alto. In ciuitate quippe cōsedem⁹
 si intra mentiū nostrarum nos claustra cō-
 stringimus ne loquēdo exteri⁹ euagemur
 vt cum virtute diuina perfecte induimur
 tunc quasi a nobis metipsis foras etiā ali-
 os instruentes exeamus. Hinc per quens-
 dam sapientē dicitur. Adolescens loque-
 re in causa tua vix. ⁊ si bis interrogat⁹ fu-
 eris habeat initium reipōsio tua. Hinc ē
 qđ idem redemptor noster cuz in celis sit
 conditor ⁊ ostensionis sue potētia semper
 doctor angelorum ante triennale tempus
 in terra magister fieri noluit hominū. vt
 videlicet precipitibus vim saluberrimi ti-
 moris infunderet cum ipse etiam qui labi
 non possit perfecte vite gratiam non nisi
 p̄fecta etate predicaret. Scriptū q̄ppe ē.
 Cū factus esset annorū duodecim reman-
 sit puer Iesus in Hierusalem. De quo
 a parentibus requisito paulopost subdi-
 tur. Inuenerunt illum in templo sedentē
 in medio doctorum ⁊ interrogantē illos ⁊
 audientes. Vigilanti itaq; p̄sideratiōe p̄

sandū est: q̄ cū hiesus annoꝝ duodecim
diciſ: in medio doctoꝝ sedens nō docens
sed interrogans inueniſ. Quo exemplo
scilicet ostendiſ ne infirmus docere quis
audeat: si ille puer doceri interrogādo vo
luit: qui per diuinitatis potentiā verbuz
scientie ip̄is suis doctoribus ministravit.
Hinc vero per Paulū discipulo dicitur:
Precipe hec ⁊ doce: nemo adolescentiā
tuaz cōtempnat. Sciendū vobis est: quia
in sacro eloquio aliquādo adolescentia iu
uentus vocat̄. Quod citius ostendiſ: si
Salomonis ad mediū verba proferant̄:
qui ait: Letare iuuenis in adolescentia
tua. Si enim vtraq; vnū esse: non decer
neret: quē monebat: in adolescentia iue
nem nō vocaret.

De diuerso modo admonen
di eos qui in hoc quod tempora
liter appetunt prosperant̄: atq;
eos qui ea que mūdi sunt: cōcu
piscunt: sed tamen aduersitatis
labore fatigantur:

Capitulum. XXVII.

Aliter admonendi sunt: qui in
hoc quod temporaliter appetunt:
prosperant̄: atq; aliter qui ea q̄
dem que mundi sunt concupi
scunt: sed tamen aduersitatis labore fati
gant̄. Admonendi nāq; sunt: qui in hoc
quod temporaliter appetunt: prosperant̄:
ne cum cūcta ad votum suppetunt: dantē
querere negligant: nec in his que dantur
animū figant: ne peregrinationē pro pa
tria diligant: ne subsidia itineris in obsta
cula peruentiōis vertant: ne nocturno lu
ne lumine delectati claritatē solis videre
refugiant. Admonēdi nāq; sunt: vt que
q; in hoc mūdo consequuntur: calamitatis
solatia: non autē premia retributiōis cre
dant: sed contra fauores mūdi mentē eri
gant: ne in eis ex tota cordis delectatiōe
succumbant. Quisquis enim prosperita
tem qua vtitur apud iudiciū cordis me:

lior̄is vite amore non reprimit: fauorē vi
te transeūtis in mortis perpetue occasio
nem vertit. Hinc est em̄ q̄ sub ydumeoꝝ
specie qui vincēdos se prosperitati sue re
liquerant: in huius mūdi successibus le
tantes increpan̄ cum dicitur. Dederunt
terram meam sibi inhereditatē cum gau
dio: ⁊ toto corde ⁊ ex animo: quibus ver
bis perpendiſ: q̄ non solum: quia gaude
ant: sed q̄ toto corde ex animo gaudeant
districta reprehensione feriant̄. Hinc Sa
lomon ait: Auersio paruulorū interficiet
eos ⁊ prosperitas stultorum perdet illos.
Hinc Paulus admonet dicens: Qui es
munt tanq̄ non possidentes: ⁊ q̄ qui vti
tur hoc mundo tanq̄ non vtantur: vt vi
delicet sic nobis que suppetunt exterius
seruiant: quaten⁹ a superne dilectiōis stu
dio animū non inflectant: nec luctum nos
bis interne peregrinatiōis temperent: ea
que in exiliū positis subsidium prebent: ⁊
quasi felices nos in transitorijs gradias
mur: que ab eternis nos interim miseros
cernimus. Hinc namq; est: q̄ de electoꝝ
voce dicit ecclesia. Leua eius sub capite
meo: ⁊ dextera illius amplexabit̄ me. Si
nis tram dei prosperitatem: videlicet vite
presentis: quasi sub capite posuit quā in
tentiōe summi amoris premit. Dextera
vero dei eam amplectiſ: quia sub eterna
eius beatitudine tota deuotiōe continet̄.
Hinc rursus per Salomonē dicit̄: Lon
gitudō dier̄ in dextera illi⁹: in sinistra dō
illius diuicie ⁊ gloria. Diuicie itaq; ⁊ glo
ria qualiter sint habenda docuit: que po
sita in sinistra memorauit. Hinc psalmista
ait: Saluū me fac dextera tua. Neq; em̄
ait manus: sed dextera vt vicz cum dexte
ram diceret: quia eternā salutem quere
ret: indicaret. Hinc rursus scriptum est.
Dextera manus tua domine cōfregit ini
micos. Hostes em̄ dei ⁊ si in sinistra eius
proficiūt: in dextera frangunt̄: quia plerū
q; prauos vita presens eleuat: sed aduen
tus eterne beatitudinis damnat. Admo
nēdi sunt qui in hoc mundo prosperant̄:
vt solerter cōsiderent q̄ presentis vite p̄

speritas aliquando idcirco datur: vt ad meliorem vitam prouocet aliquādo vero vt in eternū plenius damnet. Hinc est etiā q̄ plebi israelitice Chanaan terra p̄mittitur: vt quādoq; ad eterna speranda prouocet. Neq; enim rudis ille populus p̄missionibus dei in longinquū crederet: si a p̄missore suo nō etiam e vicino aliquid percepisset: vt ergo ad eternoꝝ fidem certius roboret: nequaquā solūmodo spe ad res: sed rebus quoq; ad spem trahit. Ad liquido psalmista testatur dicens: Dedit eis regiones gentiū: ⁊ labores populorū possiderūt: vt custodiant iustificatiōes ei⁹ ⁊ legem eius requirāt. Sed cum largientem dominū humana mēs boni operis re pensatōe non sequit: vnde nutrita pie creditur: inde iustius damnaē. Hinc enim per psalmistā rursūm dicit. Deiecisti eos dum alleuarent. Quia videlicet reprobū cum recta opera diuinis muneribus non rependūt cum totos se hinc deserūt: ⁊ affluentibus prosperitatib⁹ dimittūt. Unde exterius proficiūt: inde ab intūnis cadunt. Hinc est q̄ in inferni cruciatu diuisi dicit. Recepisti bona in vita tua. Idcirco enim hic bona receperit: ⁊ malus vt illic plen⁹ mala reciperet: quia hic fuerat nec per bona cōuersus. At cōtra admonēdi sunt qui ea quidē que mūdi sunt concupiscūt: sed tamen aduersitatis labore fatigantur: vt sollicita consideratiōe perpēdāt. Creator dispensatoꝝq; cunctoꝝ quāta super eos gratia vigilat: quos in sua desideria nō relaxat. Egro quippe quē medicus desperat: cōcedit: vt cuncta que cōcupiscit accipiat. Nā qui sanari posse creditur: a multis que appetit prohibet: et pueris nūmos subtrahimus: quibus tota simul patrimonia heredib⁹ reseruam⁹. Hinc ergo de spe eterne hereditatis gaudiū sumant: quos aduersitas vite temporalis humiliat: quia nisi saluādos imperpetuū cerneret: erudendos sub discipline regimine diuina dispensatiō nō frenaret. Admonēdi itaq; sunt qui in his que temporaliter cōcupiscunt aduersitatis labore

fatigant: vt sollicitē considerēt q̄ plerūq; etiā iustos cum temporalis potētia sustulit: velut in laqueo culpa comprehendit. Nam sicut in priori hui⁹ voluminis parte iam diximus: Daud deo amabilis rector fuit in seruitute: q̄ cum peruenit ad regnū. Seruus nāq; amore iusticie deprehensum aduersariū ferire timuit. Rex autem persuasiōe luxurie deuotū militē etiā sub studio fraudis extinxit. Quis ergo opes: quis potestātē: quis gloriā querat innoxie: si ⁊ illi extiterūt noxia que hec habuit non quesita? Quis inter hec sine magno discriminis labore saluabit: si ille in his culpa interueniēte turbatus est: q̄ ad hec fuerat deo eligēte preparatus. Admonēdi sunt vt considerēt: quia Salomō qui post tantā sapientiā vsq; ad ydolatriam cecidisse describit: nihil in hoc mūdo ante q̄ caderet: aduersitatis habuisse memoret: sed concessa sapiētia funditus cor deseruit: qd̄ nulla vel minima tribulatiōnis disciplina custodiuit.

De diuerso modo admonendi coniugis obligatos: atq; a coniugij nexibus liberos:

Capitulum. XXVIII.

Alter admonēdi sunt cōiugis obligati: atq; aliter a coniugij nexibus liberi. Admonēdi nāq; sunt cōiugis obligati: vt cū vicissim que sunt alterius cogitāt: sic eorum quisq; studeat placere coniugi: vt nō displiceat cōditori: sic ea que huius mūdi sunt: agāt: vt tamen appetere que dei sunt nō omittāt. Sic de bonis p̄ntibus gaudeant vt tamē intentiōe sollicita mala eterna p̄timeant. Sic de malis temporalibus iugent: vt tamen cōsolariōe integra spem integram in bonis perhennibus figāt: quatenus dū intransitu cognoscūt esse qd̄ agūt. In mansione sciāt quod appetūt: nec mala mūdi cor confringāt: cū spes honoꝝ celestium roborat: nec bona presentis vite decipiat cū suspecta subsequētis iudicij mala contristant. Itaq; animus xpianorum

cōiugū: et infirmus est et fidelis: qui et plene cūcta temporalia despiciere nō valet: et tamen eternis se cōiungere per desiderium valet: quāuis in delectatiōe carnis interrim isceat: superne spei infectiōe conualescat: et si habet que mūdi sunt in vsu itinerris: sperat que dei sunt in fructu peruētōnis: nec totū se ad hoc quod agit: conferat: ne ab eo quod robuste sperare debuit: funditus cadat. Quod bene ac breuiter Paulus exprimit dicens: Qui habent uxores tanquā non habētes sint: et qui flent tanquā non flētes: et qui gaudent tanquā non gaudentes. Uxorē quippe tanquā non habendo habet: qui sic per illā carnali cōsolatione vti: ut tamen nunquā ad praua opera a melioris intentiōis rectitudine eius amore flectat. Uxorē quasi nō habendo habet qui transitoria esse cūcta conspiciēs: curā carnis ex necessitate tollerat: sed eterna gaudia spiritus ex desiderio expectat. Non flendo autē flere est: sic exteriora aduersa plangere: ut tamen nouerit eterne quoque spei cōsolatiōe gaudere: et rursus nō gaudentiō gaudere est: sic de infirmis animam attollere: ut tamē nunquā desinat sūma formidare. Abi quoque apte paulo post idē doctor ac predicator gentiū subdit dicens: Preterit enim figura huius mūdi. Ac si aperte diceret: Nolite cōstanter mundū diligere: quādo et ipso non potest quē diligitis stare. Incassum cor quasi amātes figitis: dū fugit ipse quem amatis. Admonēdi sunt cōiuges: ut ea que sibi aliquādo displicēt et patientes inuicē tollerāt: et exhortātes inuicē saluent. Scriptū namque est. Inuicem onera portate: et sic adimplebitis leges xp̄i. Lex quippe xp̄i charitas est: que ex illo nobis et largiter sua bona cōtulit: et equanimiter mala nostra portauit. Tunc ergo legem xp̄i et eius mādata imitando cōplemus: quādo et nostra bona benigne p̄ferimus: et nostrorum mala pie sustinemus. Admonēdi quoque sunt et cōiuges: ut eorum quisque nō tam que ab altero tolerat: quā que ab ipso tolerant attendat. Si enim sua que portant considerat ea que ab alte

ro sustinet leuius portat Admonēdi sunt cōiuges: ut suscipiēde prolis se meminerint causa coniūctos: et cū immoderate admixtioni seruiētes propagatiōis articulum in vsu transferūt voluptatis perpēdāt: quod licet extra nō exeunt: in ipso tamen cōiugio cōiugij iura transcendūt: unde necesse est: ut crebris exoratiōibus deleant quod pulchrā copule speciē admixtis voluptatibus sedant. Hinc est enim quod peritus medicine celestis apostolus non tā sanis instituit: quā infirmis medicamenta monstrauit dicens: De quibus scripsistis mihi bonū est homini mulierē non tangere: propter fornicationē autē unusquisque uxorem suā habeat: et vnaqueque virū suū habeat. Qui enim fornicatiōis metū premisit: profecto nō stantibus preceptū cōtulit. Sed ne fortasse in terrā ruerent: lectū cadentibus ostēdit. An adhuc infirmatibus subdidit. Uxori vir debitū reddat: similiter autē et uxor viro. Quibus dū in magna honestate coniugij aliquid de voluptate largiret adiunxit. Hoc autē dico secundum indulgentiam: non secundum imperiū. Culpa quippe esse innuit: quod indulgeri perhibet: sed que tāto citius relaxat: quāto nō per hanc illicitū quod agit: sed hoc quod est licitū: sub moderamine nō tenet. Quod bene Loth in semetipso exprimit qui ardentē sodomā fugit. Sed tamen segor inueniēs nequāquam mox mōtana p̄scendit. Ardentē quippe sodomā fugere est: illicita carnis incēdia declinare. Altitudo vero montiū est mūdicia continentiū: vel certe quasi in mōte sunt: quae etiā carnali copule inherēt: sed tamen extra suscipiēde prolis admixtionē debitā: nullā carnis voluptate soluūt. In mōte quippe stare quod est: nisi fructū propaginis in carne nō querere. In mōte stare est carni carnaliter nō adherere. Sed quia multi sunt quae scelera quidē carnis deserūt: nec tamen in coniugio positi vsus solūmodo debiti iura conseruēt. Exijt quidē Loth sodomā: sed tamen mox ad mōtana nō peruenit: quia iam damnabilis vita relinquit: sed adhuc celsitudo coniugalis cōtinentie subtiliter nō tenet. Est ves

ro in medio segor ciuitas que fugientem saluat infirmū. quia videlicet cuz sibi per incontinentiā miscetur pluges. et lapsus scelerū fugiunt et tamē venia saluantur. Quasi paruam quippe ciuitatē inueniūt in qua ab ignibus defendant. quia cōiugalitatis hec vita non quidē in virtutib⁹ misera est: sed tamen a supplitijs secura. Unde et isdem Loth ad angelū dicit. Est ciuitas hic iuxta ad quā possum fugere parua. et saluabor in ea. Nunquid non modica est. et viuit in ea anima mea. Juxta igitur segor dicitur et tamen ad salutem tuta perhibetur. quia cōiugalitatis vita nec a mūdo longe diuisa est. nec tamē a gaudio salutis aliena: sed tūc in actione hac vita suam cōiuges quasi in parua ciuitate custodiunt. quādo pro se assiduis deprecationibus intercedūt. Unde et recte per angelū ad eundē Loth dicitur. Ecce etiam in hoc suscepi preces tuas vt non subuertā urbē pro qua locutus es. Quia videlicet cum deo deprecatio funditur. nequaquā talis coniugū vita dampnat. De qua deprecatione quoq; paulus admonet: dicēs. Nolite fraudari inuicē nisi forte ex consensu ad tempus vt vacetis orationi. Et cōtra admonēdi sunt qui ligati cōiugij nō sūt vt preceptis celestib⁹ eo rectius seruiant quo eos ad curas mundi nequaquā iugum copule carnalis inclināt. vt quos onus licitum cōiugij non grauat. nequaquā pondus illicitū terrene sollicitudinis premit sed tanto eos pauciores dies vltionis quāto expeditiores inueniat. ne quo meliora agere vacātes possunt sed tamē negligūt eo supplicia deteriora mereant. Audiant cū Paulus quosdā ad celibatus gratiaz instrueret non coniugium spreuit: sed curas mundi nascētes ex cōiugio repulit: dicēs. Hec autē ad vtilitatem vestrā dico. nō vt laqueum vobis initiā: sed ad id quod honestum est prouoco. et quod facultate prebeat sine impedimēto domino obsecrandi. Ex cōiugij quippe terrene sollicitudines pcedunt. et ideo magister gentiuz. audito res suos ad meliora persuasit. ne sollicitu-

dine terrena ligarentur. Quē igitur celebem curarū seculariū impedimentuz prepedit. et cōiugio se nequaquā subdidit. et tamen coniugij onera nō euasit. Admonēdi sunt celibes ne sine dampnationis iudicio misceri se feminis vacātib⁹ putēt. Cum enī Paulus fornicationis vitium tot criminib⁹ execrādis inseruit. cuius sit reatus indicauit dicēs. Neq; fornicatores neq; ydolis seruientes. neq; adulteri neq; molles neq; masculorū cōcubitores neq; fures neq; auari. neq; ebriosi. neq; maledici. neq; rapaces regnū dei possidebunt. Et rursus fornicatores et adulteros iudicabit deus. Admonēdi itaq; sunt vt si temptationū procellas cum difficultate salutis tolerant. cōiugij portum petant. Scriptū quippe est. Meli⁹ est nubere quā vri. sine culpa scilicet ad coniugium veniūt si tamen nec dū meliora deuorauerūt. Nā quisquis bonū maius subire pposuit. bonum minus quod licitū illicitū fecit. Scriptum quippe est. Nemo mittēs super aratrum manū suā. et respiciēs retro aptus ē regno celorū. Qui ergo fortiori studio intenderit retro conspiciere cōuincitur. si relictis bonis ampliorib⁹ ad minima reuertetur.

De diuerso modo admonendi cōiugij carnalis expertos atq; ignaros.

Capitulum. XXIX.

Alter admonēdi sunt peccatorum carnalis conscij atq; alij ignari. Admonēdi nāq; sunt peccatorū carnalis experti. vt mare saltim post naufragiū metuant et perditionis sue discrimina vel cognita per horrescant. ne qui pie post perpetrata mala seruati sunt. hec improbe repetēdo moriantur vnde et peccati anime nunquāq; a peccato desineti dicitur. Fronis mulieris meretricis facta est tibi noluiti erubescere. Admonēdi itaq; sunt vt studeāt quaten⁹ si accepta nature bona integra seruare no-

luerunt. saltim scissa refartiant. Quibus nimirum necesse est vt perpendat. in taz magno fidelium numero. q̄ multi ⁊ se illibatos custodiāt. ⁊ alios ab errore couerrant. Quid igitur isti dicturi sunt si alijs in integritate stantibus. ipsi nec post damnare scipiscunt. Quid dicturi sunt. si cū multi ⁊ alios secum ad regnū celozū deferūt. hī expectante domino nec semetipsos reducunt. Admonēdi sunt vt preterita amissa considerent ⁊ iminentia deuitent. Unde sub iudee specie per prophetā domin⁹ corruptis in hoc mundo mētibus transactas culpas ad memoriā reuocat. quaten⁹ pollui in futuris erubescāt dicens. Fornicate sunt in Egipto in adolescētia sua. Ibi subacta sunt vbera earū. ⁊ fracte sunt māmē pubertatis earū. In egipto quippe vbera subigunt. cum turpi hui⁹ mūdi desiderio. humane mētis voluptatibus substernunt. In egipto pubertatis mamme frangunt. quādo naturales sensus adhuc in semetipsis integri pulsantis concupiscentie corruptione viciantur. Admonēdi sunt peccati carnis experti. vt vigilantia cura conspiciāt. post delicta nobis ad se redeuntib⁹. deus quāta beniuolētia sinū sue pietatis expādit. cum p̄ prophetā dicat. Si dimiserit vir vxorem suā ⁊ illa recedens duxerit virū alium. nunquā reuertetur ad eam vltra. Nunquid nō polluta ⁊ cōaminata erit mulier illa? Tu autem fornicata es cū amatoribus multis. tamē reuerrere ad me dicit dñs. Ecce de fornicante ⁊ relicta muliere argumentum iusticie preponit. ⁊ tamē nobis post lapsum redeuntibus nō iusticia sed pietas adhibet vt hinc vtiq̄ colligam⁹ si nobis delinquentibus. tanta pietate parcitur. a nobis nec post delictum. redeuntibus quāta improbitate peccatur aut que ab illo erit sup improbos venia. qui non cessat vocare post culpas. Que nimirū bene per prophetā post delictū misericordia vocatiōis exprimitur. cuz auerso hominī dicitur. Et erūt oculi tui videntes preceptorē tuum ⁊ aures tue audientes verbū posttergū monē

tis. Humanū quippe genus dominus in faciem admonuit. quādo in paradiso condito hominī atq̄ in libero arbitrio stanti quid facere quid ve nō facere deberet indixit. Sed homo in dei faciē terga dedit. cum superbiens eius iussa cōtempnit. nec tamen superbiētes deus deseruit qui ad reuocandū hominē. legem dedit exhortātes angelos misit in carne nostre mortalitatis ipse apparuit. Ergo post tergum stās nos admonuit: qui ad recuperationē nos gratie etiam contēptus vocauit. Quis igit̄ generaliter simul potuit dici de cunctis. hoc necesse est specialiter sentire de singulis. Quasi enim coram deo positus quisq̄ verba admonitionis eius percipit cum prius q̄ peccata perpetret. voluntatis eius precepta cognoscit. Adhuc enim ante eius faciem stare est. nec dum eū peccando contēpnere. Cum vero derelicto bono innocētie. iniquitatē eligens appetit terga iam in eius faciē mittit. Sed ecce adhuc ⁊ post tergum deus subsequens monet: qui etiā post culpam ad se redire p̄suadet. Aduersum vero reuocat. cōmissa non respicit sed reuerenti sinū pietatis expandit. Hocem ergo post tergum monētis audimus. si ad inuitantē nos dñm statim post peccata reuertimur. Debemus igit̄ pietatē. vocantis erubescere si iusticiā nos lumus formidare. qz tanto grauiore in p̄bitate contēpnitur quāto ⁊ contēptus adhuc vocare nō dedignat̄. At cōtra admonēdi sunt peccata carnis ignorātes. vt tāto sollicitius precipitem ruinā metuant. quāto altius stāt. Admonēdi sunt: vt noverint quia quo magis loco preminētī cōsistunt. eo crebrioribus sagittis insidiatoris imperunt. Qui tanto ardentius solet erigi quanto se robustius conspiciē vinci. tantoq̄ intollerabili⁹ dedignat̄ vinci. qz to cōtra se videt p̄ integra infirme carnis castra pugnari. Admonēdi sunt vt incessanter p̄mia suspiciāt. ⁊ libēter. procul dubio tēptationū quos tolerant labores calcant. Si enī attēdat̄ felicitas que sine trāsitu accingitur. leue fit q̄ trāsēundo labo

ratur. Audiāt q̄ per prophetā dicit. Nec dicit dñs Eunuchis. Qui custodierint sabbata mea et elegerint que volui et tenuerint fedus meū. dabo eis in domo mea et in muris meis locū. et nomē meū a filiis et filiabus. Eunuchi quippe sunt qui p̄p̄ris motib⁹ carnis affectū in se p̄raui op̄is abscidūt. Quo autē apud patrē loco habeant ostēditur qui in domo patris videlicet eterna māsiōne etiā filijs p̄ferūtur. Audiāt q̄ p̄ Johannē dicit. Hi sunt q̄ cū mulieribus nō sunt coinquinati. virgines enī sūt et sequunt agnū quocūq̄ ierit et q̄ canticū cantāt q̄ nemo possit dicere nisi illa centū quadragintaquatuor milia. Singulariter quippe canticū magnū cantare est. cū eo imperpetuū precunctis fidelibus etiā de carnis incorruptione gaudere. Quid tamē electi ceteri canticū audire possunt licet dicere nequeūt q̄ per charitatē quidē in illorū celsitudine leti sūt. quāuis ad eorū premia nō assurgant. Audiāt peccatorū carnis ignari quia per se metipsam de hac integritate veritas dicitur. Non oēs capiunt verbū hoc. Q̄ eo innotuit summū quo denegauit minimū et dū predicat quia difficile capiē. audientibus innuit ceptū cum qua cautela tenetur. Admonēdi itaq̄ sūt peccata carnis ignorātes. vt p̄minere virginitatē conjugijs sciāt. et tamē se super cōiuges non extollāt. quatenus dū et virginitatē p̄ferunt et se postponūt. et illud nō deserāt q̄ esse melius estimāt. et se custodiant. quo se inaniter nō exaltant. Admonēdi sunt. vt considerēt q̄ plerūq̄ actione secularium. vita p̄fundit p̄tinentiū. euz et illi vltra habitū assumūt opa. et isti iuxta ordinem propriū non excitāt corda. vnde bene per prophetā dicitur. Erubescet sydon ait mare. Quasi enī per vocē maris ad verecundiā sydon adducit q̄n per compationē vite seculariū atq̄ in hoc mūdo fluctuantū. ei⁹ qui munit⁹ et quasi stabilis cernit⁹ vita reprobatur. Sepe enī nonnulli ad dñm post carnis peccata redeūtes tanto se ardent⁹ in bonis op̄ibus exhibent quāto dānabili

ores se de malis vidēt et sepe in carnis integritate perdurātes cū minus se respiciunt habere q̄ defleāt plene sibi sufficere vite sue innocentia putant. atq̄ ad feruorem spūs nullis ardoris se stimulis inflāmant. et fit plerū deo gratior amore. ardēt vita post culpā q̄ securitate torpēs innocentia. Unde et voce iudicis dicit. Remittuntur ei peccata multa. q̄ dilexit multū. et erit gaudiū in celo sup vnū peccatorem penitentē magis plus q̄ sup nonaginta nouē iustos quib⁹ non est opus penitētia. Q̄ citius et ex ipso vsu colligimus si nostre mentis iudicia pensem⁹. Plus nāq̄ terrā diligim⁹ que post sp̄nas exarata fructus vberes producit. quā que nullas sp̄nas habuit. sed tamē exulta sterilē segetem gignit. Admonēdi sunt peccata carnis ignorantes. ne superioris ordinis celsitudine se ceteris p̄ferant cū ab inferioribus quāta se melius agant ignorāt. In examine nāq̄ recti iudicis mutat merita ordinū qualitas actionū. Quis enim consideratis ipsis rerū imaginib⁹ nesciat q̄ in natura gemmarū carbunculus p̄fertur hyacinto? Sed tamē cerulei coloris hyacinctus p̄fert pallenti carbunculo. quia et illi q̄ nature ordo subtrahit. species de coris adiungit. et hunc quē naturalis ordo p̄tulerat. coloris qualitas fedat. Sic enī in humano genere et quidā in meliori ordine deteriores sunt. et quidā in deteriori meliores. quia et isti sorte extremi habitus bene viuēdo transcendūt. et illi superioris loci meritū morib⁹ nō sequendo diminuit.

De diuerso modo admonendi eos qui peccata deplorāt: atq̄ eos qui cogitationum.

Capitulum . XXX.

Aliter admonēdi sunt qui peccata deplorant operū. atq̄ aliter que cogitationum. Admonēdi quippe sunt qui peccata deplorant operū vt consummata mala p̄

fecta diluant lamenta. ne plus astringan-
tur in debito perpetrati operis. et minus
soluant in fletibus satisfactionis. Scrip-
tum quippe est. Potum dedit nobis in la-
chrymis et in mensura. ut videlicet unus-
cuiusque mens tantum penitendo compunctio-
nis sue bibit. lachrymas quod se a deo memi-
nit aruisse per culpas. Admonendi sunt ut
incessanter commissa ante oculos reducant
atque videndo agant. ut a districto iudice vi-
deri non debeant. Unde David cum peni-
teret dicens. Auerte oculos tuos a pecca-
tis meis paulo superius intulit. Delictum
meum contra me est semper. Ac si diceret.
Peccatum meum ne respicias postulo. quia
hoc respicere ipse non cesso. unde et per
phetam dominus dicit. Et peccatorum
tuorum memor non ero. tu autem memor
esto. Admonendi sunt. ut singula quoque
commissa considerent. et dum per unumquodque vi-
tium erroris sui iniquationem deflent si-
mul se ac totos lachrymis mundent. unde
bene per Ieremiam dicitur. Cum iudee
singula delicta pensarentur. Divisiones
aquarum deduxit oculus meus. Diuisas
quippe ab oculis aquas deducimus. quam-
do peccatis singulis dispartitas lachry-
mas damus. Neque enim uno eodemque tempo-
re eque mens de omnibus dolet sed dum
nunc huius nunc illius culpe memoria
acrius tangitur. simul de omnibus in sin-
gulis commota purgatur. Admonendi sunt
ut de misericordia quam postulant presumant
nec vi imoderate afflictionis intereant.
Neque enim dominus pius ante delinquen-
tium oculos flectenda peccata opponeret. si per
semetipsum ea districte ferire voluisset.
Constat enim quod a suo iudicio abscondere vo-
luit quos miserando preveniens sibi metipsis
iudices fecit. Hinc enim scriptum est. Preve-
niam faciem eius in confessione. Hinc per Pau-
lum dicitur. Si nosmetipsos diludicarem non
vtriusque diludicaremur. Rursum admonendi
sunt. ut sic de spe fiducia habeant nec tamen in-
canta securitate torpescant. Plerumque enim
callidus hostis mentem quam peccato supplantat
cum de ruina sua afflictam respicit securitatis

pestifere blanditijs seducit. Ad figurate
exprimitur cum factum divine memorat. Scrip-
tum quippe est. Egressa est dina ut videret
mulieres regionis illius. Quam cum vidisset
sichem filius Emor euei princeps terre illius
adamavit et rapuit. et dormiuit cum illa. vi
opprimens virginem. et conglutinata est anima
eius cum ea. tristis quoque blanditijs delinuit. Di-
na quippe ut mulieres videat extranee re-
gionis. egreditur quando vnaqueque mens
sua studia negligens actiones alienas cu-
rans extra habitum atque extra ordinem pro-
prium vagatur. Quam sichem princeps terre
opprimat quia videlicet inventam in curijs
exterioribus dyabolus corrumpit et est anima
eius cum ea conglutinata quia unitam sibi
per iniquitatem respicit. et quia cum mens a
culpa respiscit ad se ducitur atque admis-
sum flere conatur corruptor autem spes ac
securitates vacuas ante oculos vocat. qua-
tenus utilitatem tristitie subtrahat recte il-
lic subiungitur. Tristes quoque blanditijs delin-
uit. Modo enim aliorum facta grauiora.
modo nil esse quod perpetratum est. Modo mi-
sericordiam dominum loquitur modo adhuc tempus
subsequens ad penitentiam pollicetur. ut dum
per hec decepta mens ducitur. ab intentione pe-
nitentie suspendatur quatenus tunc bona nulla
percipiat. quod nunc mala nulla contristat. et
tunc plenus obuiatur supplicijs que nunc etiam
gaudet in delictis. Et contra admonendi
sunt. qui peccata cogitationum deflent ut sol-
licite considerent intra mentis archana.
vtrum delectatione tantummodo. an etiam
consensu deliquerint. Plerumque enim tem-
ptatur cor. et ex carnis nequitia delectatur.
et tamen eadem nequitie ex ratione renititur ut in
secreto cogitationis et contristet quod libet et
libeat quod tristat. Nonnunquam vero ita mens
baratro temptationis absorbetur ut nullatenus
renitatur. sed ex deliberatione sequitur
hoc. unde ex delectatione pulsatur et si facul-
tas exterior suppetat rerum. mox effectibus
interiora vota consumat. Quod videlicet
si iusta animaduersio districti iudicis
respicit. Non est iam cogitationis culpa
sed operis quia et si rerum tarditas foras

peccatum distulit intus hoc consensionis opere voluntas impleuit. In primo autem parente didicimus: quod tribus modis omnium culpe nequitiam perpetramus. Suggestione scilicet delectatione et consensu. Primum itaque per hostem: secundum per carnem: tertium per spiritum perpetratur. Insidiatore enim praua suggerit: caro se ad delectationem subiicit: atque ad extremum spiritus victus delectatione consentit: unde et illic serpens praua suggestit: Eua autem quasi caro sese delectationi subdidit: Adam vero velut spiritus suggestioni ac delectationi superatus consentit. Suggestione itaque peccati agnoscimus: delectatione vincimur: consensu etiam ligamur. Admonendi sunt igitur: qui nequias cogitationis desunt: ut sollicite considerent in qua peccati mensura ceciderunt: quatenus iuxta ruine modum quam in semet ipsis introitus sentiunt. etiam mensura lamentationis erigant: ne si cogitata mala minus cruciant: usque ad perpetranda opera perducant. Sed inter hec itaque terrendi sunt: ut tamen minime frangant. Sæpe enim misericors deus eo citius peccata cordis abluat: quo hec exire ad opera non permittit: et cogitata mali nequitia tanto citius soluit: quia effectu operis districtus non ligatur: unde recte per psalmistam dicit: Dixi: pronuntiabo aduersum me iniustitias meas domino: et tu remisisti impietatem cordis mei. Qui enim impietatem cordis subdit: quia cogitationum iniustitias pronuntiare vellet: indicauit. Dumque ita ait: Dixi pronuntiabo: atque illico adiunxit. Et tu remisisti: quam super hec sit venia facilia ostendit. Qui dum se adhuc promittit peccare: quod se petere permittebat: obtinuit: quatenus: quia ad opus non venerat culpa: usque ad cruciatum non perueniret penitentia: sed cogitata afflictio mentem tergeret: quam nimirum tantummodo cogitata iniquitas inquinasset.

De diuerso modo admonendi illos qui commissa plangunt: atque illos qui deserunt nec tamen

plangunt: Capi. XXXI.

Aliter admonendi sunt qui commissa plangunt: nec tamen deserunt: atque aliter qui deserunt: nec tamen plangunt. Admonendi enim sunt qui commissa plangunt: nec tamen deserunt: ut considerare sollicite sciatur: quia deflendo inaniter mundant: qui viuendo se nequiter inquinant: cum licet se lachrymis lauant: ut mundi ad sordes redeant. Hinc enim scriptum est. Canis reuersus ad suum vomitum: et sus lota in volutabro luti. Canis quippe cum vomit profecto cibum qui pectus deprimebat proiecit. Sed cum ad vomitum reuertitur: unde leuigatus fuerat: rursus oneratur. Et qui commissa deplorant: profecto nequitiam de qua male fatiati fuerant: et que mentis intima deprimebat confitendo proiciunt: quam post confessionem dum repetunt: resumunt. Sus vero in volutabro luti cum lauatur: sordidior redditur: et quia amissa plangit: nec tamen deserit: pene grauiori culpe se subiicit: qui et ipsam quam flendo impetrare potuit: uelut contempnit: et quasi in lutosa aqua semetipsum voluit: quia dum fletibus suis vite munditiam subtrahit: ante dei oculos sordidas ipsas etiam lachrymas facit. Hinc rursus scriptum est. Ne iteres uerbum in oratione tua. Verbum namque in oratione iterare est post fletum committere et rursus necesse sit flere. Hic per Esaiam dicitur. Lauamini: mundi estote. Post lacrum enim mundus esse negligit: quisquis post lachrymas vite innocentiam non custodit: et lauant ergo: et nequam quam mundi sunt: qui commissa flere non desunt: sed rursus flenda committunt. Hinc quoque per quendam sapientem dicitur: Quid prodest: qui baptizatur a mortuo: et iterum tangit illum? Quid proficit lauatio eius? Baptizatur quippe a mortuo qui mundatur fletibus a peccato. Sed post baptismum mortuum tangit: qui culpa post lachrymas repetit. Admonendi sunt: qui commissa plangunt: nec tamen deserunt: ut ante districti iudicis oculos eis se similes esse agnoscant

qui venientes ad faciem quorundam hominum magna eis submissione blandiunt: recedentes autem inimicitias ac damna que valent atrociter inferunt. Quid est enim culpam flere: nisi humilitatem deo sue devotionis ostendere? Et quid est post fletum praena agere: nisi superbius in eum quem rogauerat: inimicitias exercere? Jacobo attestante: qui ait: Quicumque vult amicus esse huius seculi: inimicus dei constituitur. Admonendi sunt: qui ammissa plangunt: nec tamen deserunt: ut solliciti considerent: quia ita plerumque mali inutiliter compunguntur ad iusticiam sicut plerumque boni innoxie temptantur ad culpam. Sit quippe mira exigentibus meritis positionis interne mensura: ut et illi de bono aliquid agunt: quod tamen non perficiunt: superbe inter ipsa que iam plenissime perpetrata mala confidunt: et istudum de malo temptant: cui nequaquam consentiunt: quo per infirmitatem titubant: egressus cordis ad iusticiam per humilitatem verius figant. Balaam quippe iustorum tabernacula respiciens ait: Moriat anima mea morte iustorum: et fiant novissima meorum similia: sed cum compunctionis tempus abscessit contra eorum vitam quibus se simile fieri etiam moriendo poposcerat: consilium prebuit: et cum occasione de avaricia repperit: illico oblitus est quicquid sibi de innocetia optavit. Paulus vero ait: Ad deo aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis mee: et captivum me ducentem in lege peccati que est in membris meis. Qui profecto iccirco temptat: ut in bono robustius ex ipsa infirmitatis sue cognitione solides. Quid est ergo quod ille compungitur: et tamen iusticie non appropinquat: iste temptat: et tamen eum culpa non inquinat: nisi hoc quod ostendit aperte: quia nec malos bona imperfecta adiuvant nec bonos mala consummata condemnant. At contra admonendi sunt: qui amissa deserunt: nec tamen plangunt: ne iam relaxatas estimet culpas: quas et si agendo non multiplicat: nullis tamen fletibus mundat. Neque enim scriptor si a scriptore cessauit:

rit: quod alii non addidit etiam illa que scripserat delent: nec qui contumelias irrogat: si solummodo tacuerit: satisfecit. Cum profecto necesse sit: ut verba premissa superbie verbis subiuncte humilitatis impugnet: nec debitor absolutus est: quia alia non multiplicat: nisi et illa que ligauerat: absoluat. Ita et cum deo delinquimus: nequaquam satisfacimus si ab iniquitate cessamus: nisi voluptates quoque quas dileximus: e contrario oppositis lamentis insequamur. Si enim nulla nos in hac vita operum culpa maculasset: nequaquam hic adhuc de gentibus ipsa ad securitatem innocetiam nostra sufficeret: quia illicita animam multa pulsaret. Quam igitur mente securus est: qui perpetratis iniquitatibus ipse sibi testis est: quod innocens non est. Neque enim deus nostris cruciatibus pascitur: sed delictorum morbos medicamentis contrariis medetur: ut qui voluptatibus delectati discessimus: rursus fletibus amaricati redeamus: et qui per illicita defluendo cecidimus: etiam a licitis nosmetipsos restringendo surgamus: et cor quod insana leticia infuderat salubris tristitia exurat: et quod vulnerauerat elatio superbie curet absiectio humilis vite. Hinc enim scriptum est. Dixi iniquis: Nolite inique agere: et delinquentibus nolite exaltare cornu. Cornu quippe delinquentes exaltent: si nequaquam se ad penitentiam ex cognitione sue iniquitatis humiliant. Hinc rursus dicitur: Cor contritum et humilatum deus non spernit: quisquis enim peccata plangit: nec tamen deserit: cor quidem conterit: sed humiliare contempnit. Quisquis vero peccata deserit: nec tamen plangit: iam quidem humiliat: sed tamen evertere cor recusat. Hinc Paulus ait: Et hec quidem fuistis: sed abluti estis: sed sanctificati estis: quod mirum illos emendatioz vita sanctificat: quod per penitentiam abluens: afflictio fletum mundat. Hinc Petrus cum quosdam terribilium suorum consideratione conspiceret: admonuit dicens: Penitentiam agite: et baptizetur unusquisque vestrum. Dicitur enim baptisma premissit penitentiae iamenta: ut

prius se aqua sue afflictionis infunderent: et postmodum sacramento baptismatis lauerent. Quia igitur mente qui transactas culpas flere negligunt: sunt securi de venia: quando ipse summus pastor ecclesie huic etiam sacramento attendenda penitentiam credidit: quod peccata principaliter extinguit.

De diuerso modo admonendi eos qui illicita que faciunt laudant: atque eos qui accusant praua: nec tamen deuitant:

Capitulum. XXXII.

Alter admonendi sunt qui illicita que faciunt etiam laudant. Atque aliter qui accusant praua: nec tamen deuitant. Admonendi sunt etiam qui illicita que faciunt etiam laudant: ut considerent quod plerumque plus ore quam opere delinquant. Opere namque per semetipsos solos praua perpetrat: ore autem per tot personas iniquitatem exhibent: quo audientium mentes iniqui ladantes docent. Admonendi sunt: ut si eradicare mala dissimulant: saltem seminare pertimescant. Admonendi sunt: ut eis perditio priuata sufficiat. Rursumque admonendi sunt: ut si mali esse non metunt: erubescant saltem videri quod sunt. Plerumque enim culpa dum absconditur: effugatur: quia dum mens erubescit videri quod tamen esse non metuit: erubescit quod docet esse quod fugit videri. Cum vero quisque prauus impudenter innotescit: quo liberius omne facinus perpetrat: eo etiam licitum putat: et quod licitum suspicatur: in hoc proculdubio multiplicius mergitur. Unde scriptum est. Peccatum suum sicut Sodoma predicauerunt: nec absconderunt. Peccatum suum si Sodoma absconderet: adhuc sub timore peccaret. Sed funditus frena timoris amiserat: que ad culpam nec tenebras requirebat. Unde rursum scriptum est. Clamor sodomorum et gomorre multiplicatus est: Peccatum quippe cum voce est: culpa in actione. Peccatum vero etiam cum clamore est: culpa cum libertate. At contra admo-

nendi sunt: qui accusant praua: nec tamen deuitant: ut prouide perpendant quid in districto dei iudicio pro sua excusatione dicentur: qui de reatu suorum criminum: etiam semetipsis iudicibus non excusant. Hinc itaque quid aliud quam precones sui sunt voces contra culpas proferunt: et semetipsos operibus reos trahunt. Admonendi sunt: ut videant: quia de occulta iam retributione iudicij est: quod eorum mens malum quod perpetrat: illuminat: ut videat: sed non conatur ut vincat: ut quo melius videt: eo deterius pereat: quia et intelligentie lumen percipit: et actiois prauae tenebras non relinquit. Nam cum acceptam ad adiutorium scientiam negligunt. Hanc contra se in testimonium vertunt: et de lumine intelligentie augent supplicia: quod profecto acceperunt ut possint delere peccata. Quorum nimirum nequitia cum malum agit: quod dei iudicat: venturum iam iudicium hic degustat ut cum eternis supplicijs seruet: obnoxia suo hic interim examine non sit absoluta: tantoque illic grauiora tormenta percipiat: quanto hic malum non deserit: etiam quod ipsa condemnat. Hinc enim veritas dicit. Seruus qui cognouit voluntatem domini sui: et non fecit secundum voluntatem eius vapulabit multis pladis. Hinc psalmista ait: Descendant in infernum viuentes. Qui quippe que circa illos agunt: sciunt et sentiunt: mortui autem sentire nihil possunt. Mortui enim in infernum descenderent: si mala nesciendo perpetrarent. Cum vero sciunt mala et tamen faciunt: ad iniquitatis infernum viuentes miseri: sentientesque descendunt.

De diuerso modo admonendi eos qui repentina concupiscentia superant: atque eos qui in culpa ex consilio ligantur:

Capitulum. XXXIII.

Alter admonendi sunt qui repentina concupiscentia superantur: et aliter qui in culpa ex consilio ligantur. Admonendi quippe sunt quod

repentina concupiscentia supat: vt in bello pntis vite se quotidie positos attēdat: et cor q̄ p̄uidere vulnera nō potest: scuto solliciti timoris tegat: vt occulta insidiantis hostis iacula perhorrescat: et in tam caliginoso certamine intentione p̄tinua intra mētis castra se munit. Nam si a circū spectiōis sollicitudine cor desituit: vulneribus aperit: qz hostis callidus tanto liberius pectus percutit: quāto nudū a prudentie lorica deprehēderit. Admonendi sunt qui repentina concupiscentia superant vt curare nimis terrena desuescat: qz intentione suā dū rebus transitorijs immeritatius implicat: quibus culpārū iaculis trāsfigant ignorat. Unde et per Salomonē vox percussit et dormiētis exprimit: qui ait: Verberauerūt me: et nō dolui: traxerūt me et ego nō sensi. Quādo euigilabo et rursum viua reperia. Mens quippe a cura sue sollicitudinis dormiēs verberat et nō dolet: qz sicut imminētia mala nō p̄spicit: sic nec que perpetraverit agnoscit. Trahit et nequaquā sentit: quia per illecebras vicioꝝ ducit: nec tamen ad sui custodia suscitāt. Que quidē euigilare optat: vt rursum viua repperiat: qz quāuis somno torporis a sui custodia premat: vigilare tamē ad curas seculi nitit: vt semp voluptatibus deebilet: et cū ad illud dormiat in q̄d solerter vigilare debuerat: ad illud vigilare appetit: ad q̄d laudabiliter dormire potuisset. Hic superius scriptū est Et eris quasi dormiēs in medio mari: et quasi sopit⁹ gubernator amisso clauo. In medio em̄ mari dormit: q̄ in huius mundi temptatiōibus positus p̄uidere motus irruentiu vicioꝝ quasi imminētes vndarū cumulos negligit: et quasi gubernator clauū amittit: qm̄ mens ad regendā nauē cor poris studiū sollicitudinis perdit. Clauū quippe in mari amittere est intentionē p̄uidā inter pcellas huius seculi nō tenere. Si em̄ gubernator clauū sollicite stringit modo in fluctibus ex aduerso nauē dirigitur: modo ventorū impetus per obliquū fundit: ita cū mens vigilāter animā regit

modo alia superas calcat: modo alia p̄uidēs declinat: vt et p̄ntia laborādo subiciat: et cōtra futura certamina p̄spiciendo cōualescat. Hinc rursum de fortibus sup̄ patrie bellatorib⁹ dicit. Anusculusq̄ ensis super femur suū p̄pter timores nocturnos. Ensis em̄ super femur ponit: qm̄ aemine sancte predicationis praua suggestio carnis edomat. Per noctes vero cecitas nostre infirmitatis exprimit: qz quicquid aduersitatis in nocte imminet: nō videt. Anusculusq̄ ensis sup̄ femur suū ponit p̄pter timores nocturnos: qz vici sancti viri dū ea que nō vident: metuūt: ad intentionē certaminis parati semp assistūt. Hinc rursum sponse dicit. Nasus tuus sicut turris que est in lybano. Rem nāq̄ quā oculis nō cernim⁹: plerūq̄ odore p̄uidem⁹. Per nasū quoq̄ odores fetoresq̄ discernimus. Quid ergo per nasū ecclesie: nisi sanctoꝝ p̄uidā discretio designat. Quā etiam turri similis que est in lybano dicit: qz discreta eorū p̄uidētia ita in alto sita est: vt temptationū certamina et priusq̄ veniat videat: et p̄tra ea dū venerint munita subsistat. Que em̄ futura p̄uidēt cum p̄ntia fuerint: minoris timoris sūt qz dū p̄tra ictū quisq̄ paratior reddit: hostis q̄ se inopinātū credidit: eo ip̄o quo pulsus est enervat. Et cōtra admonēdi sunt q̄ in culpa ex consilio ligant: quatenus p̄uidā p̄sideratiōe perpendāt: qz dū mala ex iudicio faciūt: districtius cōtra se iudiciū accendūt: vt tāto eos durior sentētia feriat: quāto illos in culpa arcus vincula deliberationis ligant: citius fortasse delicta penitēdo abluerēt: si in his sola precipitatione cecidissent. Nā tardius peccatū soluit: q̄ et per p̄siliū solidat. Nisi em̄ mens omnino eterna despiceret: in culpa ex iudicio nō periret. Hoc ergo precipitatiōe lapsis per p̄siliū pereūtes differūt: qz cū hi ab statu iusticie peccādo cōcidūt: plerūq̄ simul et in laqueū desperatiōis cadūt. Hinc est q̄ per prophetā dominus nō tam precipitationū praua q̄ delictorum studia reprehendit dicens: Ne forte egrediaturs

Qui ex studio gressu suum sustinet delibata
pretat q̄m̄q̄ d̄m̄ off̄d̄m̄ r̄d̄is q̄ r̄m̄
q̄l̄ḡm̄ v̄l̄ p̄f̄m̄m̄t̄m̄

Tertie partis libri Pastoralis cure

vt ignis indignatio mea et succendatur. et
nō sit qui extinguat propter maliciā studi
orum vestrorū. Hinc iterū iratus dicit. vt
sitabo super vos fructū studiorum vestro
rum. Quia igitur peccatis alijs differūt
peccata que per consiliū perpetrant non
tam praua facta dominus q̄ studia prauis
tatis insequitur. In factis enī sepe infir
mitate sepe negligētia in studijs vero ma
liciosa semper intentione peccatur. Quo
contra recte beati viri expressione per pro
phetam dicitur. Et in cathedra pestilentie
non sedit. Cathedra quippe iudicis esse
vel presidentis solet. In cathedra enī pe
stilentie sedere est ex iudicio praua comit
tere. In cathedra pestilentie sedere est et
ex ratione mala discernere. et tamē ex deli
beratione perpetrare. Quasi in peruersi
consilij cathedra sedet. qui tanta iniqui
tatis elatione attollitur vt implere maluz
etiam per consilia conetur. Et sicut assistē
tibus turbis prelati sunt qui cathedre ho
nore fulciuntur. ita delicta eorum qui pre
cipitatione corruunt exquisita per studiū
peccata transcendunt. Admonendi ergo
sunt vt hinc colligant qui in culpa se per
consilium ligant qua quādoq; vitione fe
riendi sunt. qui nunc prauorum non socij
sed principes sunt.

**De diuerso modo admonen
di illos qui licet minima crebro
tamen illicite faciunt: atq; illos
qui se a paruis custodiunt s; ali
quando in grauib; dimergun
tur.**

Capitulum. XXXIII.

Alter admonēdi sunt qui licet
minima. crebro tamen illicite
faciunt. atq; aliter qui se a par
uis custodiunt. sed aliquādo in
grau orb; dimergunt. Admonēdi sunt
qui quāuis in minimis. sed tamē frequē
ter excedunt. vt nequaq; considerēt qua;

lia sed quāta comittunt. Facta enī sua si
despiciant timere cum pensant. debēt for
midare cū numerent. Altos quippe gur
gites fluminū parue sed in numero replēt
gutte pluuiarū. et hoc agit sentētia latēter
crescens. q̄o patenter pcella seuiens. Et
minuta sunt que erumpūt in mēbris p sca
biem vulnera: sed cū multitudo eorum in
numerabilis occupat. sic vitā corpis sicut
vnū graue inflictu pectori vulnus necat.
Hinc videlicet scriptum est Qui modica
spernit paulatim decidet. Qui enī pec
cata minima flere ac deuitare negligit. ab
statu iusticie nō quidem repēte sed partis
bus totus cadet. Admonēdi sunt qui in
minimis frequenter excedunt. vt sollicite
considerēt qz nōnunq; in parua deterius
q̄ in maiori culpa peccatur. Maior enim
quo citius qz sit culpa agnoscitur. eo etiaz
celerius emendaē. Minor vero dū quasi
nulla creditur. eo peius quo et securius in
vsu retinetur. Unde fit pleriq; vt mēs as
sueti malis leuib; nec graua perhorres
cat. atq; ad quandā auctoritatē nequicie
per culpas nutrita perueniat. et rāto i ma
ioribus contēpnat ptimescere. quanto in
minimis didicit nō timēdo peccare. Et
contra admonēdi sunt qui se a paruis cus
todiant: sed aliquando in grauib; dis
mergunt. vt sollicite se ipsos deprehēdāt
qz dum cor eorū de custodiis minimis ex
tollitur ad perpetrāda grauiora in ip̄o ela
tionis sue baratro: deuorant et dū foris sis
bi parua subiiciūt sed per inanē gloriā in
tus intumescūt. languore supbie. intrinse
cus victā mentē etiam foras per mala ma
iora prosternūt. Admonēdi ergo sunt qui
se a paruis custodiūt sed aliquādo in gra
uib; dimergunt. ne vbi se stare extrins
secus estimāt ibi intrinsec; cadant. et iux
ta districti iudicis retributionē elatio mi
noris iusticie via fiat ad foueas grauioris
culpe. Qui enī vane elati minimi boni
custodiā suis viribus tribuūt. iuste dereli
cti culpis maioribus obruunt et cadendo
discunt nō fuisse propriuz q̄ steterunt. vt
mala imensa cor reprīmant q̄ bona minū

quid sit ministr
in cathedra pesti
lentie sedere

ma exaltat. Admonēdi sunt ut p̄siderent
 q̄ et in culpis grauiorib⁹ alto reatu se ob-
 ligent. et tamē plerūq; ī paruis que custo-
 diunt deterius peccāt. qz et in illis inique
 faciūt et p̄ ista se hominib⁹ qz iniquisunt
 tegunt. Unde fit ut cū maiora mala p̄pe-
 trant corā deo aperte iniquitatis sint. et cū
 parua bona custodiunt corā hominibus
 simulate sanctitatis sint. Hinc ē enī quod
 p̄bariseis dicitur. Liquātes culicē came-
 lum autē gluciētes. Ac si aperte diceret.
 Minima mala discernitis. maiora deuo-
 ratis. Hinc est q̄ rursus ore veritatis in-
 crepanē cum audiūt. decimatis mentā et
 anetū et cymminū. et relinquitis que gra-
 uiora sunt legis iudiciū et misericordiaz et
 fidem. Neq; enī negligēter audiendū est
 q̄ cū decimari. minima diceret. extrema
 quidē de oleribus maluit. sed tamen be-
 ne olentia memorari. ut profecto ostende-
 ret quia simulatores cū parua custodiunt
 odorem de se ostendere sancte opinionis
 querūt. Et quāuis implere maxima p̄e-
 termittant tamen minima obseruant que
 humano iudicio longe lateq; redoleant.

De diuerso modo admonen-
 di eos qui bona nec inchoant at
 qz eos qui inchoata minime con-
 sumant.

Capitulum. XXXV.

Aliter admonēdi sūt qui bona
 nec inchoāt atq; aliter q̄ incho-
 ata minime p̄sumāt. Qui enī
 bona nec inchoāt non sūt p̄i⁹
 eis edificāda que salubriter diligāt. sed de-
 struenda ea in quib⁹ semetipsos nequiter
 versant. Neq; enī sequunt̄ que in expta
 audiūt nisi p̄i⁹ q̄ p̄nicioſa sint ea que sūt
 expta deprehendūt. qz nec lenari appetit
 qui et hoc ipsum qz cecidit nescit. et q̄ do-
 lozē vulneris nō sentit salutē remedia nō
 requirit. P̄i⁹ ergo ostendēda sunt quaz
 sūt vana que diligūt et tunc demū vigilās

ter intīmāda q̄ sint vtilia que p̄termittunt.
 prius videāt fugiēda que amāt. et si
 ne difficultate postmodū cognoscūt amā-
 da esse que fugiūt. Melius enī in expta re-
 ciipiunt. si de expertis quicquid disputati-
 onis audiūt veraciter recognoscūt. Tunc
 igitur pleno voto discūt. vera bona quere-
 re. cū certo iudicio deprehēderint falsa se
 vacue tenuisse. Audiāt ergo q̄ bona p̄e-
 sentia et a delectatione citius t̄āsitura sint
 et tamē eozū causa ad vltionē sine transitu
 permāsura. qz et nunc q̄libet inuitis sub-
 trahitur. et tūc q̄ dolet inuitis in supplis-
 cio reseruatur. Itaq; eisdē rebus terrena-
 tur salubriter. quibus noxie delectantur.
 ut dum percussa mens alta rutine sue dā-
 pna conspiciēs. sese in precipitum perue-
 nisse deprehēdit. gressum post terga reuo-
 cet. et pertimescens que amauerat. discat
 diligere que contēpnebat. Hinc est enī q̄
 Hieremie misso ad predicationē dicitur.
 Ecce constitui te hodie sup gentes et sup
 regna. ut euellas et destruas et dissipes et
 edifices et plātes. quia nisi prius peruersa
 destrueret edificare vtiliter recta non
 posset quia nisi ab auditorū suozū cordib⁹
 spinas vani amoris euelleret nimirū fru-
 stra in eis sancte predicationis verba plā-
 taret. Hinc est q̄ petrus prius euertit ut
 postmodū construat cum nequaq; iudeos
 monebat quid iā facerēt sed de his que fe-
 cerant increpabat dicens. Jesum nazare-
 num virū approbatū a deo in vobis virtu-
 tibus et prodigijs et signis que fecit per il-
 lum deus in medio vestri sicut vos scitis.
 hunc diffinito cōsilio et prescientia dei tra-
 ditū per manus iniquozū affigentes ligno
 interemistis quē de⁹ suscitauit solutis do-
 lozibus inferni. Et videlicet crudelitatis
 sue cognitione destructi. edificationē san-
 cte predicationis q̄to anxie quererēt tan-
 to vtiliter audirent. vnde illico responde-
 rūt. Quid ergo faciem⁹ viri fr̄es? Quis
 bus mox dicit. Penitentia agite et bap-
 tizetur vnusquisq; vestrū. Que edificatio-
 nis verba p̄fecto contēpnerēt. nisi prius
 salubriter ruina sue destructionis inuenis-

fent. Hinc est q̄ Saulus cū super eius lux
 celitus emissa resplēdit nō iā quid recte
 deberet facere sed quid prauē fecisset au-
 diuit. Nā cū prostratus requireret dicens
 Quis es dñe? Protinus respōdet. Ego
 sum Jesus nazaren⁹ quē tu persequeris.
 Et cū repente subiungeret. dñe quid me
 lubes facere? Illico adiungit. Surge ⁊ in-
 gredere ciuitatē ⁊ ibi tibi diceēt quid te
 oporteat facere. Ecce de celo dñs loquēs
 p̄secutoris sui facta corripuit nec tamē illi
 eo que essent faciēda mōstrauit. Ecce ela-
 tionis sue fabrica iā tota corruerat ⁊ post
 ruinā suam humilis edificari requirebat.
 ⁊ cum supbia destruitur edificationis tamē
 uerba retinent ut uidelicet persecu-
 tor īmanis diu destructus iaceret. ⁊ tan-
 to post in bonis solidius surgeret quanto
 pri⁹ funditus euersus a pristino errore ce-
 cidisset. Qui ergo nulla adhuc agere bo-
 na ceperūt a rigiditate antea sue prauitas
 correptionis manu euertēdi sūt ut ad
 statū postmodū recte opationis erigātur.
 qz ⁊ iccirco altū silue lignū succidimus ut
 hoc in edifitū tegmine subleuemus Sed
 tamē non repente in fabulca ponitur ut
 nimirū prius uiciosa eius uiriditas exice-
 tur. Cuius quo plus in infimis humor ex-
 coquitur. eo ad summa solidi⁹ lenat. At
 contra admonēdi sunt qui inchoata bona
 minime consumant ut cauta circūspectio-
 ne considerēt qz dum p̄posita nō perficiūt
 etiā que fuerāt cepta conuellunt. Si enī
 q̄ uidetur gerendū sollicita intentiōe nō
 cercit etiā q̄ fuerat bene gestū deerescit.
 In hoc quippe mundo humana laia qua-
 si moze nauis contra ictū flūminis condes-
 cendētis vno in loco nequāq̄ permittitur
 qz ad ima labitur. nisi ad sūma conet. Si
 ergo inchoata bona fortis opantis man⁹
 ad perfectionē non subleuat. ipsa operan-
 di remissio contra hoc q̄ opatum est pug-
 nat. Hinc est enim q̄ per Salomonē di-
 citur. Qui mollis ⁊ dissolutus in ope suo
 fuerit frater est sua opera dissipantis quia
 uic⁹ qui cepta bona diūctis nō exequitur
 dissolutione negligētie manum destruen-

tis imitatur. Hinc sardis ecclesie ab ange-
 lo dicitur. Esto vigilans ⁊ confirma cetera
 que moritura erant. non enī inueni ope-
 ra tua plena coraz deo meo. Quia igitur
 corā deo plena eius opera inuenta nō fue-
 rant. moritura reliqua etiā que erant ge-
 sta predicabat. Si enim q̄ mortuū in no-
 bis est ad vitā non accenditur. Hoc etiā
 extinguitur q̄ quasi adhuc uiuū tenetur.
 Admonēdi sunt ut perpendāt q̄ tollera-
 bilius esse potuisset reeti viā non arripere
 q̄ post arreptā post tergū redire. Nisi enī
 retro respicerent. erga ceptū studium nul-
 lo torpore languerēt. Audiant ergo q̄ scri-
 tum est. Melius erat eis non cognoscere
 uia⁹ iusticie quā post agnitionē retro suz
 conuerti. Audiant q̄ scriptū est. Etinā
 frigidus esses aut calidus: sed quia tepid⁹
 es ⁊ nec frigidus nec calidus incipiam te
 euomere ex ore meo. Calidus quippe est
 qui bona studia ⁊ arripit ⁊ consumat. Fri-
 gidus uero qui consumanda nec inchoat
 ⁊ sicut a frigore per teporē transitur ad ca-
 lozem. ita ad calozem per teporem reditur
 ad frigus. Quisquis ergo amisso infideli-
 tatis frigore uiuit sed nequāq̄ tepore su-
 perato exardescit ut ferueat. proculdubio
 caloze desperato dū noxiū in tepore demo-
 ratur. agit ut frigescat. Sed sicut ante te-
 porem frigus sub spe est. ita post frig⁹ te-
 por indeperatione. Qui enī adhuc ī pec-
 catis est cōuersionis fiducia non amittit
 Qui uero post cōuersionē tepuit ⁊ spem
 q̄ esse potuit de peccatoze subtraxit. Aut
 calidus ergo quisq̄ aut frigidus esse que-
 rat. ne tepidus euomatur ut uidelicet aut
 nec dum cōuersus adhuc de se cōuersio-
 nis spem prebeat. aut iam cōuersus uir-
 tutibus inardescat. ne euomatur tepidus
 qui a caloze quez proposuit torpore ad no-
 xium frigus redit.

De diuerso modo admonen-
 di eos qui mala occulte agunt ⁊
 bona publice: atqz eos qui bona
 faciunt abscondūt et bene qui

busdam factis publice mala de se opinari permittunt.

Capitulum. XXXVI.

Aliter admonēdi sunt. qui mala occulte agunt et bona publice. Atque aliter qui bona que faciunt abscondunt. et tamen quibusdam factis publice mala de se opinari permittunt. Admonēdi enim sunt qui mala occulte agunt et bona publice. ut perpētant humana iudicia quāta velocitate euolant. diuina autem quāta imobilitate perdurant. Admonēdi sunt ut in fine rerum mentis oculos figant. quia et humane laudis attestatio preterit et superna sententia que abscondita penetrat ad retributionē perpetuam conualeſcit. Quis igitur occulta mala sua diuinis iudicijs. recta autem sua humanis oculis anteponunt. et sine teste est bonum quod publice faciunt et non sine eterno teste est. quod latenter delinquit. Culpas itaque suas occultando hominibus virtutesque pandendo. et unde puniri debent abscondētes detegunt. et unde remunerari poterant detegētes abscondunt. Quos recte sepulchra dealbata speciosa exterius sed mortuorum ossibus plena veritas vocat. quia victorum mala intus contegunt. humanis vero oculis quorundam demonstratione operum de solo foras iusticie colore blandiuntur. Admonēdi itaque sunt ne que agunt recta despiciant sed ea meriti melioris credant. Valde namque bona sua diiudicant: quia de eorum mercede sufficere fauores humanos putant. Cum enim pro recto opere laus transitoria queritur eterna retributione res digna vili precio vendatur. De quo videlicet precio percepto veritas dicit. Amen dico vobis. receperunt mercedē suā. Admonendi sunt ut considerent quia dum prauos se in occultis exhibent sed tamen exempla de se publice in bonis operibus prebent. ostendunt sequenda que fugiunt. cla-

mant amanda que oderunt. viuunt postremo alijs et sibi moriuntur. Et contra admonendi sunt qui bona occulte faciunt et quibusdam tamen factis publice de se mala opinari permittunt. ne cum semetipsos actionis recte virtute vniſicant in se alios per exemplum prave estimatiōis occidant. ne minus quam se proximos diligant. et cum ipsi salubrem potum vini sorbeant intentis in sui consideratione mentibus pestiferum veneni poculum fundant. Mirum in vno proximorum vitam minus adiuuant. in alio tero multum grauant. dum student et recta occulte agere. et quibusdam factis ad exemplum de se praua seminare. Quisquis enim laudis concupiscentiam calcare iam sufficit. edificationis fraudem perpetrat si bona que agit occultat. et quasi lactato semine germinandi radices subtrahit qui opus quod imitandum est non ostendit. Hinc namque in euangelio veritas dicit. Sic luceat lux vestra coram hominibus ut videant opera vestra bona et glorificent patrem vestrum qui in celis est. Abi illa quoque sententia promittitur que longe aliu d precepisse videtur: dicens. Attendite ne iusticiam vestram faciatis coram hominibus ut videamini ab eis. Quid est igitur quod opus nostrum. et ita faciendum est ne videatur et tamen ut debeat videri precipitur. nisi quod ea que agimus et occultata sunt ne laudemur et tamen ostendenda sunt ut laudemur celestis patris augeamus. Nam cum nos iusticiam coram hominibus dominus facere prohiberet illico adiunxit ut videamini ab eis. et cum rursus videnda ab hominibus bona opera nostra precipet protinus subdidit ut glorificent patrem vestrum qui in celis est. Qualiter igitur videnda essent vel qualiter non videnda ex sententiarum fine monstrauit. quatenus operantis mens opus suum et propter se videri non quereret. et tamen hoc propter celestis patris gloriam non celaret. unde fit plerumque ut bonum opus et in occulto sit cum sit publice. et rursus in publico cum agitur occulte. Qui enim in publico bono opere non suam sed

no. hic dicitur
pat. p. 7. p. 109

superni patris gloriam querit: & fecit abscondit: quia illū solum testē habuit: cui placere curauit. Et qui in secreto suo bono opere deprehēdi ac laudari cōcupiscit & nullus fortasse vidit: quōd exhibuit: & tamen hoc corā hominibus fecit: quia tot testes in bono opere secum duxit: & humanas laudes in corde requisit. Cuz vero praua estimatio inquantū sine peccato ualeat: ab intuentiū mente non tergit: cūctis mala credētibz per exemplū culpa propinat: unde & plerūq; cōtingit: ut qui negligenter de se mala opinari permittunt: per semetipōs quidē nulla iniqua faciūt: sed tamen per eos qui se imitati fuerint: multiplicius delinquūt. Hinc est & apostolus immūda quedam sine pollutioe comedētibz: sed imperfectis temptiois scandalū sua hac cōmessatioe mouentibus dicit: Uidete ne forte hec licētia uestra offendiculū fiat infirmis: & rursum. Et peribit infirmus in tua cōscientia frater: propter quem xp̄us mortuus est. Sic autē peccātes in fratres & percutiētes cōscientiā eorum infirmā in xp̄o peccatis. Hinc est & Moyses cū diceret: Non maledices surdo: protinus adiūxit. Hec coram ceco ponēs offendiculū. Surdo quippe maledicere est absentī ac nō audienti derogare. Coram ceco uero offendiculū ponere: est discretā rem quidē agere: sed tamē ei quī lumen discretiois non habet scandalī occasionē prebere.

De exhortatione multis adhibenda: ut sic singulorū virtutes adiuuent: quatenus per hanc contraria virtutibus uicia non excrescant:

Capitulum. XXXVII.

b Ec sunt que presul antimarū in predicatiois diuersitate custodiat: ut sollicitus cōgrua singulorū vulneribus medicamenta opponat. Sed cū magni studij sit: ut exhortādis singulis seruiat ad singula cum

valde laboriosum sit unūquemq; de proprijs sub dispensatioe debite cōsiderationis instruere: longe tamē est laboriosius auditores in numeris ac diuersis passionibus laborātes: vno eodēq; tempore uocē unius & cōmunis exhortatiois admonere. Ibi quippe tanta arte uox temperāda est ut cum diuersa auditorū sint uicia: et singulis inueniat cōgrua: & tamē sibi metis ipis nō sit diuersa: ut inter passiones medias vno ductu transeat: sed more bicipitis gladij tumores cogitationū carnalium ex diuerso latere incidat: quatenus sic superbis predicet humilitas: ut timidis nō augeat metus: sic timidis infundatur auctoritas: ut tamen superbis nō crescat effrenatio: sic ociosis ac torpētibus predicetur sollicitudo boni operis: ut tamē inquietis immoderate licētia non augeat actionis. Sic inquietis ponat modus: ut tamē ociosis non fiat torpor securus. Sic ab impatientibus extinguat ira: ut tamen remissis ac lenibus nō crescat negligentia: sic lenes accendant ad zelum: ut tamē iracundis nō addatur incendiū: sic tenacibus infundat tribuendi largitas: ut tamen prodigis effusionis frena minime laxetur: sic prodigis predicet parcitas: ut tamen tenacibus paritura rerū custodia nō augeatur: sic in cōtinentibus laudet coniugiū: ut tamē iam continētes non reuocent ad luxū: sic continentibus laudet uirginitas corporis: ut tamē in cōiugibus despecta non fiat fecunditas carnis: sic predicāda sunt bona: nec ex latere iubeant & mala: sic laudanda sunt bona summa: ne despiciantur uiltima: sic nutrienda sunt uiltima: ne dum credunt sufficere: nequaquā tendantur ad summa.

De exhortatione que unī adhibenda est: aut his qui contrarijs passionibus laborant:

Capitulum. XXXVIII.

e T grauis quidē predicatori labor est in cōmunis predicatiois uoce ad occultos singulorū

ap 19

moyses

motus causasque vigilare et palustrarum more
 in diversi lateris arte se vertere Multo ta-
 men acriori labore fatigatur quando vni
 contrariis vitiis seruenti predicare com-
 pellitur. Plerumque enim quis lete nimis
 conspersione existit. sed tamen eum rep-
 te ab orta tristitia immaniter deprimat. Cu-
 randum itaque predicatori est quatenus sic
 tergatur tristitia que venit ex tempore ut
 non augeatur leticia que suppetit ex cons-
 persione. et sic frenetur leticia que ex cons-
 persione est ut tamen non crescat tristitia
 que venit ex tempore. Iste grauatursu
 imoderate precipitationis et aliquando ta-
 men ab eo quod festine agendum est euz vis
 prepediat subito nate formidinis. ille gra-
 tuatur usu imoderate formidinis et aliquan-
 do tamen in eo quod appetit temeritate im-
 pellitur precipitationis. Sic itaque in isto
 reprimat subito aborta formido. ut tamen
 non excrescat enutrita diu precipitatio. sic
 in illo reprimat aborta repente precipi-
 tatio. ut tamen non conualescat impressa
 ex conspersione formido. Quid autem mi-
 rum si mentium medici ista custodiunt. duz
 medici corporum tanta discretionis arte se
 temperant qui non corda sed corpora me-
 dentur. Plerumque enim debile corpus op-
 primit languor imantis. cui languori scilicet
 obuiari adiutorijs fortibus debet. sed
 tamen corpus debile adiutorium forte non
 sustinet. studet igitur qui medetur. quate-
 nus sic super existentem morbum subtrahat
 ut nequaquam supposita corporis debilitas
 crescat. ne fortasse languor cum vita deficiat.
 Tanta ergo adiutorium discretionem
 componit. ut vno eodemque tempore et languor
 ri obulet et debilitati. Si igitur medicina
 corporis indiuisa adhibita seruire diuisibi-
 liter potest. tunc enim vere medicina est quam sic
 per eam vitio superexistenti succurrit ut etiam
 supposita conspersioni seruiat. Cur medici
 nam metis vna eademque predicatione. appo-
 sita morum morbis diuerso ordine obuiare
 non valet que tanto subtilior agitur. quanto
 de inuisibilibus tractatur.

Quod aliquando leuioza vitia relinquenda
 sint ut grauiora subtrahant.

Capitulum. XXXIX.

Ed quod plerumque duz duorum vitiorum
 languor irruit. hic leuius. ille fortasse
 grauius premitur. et illi nimis
 ruz vitio rectius sub celeritate
 subuenit per quod festine ad interitum tenditur
 et si hic a vicina morte restringi non potest
 nisi illud etiam quod existit contrarium crescat.
 Tollerandum itaque predicatori est. ut per ex-
 hortationem suam artificioso moderamine
 vnum patiat crescere. quatenus aliud possit a
 vicina morte retinere. Quod cum agit non
 morbum exaggerat. sed vulnerem suum cui
 medicamentum adhibet vitam seruat. ut ex-
 quirende salutis congruum tempus inueniat.
 Sepe enim quis a ciborum se ingluuie
 minime temperans iamque pene supera-
 tis luxurie stimulis premitur. qui huius
 pugne metu territus dum se per abstin-
 tiam restringere nititur. inanis glorie tem-
 ptatione fatigatur. In quo nimirum vnum
 vitium nullatenus extinguitur. nisi aliud
 nutriatur. Que igitur ardentius pestis im-
 sequenda est. nisi que periculosius premitur.
 Tollerandum namque est ut per virtutem abstin-
 entie interim arrogantia contra viuentem
 crescat. ne eum per ingluuie a vita fundis-
 tus luxuria extinguat. Hinc est quod Paulus
 cum infirmum auditorem suum perpende-
 ret aut praua adhuc velle agere. aut de ac-
 tione recta humane laudis retributione
 gaudere ait. Vis non timere potestatem.
 Bonum fac et habebis laudem ex illa. Res-
 que enim ideo bona agenda sunt ut potes-
 tas huius mundi nulla timeatur. aut per
 hec gloria transitorie laudis assumatur.
 Sed cum infirmam mentem ad tantum robur
 ascendere non posse pensaret. ut et prauis-
 tatem simul vitaret et laudem. Predicas-
 tor egregius ei admonendo aliquid obtu-
 lit. et aliquid tulit. Concedendo enim le-
 uia: subtraxit acriora. ut quia ad deser-
 enda cuncta simul non assurgeret. Duz in quod
 dam suum animus familiariter relinquit

copiat in f...
 p... 266
 m... 102
 p... 17

pau... 17.

Tertie partis libri Pastoralis cure

a quodam vitio suo sine dolore tolleretur.

Quod infirmis mentibus omnino non debeant alta predicari. Capitulum. XXXX.

Sciendum vero predicatori est: ut auditoris sui animam ultra vires non trahat: ne ut ita dicam dum plusquam valet: tendit: mentis corda rumpat. Alta enim queque debent multis audientibus contigi: et vix paucis aperiri. Hinc namque per semetipsum veritas dicit: **Quis putas est fidelis dispensator quem constituit dominus super familiam suam: ut det illis in tempore tritici mensuram?** Per mensuram quippe tritici exprimitur modus verbi: ne cum angusto cordi incaptibile aliquid tribuit: extra fundatur. Hinc Paulus ait: **Non potui vobis loqui quasi spiritualibus: sed quasi carnalibus: tanquam paruulis in christo: lac vobis potum dedi: non escam.** Hinc Moyses a secreto dei exiens coruscante coram populo faciem velat: quia nimirum turbis claritatis intimer archana non indicat. Hic per eum diuina voce precipitur: **ut is qui cetera sternam foderit si operire negligat: corruente in ea boue vel asino: precium reddat: quia ad alta scientie fluentia profertur: cum hec apud bruta audientium corda non contigit: pene reus addiscitur: si per verba eius in scandalum: siue munda: siue immunda capiatur.** Hinc ad beatum Job dicitur: **Quis dedit gallo intelligentiam?** Predicator etiam sanctus dum caliginoso hoc clamat in tempore: quasi gallus cecidit in nocte cum dicit: **hora est iam nos de somno surgere. Et rursus. Euigilate iusti et nolite peccare.** Gallus autem in profundioribus horis noctis altos edere cantus solet. Cum vero matutinum iam tempus in proximo est: minutas ac tenues voces format: quia nimirum qui recte predicat obscuris adhuc cordibus aperta clamat: nihil de occultis mysteriis indicat: ut tunc subtiliora queque de celestibus audiant: cum lucis veritatis appropinquat.

no.

Joita 279

paulo

moyses

no d gallo

De opere predicatoris et voce: Capitulum. XLI.

Ed inter hec ad ea que iam superius diximus: **charitatis studio retorquemur: ut predicator quisque plus actibus quam vocibus insonet: et bene viuendo vestigia sequacibus imprimat: ut potius agendo quam loquendo quo gradat: ostendat: quia et gallus iste quem pro exprimenda boni predicatoris specie in locutione sua dominus assumpsit: cum iam edere cantus parat: prius alas excutit: et semetipsum feriens vigilantiorē reddat: quia nimirum necesse est: ut hi qui verba sancte predicationis mouent: prius studio sancte actionis inuigilent: ne in semetipsis torpentes opere alios extitent voce. Prius se per sublimia facta excutiant: et tunc ad bene viuendum alios sollicitos reddant. Prius cogitationum alis semetipsum feriat: quicquid in se inutiliter torpet: sollicita inuestigatione deprehendant districta animaduersione coarigant: et tunc demum aliorum vitam loquendo componant. Prius punire propria fletibus curent: et tunc que aliorum sunt punienda denuncient: et antequam verba exhortationis insonent omne quod locuturi sunt operibus clamant.**

Explicit tertia pars.

Incipit quarta pars: Pastorem recte docentem admones: ut frequenter ad se redeat infirmitatem suam quanta valet consideratione ad memoriam mentis reuocando: ne de acceptis virtutibus intumescat: unico capitulo comprehensa.

Ed quia sepe dum predi-
 catio modis congruentib⁹
 vbertim funditur apud se
 metipm de ostensione sui
 occulta leticia loquentis
 animus subleuat: magna
 cura necesse est: vt timoris laceratione se
 mordeat: ne qui alioꝝ vulnera medendo
 ad salutē reuocat: ipse per negligentia sue
 salutis intumescat: ne proximos iuuando
 se deserat: ne alios erigens ipse cadat. **Ma**
 quibusda Tepe magnitudo virtutis occa-
 sio perditionis fuit: vt cum confidentia viris
 um inordinate securi sunt per negligentia
 am inopinate mozerent. Virtus naq; cuz
 vicijs renitit: quadam delectatiōe eius si
 bimetiꝑi animus blanditur: fitq; vt bene
 agentis mens metu sue circumspectiōis
 abiciat: atq; in sui confidentia secura re-
 quiescat. Cui iam torpenti seductor calli-
 dus omne quod bene gessit: enumerat eā
 q; quasi pre ceteris prepollentē in timore
 cogitatiōis exaltat. **Unde** agitur vt an-
 te iusti iudicis oculos fouea metis sit me-
 moria virtutis: quia reminiscendo quod
 gessit: dum se apud se erigit: apud humi-
 litatis auctore cadit. **Hinc** namq; super-
 bienti anime dicit. **Quo** pulchrior es de-
 scende: surge qui dormis cum incircūci-
 sis. **Ac** si aperte diceret: **Quia** ex virtutu
 decore te eleuas: ipa tua pulchritudine
 impelleris vt cadas. **Hinc** sub hierusalē
 specie virtute superbiens anima reproba-
 tur cum dicitur: **Perfecta** eras in decore
 meo: quē posuerā super te dicit domin⁹:
 et habens fiduciaꝝ in pulchritudine tua:
 fornicata es in nomine tuo. **Fiducia** quip-
 pe sue pulchritudinis anim⁹ attollitur:
 tum de virtutu meritis leta apud se secu-
 ritatē gloriatur: sed per eandē fiduciam
 fornicationē ducit: quia dum interceptā
 mentem cogitatiōes sue decipiunt: hanc
 maligni spiritus per innumera vicia sedu-
 cendo corrumpūt. **Notandū** vero q; dicitur:
Fornicata es in nomine tuo. **Quia** cū
 respectuꝝ superni rectoris mens deserit:
 laudē protinus priuatā querit: et sibi arro-

gare incipit omne bonū: quod vt largito-
 ris preconio seruiret: accepit. **Opinionis**
 sue gloriā dilatare desiderat: satagit vt
 mirabilis cūctis innotescat. **In** suo ergo
 nomine fornicat: qui legalis thori conus-
 bium deserens: corruptiōi spiritui in lau-
 dis appetitu subfernit. **Hinc** David ait
 Tradidit in captiuitatē virtutem eoz: et
 pulchritudines eoz in manus inimici.
In captiuitatē etenim virtus et pulchry-
 tudo in manus inimici tradit: cum dece-
 pte menti antiquus hostis et boni operis
 elatione dominaat. **Que** tamen virtutis
 elatio: quāuis plene non superat: vtcūq;
 tamē et electozū sepe animū temptat. **Sed**
 cum subleuat destituit: destitutus ad formi-
 dinem reuocat. **Hinc** etem David iteruz
 dicit: **Ego** dixi in abundantia mea nō mo-
 uebor in eternū. **Sed** quia de confidentia
 virtutis intumuit: paulo post quod pertu-
 lit: adiunxit. **Quertisti** faciē tuam a me et
 factus sum turbatus. **Ac** si aperte dicat:
Fortē me inter virtutes credidi: sed quā-
 te infirmitatis sim derelict⁹ agnoui. **Hic**
 rursum dicit. **Iuravi** et statui custodire iu-
 dicia iusticie tue. **Sed** quia eius viriū nō
 erat manere in custodia quā iurabat: debi-
 litatē suā protinus turbatus inuenit. **Un-**
de et ad precis opem se cōtulit repente di-
 cens: **Humiliatus** sum vsquequaq; domi-
 ne viuifica me scdm verbum tuū. **Honnū**
 q; vero superna moderatio priusquā per-
 munera prouebat: infirmitatis memoriā
 ad mentē reuocat: ne de acceptis virtuti-
 bus intumescat. **Unde** et Ezechiel pphe-
 ta quotiens ad cōtemplanda celestia ducit:
 prius filius hominis vocat. **Ac** si hūc
 aperte domin⁹ admoneat dicens: **Ne** de
 his que vides in elatōe cor subleues: cau-
 tus perpende q; es: vt cum summa penes
 tras esse te hominē recognoscas: quate-
 nus dū ultra te raperis ad temetiꝑm solli-
 cit⁹ infirmitatis tue freno reuoceris. **Un-**
de necesse est vt cū virtutum nobis copia
 blandit: ad infirma sua mentis oculus re-
 deat: seseq; salubriter deorsum premar: ne
 recta que egit: sed ea que agere neglexit

in or offli
 in admtz
 in v hns

aspiciat: ut dum cor ex memoria infirmitatis atterit: apud humilitatis auctorem robustius in virtute solidet: quia et plerumque omnipotens deus scirciter rectorum mentes quamvis ex magna parte perficit: imperfectas tamen ex parua aliqua parte derelinquit: ut cum miris virtutibus rutilant: imperfectioi sue tedio tabescant: et nequaquam se de magnis erigant: cum adhuc contra se minima immitentes laborant: sed quia extrema non valent vincere de precipuis actibus non audeant superbire. *Ecce bone vir reprehensionis mee necessitate compulsus: dum monstrare qualis esse debeat pastor inuigilans: puchrum depinxit hominem: pictor fedus: aliosque ad perfectiois litus dirigo: qui adhuc in delictorum fluctibus versor. Sed in huius queso vite: naufragio orationis tue me tabula sustine: ut quia pondus proprium me deprimat: tui me meriti manus leuet.*

Beati Gregorij pape: Liber cure pastoralis insigni laude commendatus: diligenti studio emendatus: ac debita distinctioe partitus: vigilantique cura in urbe Basiliensi arte impressoria perfectus: feliciter explicit. Sub anno domini. Milleesimoquadringentesimononogesimo sexto: die vero decimoquinto Mensis Februarij.

Laus deo.

